מוסף על המשמר
מס' 5 (786)
31 בינואר 19
כ א בשבט

תועבה בקרית מלאכי

חמשת מקרי תמות התכופים בקרית מלאכי נגרמו כתוצאה מחטא ליל הסילבסטר. על כך אין עוררין. עכשיו נותר רק לברר על מה יצא קצפו של הקדוש־ברוך הוא. על כך שהיתה חשפנית במסיבת החטאה תהיא, או על כך שמתוך כל המבחר המגוון בחרו דווקא בחשפנית קשישה בת שבעים וארבע!

ואם זוג שדיים הרגיז אותו כל־כך בקרית מלאכי, מה חשפו שם במכסיקו סיטי ובקולומביה שהוציא אותו ממש מדעתו!

אם יש לך קשרים אינטימיים עם גבר אחר זולת בעלך — זכויותייך כאשה בסכנה.

אם אין לך קשרים אינטימיים עם גבר אחר זולת בעלך — זכויותייך כאשה מוזנחות.

כיצד תנהגי?

פרטים בחוברת „נהיגה מונעת" בסניפי „נעמת" ובלשכות ההדרכה

ספורט:

הבדל של יום ולילה

מכבי תל־אביב של ז'אלגיריס יום חמישי, היתה שונה תכלית שינוי ממכבי תל־אביב של ז'אלגיריס יום רביעי. קח למשל את לי ג'ונסון. במשחק הראשון הוא פשוט שיחק גרוע. הענק הליטאי סבונים עשה ממנו קרקס: לא מצא את הידיים והרגליים; החטיא; שמר גרוע; מסר גרוע. „תשכחו מלי ג'ונסון „סופרמן"" אמרו העיתונים למחרת המפגש. ואמנם ג'ונסון סיים את המשחק עם מאזן עלוב של נקודות, 36 אחוזי קליעות מהשורה ו־12 כדורים חוזרים.

למחרת זה כבר היה סיפור אחר. הקבוצה וגם לי. שונה בתכלית מהנפל שהפגין בלילה הקודם. הוא מסר וחסם וקלט וחזר להיות הג'ונסון שהכרנו. לא פלא שמאזנו בסוף המשחק היה הרבה יותר מרשים: 22 נקודות, אחוז קליעה מהשורה ו־12 ריבאונדים. הבדל של יום ולילה.

המעגל הלאומי

שבוע של מפלגות חדשות: אחרי שקמה המפלגה הליבראלית האמיתית עם ציץ וברמן, באה בשעה טובה לחלל הפוליטי שלנו המפלגה הלאומית האמיתית: מפלגת „המעגל הלאומי", מיסודה של העיתונאית אורה שם־אור.

כשהיינו נערים שיחקנו משחק שנקרא „מלך המעגל": המשתתפים נדחקו לתוך עיגול שסומן על הקרקע, ואחר־כך החלו דוחפים אחד את השני החוצה. מי שנשאר היה המלך. המפלגה הלאומית של שם־אור הולכת לפתור את הבעיה היהודית־ערבית במדינה, באותה דרך, אבל היא לא כהנא. „כהנא דוגל בגירוש הערבים מישראל", אומרת המייסדת. „אני חושבת שגירוש הוא מלה לא יפה, אנחנו נוציא אותם מכאן". הבדל משמעותי. כהנא גם שואף לגרש את כולם ואנשי המעגל מדברים רק על הצעירים. לקשישים הם מרשים „להישאר ולמות כאן".

נותרה, כמובן, הבעיה הטכנית הקטנה. איך להוציא את הבלתי־רצויים אל מחוץ לתחומי המעגל. יש להניח שגם „טרנספורטים" היא מלה לא יפה, מעוררת אסוציאציות בלתי נעימות, ולכן לא ישתמשו ברכבות או במשאיות. אוטובוסים ממוזגי אוויר באים בחשבון. מנויות. אפשר להעביר את צעירי הערבים קורס צניחה מאורז ותיל האוויר יפזר אותם בצורה מתוכננת במדינות האזור. ואפשר גם בדרך חיים; במקום שהם יזרקו אותנו. נזרוק אנחנו אותם.

נסדר מעגל גדול
ונצאה במחול.
כף נמחא כף נמחא
ערבי ערוות אמך!

נסדר מעגל זקוף
ערבי מפת יעוף!
רגל הך! רגל הך!
ישמעאל מפה יברח!

בוקר טוב אמריקה

תכנית הטלוויזיה המפורסמת „גוד מורנינג אמריקה", בהנחיית ריוויד הארטמן, יוצאת מדי פעם מתחומי ארצות־הברית למקומות שונים בעולם, ובמחצית חודש פברואר היא תגיע אלינו. נושאים לריוות לא יהיו חסרים, מרואיינים ודאי שלא. מה שצריך עכשיו כדי לעשות את התמונה מושלמת, זה אולפן שישכיל למסור לצופים את תחושת ההוויה הישראלית.

כאולפני האי.בי.סי. בניו־יורק מגיש הארטמן את תכניתו על רקע חלונות זכוכית בקיץ ועל רקע את מבערת בחורף. אצלנו את מבערת לא כל־כך תתאים. אבל תחנת אוטובוס, מבערת, כן. במקום חלונות זכוכית אמריקניים, אפשר בקבוק זכוכית, ממטר מגיד תבאבא בתוך מים גדושים על המכונית של דודי לוי, שקופית של אוהדי מכבי תל־אביב מתפרצים למגרש עם הניצחון על ז'אלגיריס, זה הבית ביתנו.

ואת הטלוויזיה שלנו אפשר יהיה לסגור.

שולי ורובינשטיין מציעים:

שעון קיץ בעוד חודשיים במקום טלפון בעוד שנתיים

בשורה לכל הממתינים בתור שנים ארוכות לקבלת טלפון: בחודש הבא בין משרד התקשורת למשרד האנרגיה יוכל כל מי שממתין לסידור טלפון בביתו למעלה מחמש שנים, לבחור בין המתנה נוספת בסדר גודל דומה, או קבלת מיידית של שעון קיץ. שעון הקיץ ייכנס לתוקפו תוך חודשים, ובתוספת של 45 דולר ניתן יהיה לקבל בקרוב, שעון לתצוגה במקום שעון המטורות הרגיל, אורי הוזוג יישארו כעינם.

ועדת הכנסת תבקר בבניין הטלוויזיה בירושלים

„מי שסבור כי למדינת ישראל יש בעיה בהוכחת ריבונותה רק בהר הבית, טועה" אמר השבוע יושב הראש הנמרץ של ועדת הפנים של הכנסת, ח"כ דב שילנסקי, סירב לפרט, אולם נודע, כי הביקור הבא של ועדת הפנים בבניין הטלוויזיה הישראלית ברוממה ירושלים, שנקבע ליום ד' הקרוב, נועד להמחיש, כי הריבונות הישראלית במקום זה, סימבולית בלבד, וכי למעשה, מתקיים ברוממה מצב של מדינה בתוך מדינה.

לביקור הוועדה יתלוו חברי כנסת מסיעות שונות, ואישי ציבור שהתריעו בעבר על חריגות קונסנזוס המתבצעות בבניין, וכן כוחות משטרה גדולים. חבר הכנסת הרב קדיש קטן, וחברת הכנסת כהן תקרא: „כסו את פניה". נעשים מאמצים של הרגע האחרון להבטיח שיערכו פרעות בחלק מהמבקרים, אבל קיימת האפשרות שהביקור ייכשל ויעבור בשקט, וטוב של ארצות־הברית, למקרה של גינוי במועצת הביטחון מובטח.

כתובת המערכת:
„על המשמר". רח' חומה ומגדל 2, ת.א
העורך הראשון: בצלאל לב ז"ל
עורך: אריה פלגי
עורכת משנה: תאיר זבולון
עיצוב גרפי: איתן פימנטל
ביצוע גרפי: שושנה זילבר

הפעם:

כתבות

■ שכם כמשל
עירייה כבבואת האזור
מאת פנחס ענברי 4

■ ה„יש" שהיה
לקחי קבוצות שמאל
מאת ירון זליג 6

■ מעטות אבל מוכות
נשים מוכות בקיבוץ
מאת אפרת עוז 10

■ ברומא נהג כקוסמופוליט
ישראלית מגלה את איטליה
מאת חני קים 12

■ מרדימים שעוררו את עמיתיהם
רופאים ישראלים לעזרת השטחים
מאת חיה יוסף 14

■ מלה של שכב"ץ
סיפורי ישראל־ערב
רשם אהוד דור 18

■ גבוה יותר, קר יותר, לבן יותר
במוצב החרמון עם צה"ל
מאת אבי בניהו 20

מדורים וטורים

■ חותם אישי
מאת דוד אוחנה 16

■ שלום בית
מאת חיה יוסף 19

■ חראקירי
מאת יעקב לזר 28

יואב אביב – 2; עודד ליפשיץ – 2; דינה גורן – 3; אלי חכהן – 3; ראובן רחוביצקי – 3; עירא דביר – 8; מיכאל חרסגור – 9; יעקב רבי – 9; שאול קנז – 8; רון כחלילי – 18 שמואל בונים – 18;

■ הלו חותם 8

■ כל יום 27–22
(בעיצוב רחל דביר)

■ בשער:
שמואל בירן מן המספנות

מלה רעה

צ'לנג'ר – הלהב הפגום

את ג'ורג' ה. פרלמן פגשתי בקבלת פנים לכבוד מנכ"ל רפא"ל זאב בונן, שבא לוושינגטון לביקור. שתינו ואכלנו אצל הנספח הצבאי הישראלי אורי שמחוני.

אני הייתי זר מסוגר, ביישן, חנוק בעניבה וחליפת־ערב; הוא היה פתוח, חייכן, וכדרכם של אמריקנים ניגש והציג את עצמו, לחץ יד, נתן כרטיס ביקור: סגן־נשיא בחברת „מרטין מריייטה אינטרנשיונל". „זו חברה קטנה", אמר בחיוך, „רק 60 אלף עובדים".

אמרתי שאני עיתונאי מישראל ואצלנו אין בכלל חברות כל־כך גדולות. הוא אמר שהכל יחסי: על „באינק" ו„לוקהיד" אמר שהם נחשבים לקטנים. שאלתי אם גם החברה שלו היא בתחום התעופה והחלל. „כן", השיב, ומנה שורה ארוכה של טילים ושאר מערכות־חלל שחברתו ייצרה ומייצרת.

קבלת הפנים נערכה ביום שני בערב, כשארה"ב עצרה נשימתה לקראת טיסת ה„צ'לנג'ר". כאן זו לא שגרה. למרות שכבר היו טיסות רבות, כל דחייה בשילוח עולה לראש מהדורות החדשות. יש כאן פולחן חלל, וכל מי ששותף בדרך כלשהי למבצעים בתחום זה, רואה את עצמו כחלוץ אמריקני, ממשיך המסורת של פריצה למרחבים: קודם כבשו את מרחבי המערב הפרוע, אחר כך בא תור כיבוש השחקים מימי האחים רייט, ממציאי המטוס, והיום — כיבוש החלל.

אין פלא שמיסטר פרלמן סיפר בגאווה שהם מייצרים את מיכל הדלק הענק, הנתיק, החד־פעמי, שעל גבו רוכבת המעבורת לחלל, עד שהוא מתרוקן ונופל לאוקיינוס. ההישגים בחלל הם מקור גאווה לאמריקנים, מפני שבתחום זה הם מובילים. בתחומים אחרים הם מודאגים. כמה שעות קודם לכן ראיינתי את ג'ורג' קיוורת', מי שהיה, עד לפני מספר שבועות, היועץ המדעי של הנשיא רייגן. קיוורת' הסתכל בעצב על הטייפ שבו הקלטתי אותו. „סוני", אמר. „הכל בא מיפאן". אני בטוח שהוא מלווה במבט נוגה גם את המכוניות היפאניות המציפות את כבישי וושינגטון. אבל היפאנים לא טסים לחלל והאמריקנים דווקא כן, ודווקא משום כך אסון הצ'לנג'ר היה אסון לאומי שפגע אישית בכל אמריקני.

למחרת, במסעדת התחנה בה המתנתי לרכבת לניו־יורק, שודרה בטלוויזיה מהדורת חדשות בה תואר האסון. כולם הפסיקו לאכול ונקהלו סביב המקלט, כמו אצלנו בזמן מלחמה, כשמודיעים על חללים ונפגעים. ראו אסטרונאוטים מחייכים, ראו את המעבורת ממריאה לשמים כששובל־אש מאחוריה. אחר כך, בהילוך מואט, ראו דלק דולף מהמיכל הנתיק, אותו מיכל שמייצרת החברה של ג'ורג' פרלמן. ואחר כך היה הפיצוץ הנורא.

ערב קודם, במסיבה, אמר לי מיסטר פרלמן שיותר כדאי לייצר את הלהב לגילות, שאותו זורקים, מאשר את הידית שעליה הוא מורכב, ולכן יותר כדאי לייצר את המיכל החד־פעמי במעבורת החלל, מאשר את המעבורת שטסה מאה פעמים. המיכל הזה, הלהב הזה, היה כנראה פגום. הוא השאיר סריטה מכאיבה בפניה של ארה"ב.

● עודד ליפשיץ
(וושינגטון)

לקראת הספירה אל מעבר לאחור...

כריסטה מקאליף, שנבחרה מבין 11,000 מועמדים להשתתף כאזרחית בטיסה בצ'לנג'ר, מנפנפת לפרידה לפני הכניסה למעבורת ממנה לא חזרה

דמות בשער

לא גדנסק, לא ולנסה

הוא לא אוהב את לך ואלנסה הפולני, אף שהוא מזדהה חלקית עם הסממנים החיצוניים הדומים, לכאורה, במאבקן של מספנות ישראל ומספנות גדנסק. שמואל בירן, יליד פולין ומנהיגם הבלתי מוכתר של פועלי מספנות ישראל.

„הדבר הראשון ששמעתי כשחזרתי לאדמת פולין אחרי מלחמת העולם היה: כמה יהודים עוד נשארו — חבל שהם נשארו. לא טוב לעשות הכללות. אבל אפשר לאמר שאני מתעב את הפולנים." הוא אוכר בהתרגשות על כיסא כלוי בהאנגר הענק במספנות ישראל בזמן הפוגה קצרה שנטל. ולאהר שקרא ליהושע פרץ, מלך נמל אשדוד. להצות שכם במאבק המספנה ואף סחט ממנו הבטחה באוזני כל העובדים.

„עוד נשאר לי הזיכרון המר של משטרה, הפגנות וצבא מפולניה — וזה חזר אלי בתחילת השבוע, כשכוחות המשטרה הקיפו את המספנה: את השוטרים על סוסים עם הרבות. ראיתי מול עיני ההפגנה שערכנו בירושלים. ראיתי ולא רציתי להאמין שזה קורה פה בישראל, בביתי."

בירן 1961 + 31 עלה ארצה באניית המעפילים „תיאודור הרצל" בהיותו בן 17. „לארץ הגעתי לבדי. הורי נספו בשואה, היה לי חלום להיות חקלאי עם אדמה. כשהגעתי הלכתי לעליית הנוער בקיבוץ חולתא, ואחר כך לנווה־קוקו."

בירן נפגע בשאומרים לו שדמותו עוצבה כעצם בפולין עם הפטיוינים ובעת הבריחה מוגאנים. „אני עוצבתי פה בארץ, בקיבוצים. אני לא מוכן להצביע על מפלגה פוליטית. עכשיו אני מודה, אני סוציאליסט הומאני ואולי קרוב למפ"ם." מוכר מועצת פועלי חיפה הבנים לו הבטוע „סכה". הוא אמר לי: בהשתלבתי לוועידות של הקיבוץ הארצי — אתה נולד לאדומים." הפועלים במספנה אמרו הבטיע כי אם המאבק ימשך עוד שבוע, אין ספק שבירן יגיע רחוק. „יש לו כושר דיבור. הוא ישר, ובחור טוב."

לפני חצי שנה הוא התפטר מהוועד. „היו לי שתי סיבות. אחת, שאלה שקיבלו את השוחד הסיתו נגדי פועלים וגם את ההנהלה, והשנייה שלא הסכמתי לצאת לרחובות בגלל עיכוב במשכורת." היום נראה בעיניו המצב שונה. „היום אנחנו מדברים על קיום של ממש, על סכנת סגירה." ועוד בטרם קלט מה אמר, פותח בירן בצעקות „לא יסגרו! לא ניתן להם! אתה שומע מה אני אומר לך? לא ניתן! אני לא רוצה בכלל לשמוע על סגירה. זה הבית שלנו פה."

בשעות הפנאי בירן עוסק בפיסול. הציג את יצירותיו במספר תערוכות. עומד לפתוח תערוכה נוספת בבית שאגאל במרץ הקרוב. „עשיתי את כל הפסלים שמקשטים את המספנה. הרגשתי שזה ביתי ורציתי לקשט אותו. את ביתי לא אתן שיקחו ממני." בבית נותרו לו כמה פסלים בלתי מושלמים. „עכשיו אני לא יכול לעשות דבר. בשבת באתי לכמה שעות הביתה, אבל הרגשתי כמו חתול שדרכו לו על הזנב. חזרתי מהר מהר למספנה."

לפתע הוא קם ממקומו וזועק פעם נוספת בהתרגשות „לא קם, לא יקום, לא יהיה, הם לא יחסלו את המספנה. תראה, תסתכל כאן על המכונות ועל האנשים שמאחורי המכונות. הם לא יעשו לנו את זה."

אחר כך הוא נרגע, מתיישם, פורס פרוסת עוגה עבה שאשתו של אחד הפועלים אפתה, תוקע אותה על קצה הסכין ומגיש לנו, כמנהג פועלים. כאילו לאמר לך: אני פועל, רק במקרה אני נמצא במקום שאני נמצא. „אצלי פועל קודם כל הרגש. אחר כך השכל. אני בער מאבק." בירן, שהוא דגול יודע גם איפה עובר הגבול אליו הוא מוכן להגיע. „אניות ברחובות כן, שפיכות דמים לא," הוא שותק לרגע וממשיך „אני לא רוצה להגיע שתהיה פה מצדה שנייה. אני רוצה לחיות במספנה ולא למות בה."

● יואב אביב

קבוצות שמאליות מבקיעות ונעלמות ככוכב שביט. אחד כזה הופיע בשנות ה־70 בשמי אוניברסיטת חיפה. „יש" — זוכרים? — כבש את הקמפוס הקטן בסערה. ועוד איזו סערה. התפורר לאחר זמן קצר. בקושי נשארו אפילו זיכרונות. מה קורה להן לקבוצות הלוהטות הקטנות של השמאל? מה קרה ל„יש" שהיה ואיננו?

המהירות מתגלגלת עד לבית המשפט המחוזי. קבוצת סטודנטים מבקשת לעשות שינויים של הרגע האחרון בתקנון הבחירות. הינה רוגר, היום כתבת קול ישראל, היא לא כבראדם שקל לספר אותו, ב־72', כחברת ועדת הבחירות, היא עומדת חוק על „מה מותר ומה אסור". הנושא מובא לשופט המחוזי דוד בכור. שיטת הבחירות נשארת ללא שינוי, הדרישה לשינוי מעוררת לקמפוס מסע החתמת עצומות של בער ושל נגד. על סף המכות שנעות הרוחות. בשמונה במרס, בשתיים וחצי בלילה, פרצה צביה שידלוביצקי למעונות הסטודנטים ב„רוממה". העירה את אתן וינקלר ואת רנא דרייפוס ומשכה אותם לרקוד בחוץ מתחתונים.

בבוקר, כותרת ענק ב„פורסט מורטם": „השמאל זכה בניצחון מוחץ! 22 מושבים במועצה של ארבעים חברים. המימסר נתפס עם המכנסיים למטה, ושלח את פרופ' אקצין כחיל־חלוץ במתקפת־נגד מהירה.

עליהום

שעה שסגן יו"ר מועצת הסטודנטים היוצאת, יורם פלמן, הפיק לקחים פשוטים ואמר שמישהו נכשל בקליטת עליה — אקצין כבר גייס את העיתונות, לא מבזבז רגע. הפרופורציות ברחו לכולם מהידיים. אקצין מדבר על ערעור היסוד למדינה. „צירוף מוזר של רעיונות מאואיסטיים, אנרכיסטיים וטרוצקיסטיים, הוא לא לבד. ד"ר הרצל רוזנבלום הצטרף גם הוא. העיתונים היו מלאים בנבואות אפוקליפטיות שווא, הכל בגלל כמה מאות סטודנטים שמשחקים ב„להיות על המפה הפוליטית". ספירו ניהל התכתבות עם כל עיתון בארץ. „דבר" הזהיר מפני אות אזעקה מחיפה. והארץ — על ניצחון השמאלנים. „יש" הציגה לסני רעת הקהל את המצע שלה. כתוב שם כי יש לפעול ברוח חוק השבות, שהנשמתו הציונית היא יסוד־מוסד בחיי המדינה. זה לא עוזר. חיפה שוב מופיעה בגוונים אדומים. דעת הקהל משרכת את „יש" ל„מצפן", התמודדות מגוחכת בין מימסר שמגנים בתחושת פחד, לבין סטודנטים שמגזימים בתחושת כוח. כצד „ראגותיו הקטנות" כמו שטחים, שלום, שכר, יש לציבור אנרגיה שופעת טיפול בבעייתם של הסטודנטים ה„סוררים" בחיפה. „יש" תובעת התנצלויות על ההאשמות נגדה. קבוצת מרצים הצטרפה לדרישה: ציפורה כגן, אברהם יסעור, תיאודור שנין, ברנרד הוך ומרצים אחרים בקמפוס, שובעים כי תגובתו של אקצין נועדה להבאיש את ריח הסטודנטים מדעת הקהל. עמוס קינן כתב אף הוא לזכות שמאל ציוני, סימות כוחם שלא סייעו הרבה. הסטיגמה כבר היתה שם, תיכף רק לחורמנות לקבוע אותה חוקי חוק, חמש שנים אחרי מלחמת ששת הימים, כששאלונים הפכו כבר מוזן לגורלים. ישראל לא אוהבת להביט על אוניברסיטת חיפה. ראו שם סימנים מבוערים שמקלקלים את האוריטש העצמי, שכולו שביעות־רצון. מה שיכול היה להפחיד את המערכת, היה הלקח מהתוצאה של שיתוף פעולה הדוק בין כמה שמכות לא מרוצות. גדעון ספירו ו„יש" לא היו לבד. לא אהבו אותם כמו שלא אהבו למשל את יהושע פרץ. היה מנהיג פועלים בנמל אשדוד. מישהו הפך אותו לילד הבוא ביותר שקם אי פעם במדינה. זה לא היה קשה וזה גם היה נוח כמו שהיה נוח להפנות עורף למזכ"ל ההסתדרות ראו יצחק בן אהרון. גם אותו לא אהבו בבית המפלגה. תנך בתביעות הפועלים ולא חסך מלים קשות מסטודנטים בפניהם נשא נאום באוניברסיטת באר שבע. הפנייה שם פוצצה. התאחדות הסטודנטים הארצית תבעה התנצלות. ובינתיים ביטלה הרצאה מתוכננת של בן אהרון בקמפוס בהר הצופים. „יש" התייצבה לצד בן אהרון. זה אולי לא עזר. אבל היתה אווירה.

חברי „יש" התגלו במהרה כטירונים בא"ב של פוליטיקה מעשית. במצע שלהם היה כתוב שצריך לתת יותר שיניים לוועדת ביקורת. הלכו ועשו את זה. ואחרי כן הפקידו את הוועדה בידיו של נציג האופוזיציה, ארתור כהן. סטודנט שזוהה עם נח"ל. רצו להיות דמוקרטיים. בקיץ 72', כשהתחרטו על כך, היה מאוחר מדי. מועצת הסטודנטים התכנסה לאחר הבחירות בתדירות גבוהה יותר מאשר אי־פעם בעבר. התקנון, לעומת זאת, היה מותאם. עדיין, ליניים בהם היו בערך ארבע ישיבות בשנה. „מי שלא בא לשתיים", קבע התקנון, „דינו פיטורים". החמיץ חמישים אחוז מהפעילות. שכן כהן, כיו"ר ועדת הביקורת, מצא את הסעיף הזה, וחיכה לרגע הנכון. עד סוף קיץ 72' שלח שמונה־עשר מכתבי פיטורים. לשמונה־עשר חברי „יש". הפיטורים חוקיים לחלוטין. מחדל. פנייה לבית־המשפט לא עוזרת. „יש" איבדה חצי מכוחה באגורה.

לקראת שנת הלימודים תשל"ג התגלו בקיעים בשותפות. רוח־הקרב של כמה שותפים דועכת באותה מהירות בה נמשך מסע ההקתה של „יש" מהקונסנזוס. מחכים ל„יש" בפינה עם המסמר האחרון. בדצמבר 72' נחשפה רשת הריגול של דאוד טורקי. רשת יהודית־ערבית. אודי אדיב. אוניברסיטת חיפה. סימון חדר שנעצר בביתו של גדעון ספירו. המרכיבים הללו הספיקו ליצירת תמונה של „אמרנו לכם". בעיתונות היה מי שנזכר באזהרותיו של פרופ' אקצין. הקטע הזה נראה כניסע ניצחון שלו. עבור „יש" היתה זו הנהלונה הסופית. כל מי שלא התרחק מנונה עד עכשיו נזהר כעת לעזוב, כמו שעוזבים חולי רע. הבוסים של מפלגת העבודה בחיפה הנחו את נציגיהם שלא לחלום על שותפות עם „יש". אנשי החיבורן הארצי עזבו גם הם והקימו את „צוותא". גח"ל והעבודה ייסדו קואליציה רחבה. אהדים מהגרעין הקשה של „יש" פורשים גם הם. לקראת הבחירות של 73' מצבה של „יש" נראה רע. סיכויים קטנים. עייפות של חומר. הדפסתו של „פוסט מורטם" נפסקת. מישהו סגר את ברז המימון. ספירו ופרנקל מוציאים, במימון פרטי, גיליון אחד של „פוסט ואקום". אבל זה לא זה. אחרי כן יש שקט. הבחירות מתפוצצות על רקע של התבטאויות גזעניות כלפי ערבים בקמפוס, וישראל מתנדלת לעבר האביב בו „היה מצבנו הביטחוני טוב כפי שלא היה מעולם". אחר כך באה מלחמת יום הכיפורים. „יש" הפכה לכיפיר נוסטלגיה. מדינת ישראל „נצלה".

היום היו קוראים להם סתם „יפי נפש". עניין של פרופורציה נכונה. בניגוד אמוניםי הדבר הוליד עכבר.

מסדבקות הארטן

איפה הם היום

[illegible]

עזרא דביר

אלופים במקום גרביים

בלבנטיניה הקטנה (זו מדינה שאין בה שקל)
הוכרז מצב חירום קשה על סף מגיפה קטנה של רגל.
לכל אזרח הורידו בדל, או ראש, או כיס, לפי הצורך
ובבשר החי חתכו עם סכינים קהים בלי מורך.

בפועלים טיפלו לאורך (גם ברוחב לא חסכו)
את הזקנים, הגימלאים והנכים גם לא קיפחו.
את החינוך ביטלו צ'יק צ'ק מטעמים של חיסכון
וכל העם עבר לדום אל מול תקציב הביטחון.

כל השרים והנגידים חזון של ביטחון טיפחו
אבל קופות מתדלדלות על פני כל החוזים טפחו:
גם אחרי שנעלו שמונה־עשר בתי חרושת
ללבנטינים לא נותרו מספיק זוזים לקנות תחמושת.

ולבנטיניה הקטנה מוקפת קם, צר ואויב.
כל לבנטיני נאמן שק רדיפות עתיק סוחב.
ואם מחר שם לצבא תחמושת נחוצה תחסר
אז לבנטיניה תהפוך תו"ח לסיפור מזמן עבר!

אך אז התחיל לפעול הראש הלבנטיני המחוכם
אשר שמעו המדופלם יצא בכל קצווי עולם.
בצל אותה סיסמת העל „מאלפים לאלופים!"
הוחלט מיד „במקום גרביים ימומנו רק אלופים."

מינו כאלף גורלים (קצתם אמנם ראשי כרובים),
מצעד שלם של בריגדירים, קולונלים כמו זבובים.
כולם הלכו שם יחפים (גם לא קנו כבר לבנים),
אבל הביטחון הלאומי היה ממש בעננים:

בהתקרב אויב או צר במחשבות זדון או קרב
כמקובל מימי רחב שלח בחוד את מרגליו.
וכל צבא אשר שמע כמה קצינים בכירים שם יש
אסף זנבו בין שתי רגליו ונס כמו מים מן האש.

ותשקוט לבנטיניה ארבעת אלפים שנה...

שכם כמשל

המשך מעמוד 5

אבל על סבל לאומי אי אפשר לוותר. במגעיו עם ישראל הבטיח כי החברה לא תהוסל. הוא מקווה להגיע לפתרון כדוגמת חברת החשמל המזרח־ירושלמית — למזג בין שתי החברות הערבית והישראלית — חברת החשמל של שכם תקנה את החשמל מישראל ותפיץ אותו בין הבנויים.

את הלגיטימיות עלו מבקש זאפר אל־מסרי למצוא בעצומות הרבות שנחתמו בשכם למען מנויו. הוא רואה בכך מעין משאל־עם. לדבריו, העצומות האלה הן אשר שכנעו את ירדן שלא להתנגד. יחד עם זאת הוא מדגיש כי לשכת המסחר היא מוסד נבחר, אמנם מלפני הרבה זמן. אבל העיקרון נשמר. לשכת המסחר מייצגת סקטור רב־חשיבות, של הסוחרים והתעשיינים, ומבטאת מרגם תשוב של רצון התושבים. בכל מקרה, בעוד שנה יחרוש זאפר אל־מסרי לערוך בחירות כלליות, ואם תסרב ישראל — ישאל את פי התושבים איך לנהוג.

המינהל הישראלי מכחיש כי בשלב מן השלבים התנהל משא ומתן על העירייה. בוודאי לא משא ומתן עקיף עם ירדן. עמדת ישראל היתה תמיד כי הניהול הישראלי הוא מצב זמני. לדברי מקורות מוסמכים במינהל האזרחי העמדה היתה עקבית מן ההתחלה: „אנו רואים בשכם מבחן, אם יעלה יפה — נמשיך בערים אחרות".

שכם אכן מקימת מבחן לבנות הכוונות של כל המשתתפים במשחק הפוליטי.

ישראל אם אכן תמשיך את המהלך שהתחילה בשכם ותענה את חוט השדרה והוסס של החיים הפוליטיים בנרה.

ירדן: אם תרד מן הגדר ותיתן תמיכה של ממש לחיים הפוליטיים של השטחים, כדי להפיח רוח בתהליך המדיני הרועך והולך.

המצב ברגע: ישראל אינה נחפזת, ירדן פוסחת על שתי הסעיפים: אש"ף מוכן לספוג הכל. העיקר להחזיק קצהחוט בתהליך המדיני; השמאל הפלכתיני חורק שיניים אך אינו יכול לעשות דבר.

אם תרצו — זאת תמונת המצב העכשווית של שכם, אבל שכם כמשל לתהליך המדיני כולו.

הלו... חותם

להתנגד לסגירת המספנות

בתגובה לכתבה „מלה רעה" „חותם" 9.1.86, קובע עודד ליפשיץ כי צמצום במספנות ישראל לא יגרום לצמצום בהנהלת השמצות והמנוי הקנ'ות לא יצומצמו וכך גם שירותים מקירותיים אחרים. ועל כך אני חולק: מאחר שסביב כל עובדי ייצור בעלי מקצוע־מגון — מסגרים, חרטים, רתכים, חשמלאים ועובדים אחרים כמויות, חישבי מלאכות ושכנאים שונים, לכן כל צמצום ופיטורים בייצור — יגרמו לצמצום בשירותים אחרים מקירותיים, וכבר אני חולק על רעתו. מה שחשוב הוא שצריך להתנגד לעצם סגירת המספנות, או לפיטורי עובדים במדיניות של אנטי צמיחה ואנטי־סוציאלית באיזו דרגה שגרום מעל עם בעלי מקצוע מיוצבים בסייע במספנות ישראל. לכן צריך להתנגד לכך. זו מנקודת מבט בלבלית והן חברתית.

אורי שדה
חיפה

עם אחד!

ההיסטוריה היא תמיד צעירה

מיכאל הרסגור

מחנה האנרכיה

האנרכיסטים היו בחורים ובחורות סימפטיים: לצערנו, היו אלימים במקצת, בכל אופן, מהמחצית השנייה של המאה הי"ט, עד לשנות ה־30 של המאה שלנו, הם היו מקור השראה, למין לפועלים, סטודנטים ואינטליגנטים זעיר־בורגניים בארצות מפגרות יחסית: דרום־איטליה, ספרד, פורטוגל, אמריקה הלטינית. הם לחמו בעד חברה שוויונית, ללא מנצלים, ללא מנגנון בירוקרטי, למעשה ללא־מדינה. היו גם תמימים במקצת. היום הם נעלמו מעל המפה הפוליטית. אין על מה להצטער. היעלמותם של האנרכיסטים החזירה למושג „אנרכיה" את משמעותו המקורית: חוסר משטר, קעקוע כל סמכות, אי־סדר, אלימות, אבדן כל הערכים של חברה מתוקנת. לבנון היא היום קרבנה של אנרכיה מושלמת.

אבל גם אצלנו משחיז מחנה האנרכיה את ציפורניו. האנרכיסטים שלנו קנאים ואלימים, משתלטים וחשוכים. מטרתם המוצהרת היא חיסול הערכים הדמוקרטיים האנושיים אשר היו נר לרגלי מייסדי התנועה הציונית. כל יום הם מתגייסים למחוק ערכים אלה על מנת לשלוט על ישראל באין מפריע. כל שבוע מביא קציר עשיר של התנכלויות בערכים אשר בלעדיהם מדינת ישראל לא תוכל להתקיים. בראשית השבוע שעבר התבשרנו שהרב של בית־שאן, אליהו כהן, פקד על צאן מרעיתו לשאת כפר תורה עטוי שחורים, בראש הפגנה המונית. מדוע ולמה? כדי שהורי התלמידים המקומיים לא יארחו בבתיהם תלמידים ישראליים ממוצא ערבי; אלה באו להחזיר את ביקור התלמידים הבית־שאניים אצלם בכפר. הרב כהן מבין כך את מנהג הכנסת האורחים. מנהג ברברי, פשוטו כמשמעו.

ביזו בחודש התבשרנו בשורה נוספת: הרב הראשי (כהונתו היא מימי העותומנים), מרדכי אליהו, פוסק „אסור למכור דירות בא"י לגוי — אפילו דירה אחת". איך היינו קוראים בגולה למי שאסר למכור דירה ליהודים? פאשיסט.

במקומון הירושלמי „כל העיר" הופיעה ב־10 בינואר הצהרתו של הרב ניסים זאב, חבר מועצת עיריית הבירה מטעם ש"ס: „צריך להקים ועד פעולה בכל בניין כדי שינקוט אמצעים נגד מי שישכיר דירות לערבים". איך קוראים לזאת בדרום אפריקה? אפרטהייד. באותו יום גילו העיתונים שמשרד הפנים מסרב לרשום כיהודייה עולה מארה"ב, אשר התגיירה אצל רב רפורמי. אמנם החוק „מיהו יהודי", בגרסתו האורתודוקסית, לא נתקבל בכנסת; אבל משרד הפנים מצפצף על הכנסת. הוא קובע חוקים משלו, שאינם חוקי המדינה: האנרכיה היא מוחלטת. ובחוגי השלטון איש אינו מצפצף ופוצה פה. ושם העולה שושנה מילר, והיא הופיעה בתכנית הטלוויזיה של רם עברון „זה הזמן").

צה"ל הבין סוף־סוף מה גדול הנזק שמביאים המיסיונרים האורתודוקסים למדינה, על־ידי החזרת חיילים בתשובה, כלומר הפיכתם לטפילים. הוא סגר את מהנותיו מול החותרים תחת הציונות והדמוקרטיה. על זאת יש לברך את צה"ל מכל הלב. אלא מה? מיד קם מגן על המיסיונרים. ב־23 בינואר הודיעה העיתונות שהאלוף (מיל') — תורה לאל, יהושע שגיא — בעד החדרת המיסיונרים המגוסרסים למחנות צה"ל. וכה אמר האלוף, הידוע ממסקנות ועדת כהאן: „מה רע שיהודי מניח תפילין או מקיים מצווה אחרת? החזרה בתשובה אין בה רע כלל. כאשר לקחו נוער מבתים טובים ושכנעו אותם לעזוב את הכל וללכת להתיישב במקימות סהית נוחים. האם זה לא היה מיסיונריות?"

השוואת חלוצים, נחוללי המהפכה הציונית, עם אנשי הקונטרה־מהפכה האנטי־ציונית, רק מראה את מידת תבונתו של האלוף במיל' העיתונאי הוותיק, נתן דונביץ'. הידוע לקוראיו בזכות רשימותיו השנונות והנאורות. בעיתון „הארץ" הצטרף גם הוא למקהלת מגיני המיסיונרים האנטי־ציוניים. הזמן, או הגיל, עושים את שלהם. וחבל...

כיוון ששבועות חורפיים אלה עמדו בצל חגיגות הבאבא־סאלי בנתיבות — כולל המאבק האלים בין שני ענפי השושלת אבוחצירא, אהרון אבוחצירא, שישב בכלא, דיבר נגד החילוניים. ברוך אבוחצירא, שגם הוא ישב בכלא, הפגין את קדושתו. גם השר דוד לוי שהשתתף בחינגא דיבר נגד החילוניים; וכה אמר: „יש בתקופה שלנו הלועגים ומתלוצצים על דברים אלה. הם משתייכים למודרניים, לקדמה. ועלינו לומר להם כי בעקבות אימוץ התרבות שלהם, נותרו רק תלאות". והרי זאת התרבות אשר, בגרסתה היהודית, הצמיחה את התנועה הציונית. ובינתיים, מכין עצמו מחנה האנרכיה להשתלט על המושבה יבנאל, ולהקים בה חצר חסידית, להפוך אותה למאה שערים ולצבוע אותה בשחור. מחנה האנרכיה קם עלינו לכלות את הציוויליזציה שלנו. רק התארגנות של כל הכוחות המתנגדים להפקרות, לעריצות, לערדה, לחוסר־הנוסר ולאנטי־ציונות, ישים מחסום בפני האנרכיה השחורה משחור.

יעקב רבי

לשון נקייה, או נקייה מדי?

פרופ' יעקב רותם כותב לי:

„אשמח מאוד לקבל את חוות דעתך בעניין שמעסיק אותי שנים רבות. בטרם אגלה את הקלפים (כמו בסרט מתח...) אציין, כי היסוסי נובעים: שמא תחשוב לרגע קט, כתגובת הירהור ראשון: דאגות אחרות כבר אין למכותבי? כן, אמנם מצויות עימדי „דאגות אחרות", של המקצוע, המציאות, התחביבים, הזיקה הציבורית, אבל כידוע לכולנו יומו של האדם מורכב גם (בעיקר?) מזוטות ו„זוטות"...

„ועתה לעצם העניין: משום־מה צורמת את אוזני המלה להשתין. נכון, המונח מוכר לי מהפסוק במלכים א' ט"ז 11, הגורס „לא השאיר לו משתין בקיר". ובמלכים א' י"ד 10 אנו קוראים: „והכרתי לירבעם משתין בקיר עצור ועזוב בישראל". גם אם לגבי הפסוק הראשון תולים המפרשים את הפעולה בכלב, הרי לגבי הפסוק השני מעיר קאסוטו: „כינוי לזכרים ולפי פירוש אחר — כלבים", הווי אומר, לא רק אנשים יושמדו אלא גם בעלי חיים, ועד הכלבים.

„אשר למונח עצור הפירוש הוא: מי שמשתין רק בסתר, אדם עדיין נאצל, ולמונח עזוב: מי שעושה זאת בכל מקום, ללא רתיעה. הכוונה לאנשים, כמובן, ויש עוד פירושים נוספים.

„גם במישנה, במסכת עירובין י', ה', שנינו: לא יעמוד אדם ברשות היחיד וישתין ברשות הרבים. אם כן, יש לנו חיזוק מהמקורות. (כמעט) חד וחלק.

„אולם ירשה לי, לפני שאביע את דעתי שלי בסוגיה, זו, להיתלות באילן גדול: בתלמוד בבלי, בפסחים ג ע"א, מובא: לעולם אל יוציא אדם דבר מגונה מפיו, שהרי עיקם הכתוב שמונה אותיות ולא הוציא דבר מגונה מפיו... וגו', ולהלן: לעולם יספר אדם בלשון נקיה (ההדגשה שלי — י"ר). והמפרשים אומרים: יש צורך לדבר בלשון מחוכמת כדי לא לומר דברים מגונים". — (מתורת הרב עדין שטיינזלץ), פירוש לפסוק „ותבחר לשון ערומים", איוב ט"ו, 5.

„נדמה לי איפוא שלא הכול „חד וחלק" אין אני „קונה" כל פסוק מהתנ"ך ובא לי הסיוע מן התלמוד. סיוע שבטרם ידעתיו כבר הסתייגתי מ... להשתין, במילונו של אבן שושן אנו מוצאים להטיל מי רגליים. התרגום המילולי של המלה להשתין בגרמנית הוא pischen, באנגלית to piss, בפולנית szczac וכיו"ב. ביטויים אלה נראים לי כביטויי הרחוב, והם בעיניי (ובאוזניי...) צורמניים וגסים (מה לעשות?...) בספרות הרפואית האנגלו־סקסית לעולם אין גורסים to piss אלא to urinate, הגם שהמלה to piss שגורה בפיהם to void של דוברי אנגלית.

„בתערוכת רישומים כרייק מוזיאום באמשטרדם, שראיתי לפני כמה חודשים, מובאת תמונה של אשה עם ילד יושב על סיר לילה ומטיל את מימיו (מטיל שתן) והכיתוב הוא Woman with urinating child ולא... with pissing child.

„צבי ארד בתרגום ספרו של אליאס קנטי כותב: „ראיתי את אבי מטיל מים לסיר גדול...".

„אם כן, גם אם בתנ"ך מצויה המלה להשתין הריני אני מעדיף להשתמש בביטוי פחות „מחוספס"/יותר אלגאנטי, המקובל גם ע"י אומות העולם. או שמא „ההיתר" מקורו במתירנות השולטת כיום בכימה ומכתיבה את הנוסח „המודרני"? ואין אני רואה התייפייפות מצירי ואיסטניסות, לראווה חלילה. הלוא גם בלשוננו היומיומית אין אנו נזקקים (לפחות חלק מאתנו...) בלשון גסה על כל הנותר שבכבר. המלה אומנם אינה „מגונה" אבל אני מעדיף ביטוי יותר „אלגאנטי" „טרקליני" הלוא גם פעולות פיסיולוגיות מסוימות, שהן חיוניות, אין אנו מבצעים בפרהסיה.

„נראה לי איפוא, וכך אני מלמד רופאים וסטודנטים ברפואה, שראוי לעדן את השפה וחרף אסמכתות ממקורות רצוי להשתמש בביטוי יותר מעודן. האם זו באמת איסטניסות ופעולה רוקיקוטית המתנגשת בזרם המודרני במדע, בספרות ובאמנות? אין אני סובר שאת הכוח יש „לערטל" ולהגיש לזולה במערומים.

אורה לך אם תאיר את דרכי.

*

עד כאן פרופ' רותם. סבורני שהתשובה על השאלה אם להשתין ומלים כיוצא בו הם לשון נקייה או ביטוי־ניבול — תלויה בנסיבות שבהן מתקיימת שיחה בין בני־אדם הנזקקים למלים אלו, במיהותם של המשיחים ובטיב היחסים ביניהם והיריים / ילדים. רופאים / פאציינטים, מבוגרים שווי־מין ומעמד ביניהם לבין עצמם, ילדים ביניהם לבין עצמם, וזו גם שאלה לשונית־היסטורית. כלומר להשתין בעברית של המקורות, אפילו אם אינו לשון נקייה בתכלית, על כל פנים אינו היפוכה של לשון נקייה, אינו מלה גסה. ראייה לדבר, שבשני המקומות ש„משתין בקיר" מופיע בתנ"ך אין המסורה מצמידה בצידו קרי שינה בלשון נקייה. הווי אומר, שמקובל היה על בעלי המסורה כי אדם מהוגן רשאי להגות בפיו את המלה ולא ייחשב לו הדבר לחטא. הבישנה בעירובין שפרופ' רותם מביא אותה מראה שגם התנאים סברו כך. ואילו המובאה מפסחים ג ע"א אינה מעידה בהכרח ובוודאי אינה מלמדת בפירוש שדווקא הפועל להשתין נחשב לדעת חז"ל ללשון שאינה נקייה. אמת נכון הדבר, להטיל מים הוא צורת התבטאות יותר עקיפה וסטרילית, והריטות בירוד של מבוחצי המלומד להעדיף אותה. אך כלי לפסול את להשתין, אם צבי ארד כתב בתרגום ספרו של אליאס קנטי „ראיתי את אבי מטיל מים" — שאלה היא מה נאמר במקור הגרמני; האם יש שם שווה־ערך של משתין או באמת של מטיל מים?

אך ברצוני לשאול את פרופ' רותם, שרופא הוא והבם של רופאים: איך הוא קורא לחומר עצמו, להפרשה של הכליות? במלה שתן (לא מי רגליים, אף־על־פי שמיה רגליים הוא מן המתם מונח „משטר תקני" יותר (כן שמעתיו אומר, לא רק מטיל מים אלא גם נותן שתן), שתן, כמו בלשון־חכמים: „שני נקבים יש בו באדם, אחד מוציא שתן ואחד מוציא שכבת זרע" (בכורות מ"ד ע"ב) ושתן, ככתוב במילון הרפואי של יוסף אבן־אודם ויעקב רותם, ובצירוף המונח הלועזי: urina וכולנו, רופאים ופאציינטים כאחד, כדברים על דרכי שתן, על מערכת כלי השתן, האוננם שמ־העצם שתן הוא יותר דיסקרטי מהפועל להשתין, הנגזר מאותו הבורש?...

האם המלה שתן מצויה בתנ"ך? לא, המלה המקראית היא שין ובריבים שינים, היא רק כתיב ולא קרי, כלומר: זו לשון לא־נקייה, בישעיה ל"ו, 12 כתוב: „ולשתות את שיניהם עמכם". — והקרי והלשון הנקייה הוא: „את מימי רגליהם" (באותו פסוק, לפני כן, מדובר גם על „חראיהם" והקרי הוא: „צואתם"). נראה שהחכמים ובעלי המסורה הקפידו מאוד על נקיותה של לשון המקרא ואסרו על הגייתן בקול של כלים המציינות באורח בלבדי ובלתי אמצעי איברים ונועים שבגוף, יחסי מין ופעולות של הפרשה; לעומת זאת לא הקפידו באותה מידה לגבי השימוש באותן המלים עצמן בלשון המאוחרת, הבתר־תנ"כית. יתכן שאילו הופיע במקרא שם־העצם שתן, היו נוהגים גם בו, כמו ב„שיניהם", דין של קרי בלשון נקייה. בביטוי כרוצאל, אולם את „משתין בקיר" הניחו ללא סייג כזה, משום שמדובר כאן, ככל הנראה, רק בכלב...

הבה אשוב לבסוף מלשון המקורות לשפת ימינו ואסכם:

„אולי צריכה אותה אחות במרפאת חולים של בית־חולים שיצאה אל תור הממתינים והכריזה בקול עליו — כל החולים המוסרים להיבדק אל הרופא, שילכו קודם לעשות פיפי".

„כן יש נסיבות בהן ילדים ...

מעטות אבל מוכות

מאת אפרת עוז

תחקיר מגלה שנשים מוכות מצויות גם בקיבוצים. לא תופעה, גילויים בודדים — שגם הם מעוררים דאגה. גם בגלל תגובתה המאופקת מדי של הסביבה

צעקות נשיות מחרישות־אוזניים עולות מחדרה של משפחה מכוימת באחד הקיבוצים. אבל, בדרך כלל, איש לא יתערב — בקיבוץ מאמינים בצנעת הפרט. גם כאשר אותו פרט הוא גבר, שכטוב לבו באלכוהול, או בהיותו נרגז במיוחד, מאבד את שליטתו העצמית וחובט באשת נעוריו הנאמנה כאילו היתה שק אימונים — עדיין שומרים חברי הקיבוץ על קשר של שתיקה. לפעמים, כאשר הצעקות צורמות גם את אוזניהם המורגלות בקולות הנ"ל, ייכנסו לחדר הזוג כמה חברי קיבוץ, וינסו להרגיע את הגבר האלים. למחרת, תתגנב אולי האישה בחשאי למשרדו של מזכיר הקיבוץ ותשטח בפניו את בעייתה. באספת הקיבוץ, כמעט לעולם, לא ידונו בבעיה זאת. קודם־כל ינסו לפתור אותה "בטוב". המזכיר יציע לגבר האלים לפנות לטיפול: ירצה — טוב. לא ירצה — גם כן טוב; יציעו לאישה להתגרש ויבטיחו כי יינתן לה כל הטיפול המשפטי הדרוש. במקרים נדירים, יסולק הגבר האלים מן הקיבוץ. ברוב המקרים, גם אם יתגרשו בני הזוג, הגבר הוא שיישאר בקיבוץ ויסכל בנוכחותו, ולפעמים בהטרדותיו, את אפשרויותיה של האישה לבנות חיים חדשים.

סיכויי האישה המוכה להיחלץ ממצבה, ועם זאת להישאר בקיבוץ, קלושים ביותר: לרוב, הדאגה לילדיה (קטינים בדרך כלל) מונעת ממנה לשתף בבעיה גורמים קיבוציים שעשויים לסייע לה. גם הקיבוץ עצמו אינו מעוניין "לכבס את הכביסה המלוכלכת" בחוץ, וזאת הסיבה לכך שהמשטרה תהיה מעורבת רק במקרים נדירים וקיצוניים במיוחד. בחלק מן המקרים, הנשים נשארות בקיבוץ ומצליחות לבנות חיים חדשים. במקרים אחרים, הן נאלצות לעזוב את הקיבוץ, בעוד בן־הזוג לשעבר (ולפעמים הילדים) נשארים. לפעמים, הגבר האלים נישא שנית. ואם הפעם לא יעלו קריאות־כאב מחדרו של הזוג הטרי — הקיבוץ ישכח ויסלח.

תגובתם של מרכזי שתי ועדות החברה — בתק"ם ובקיבוץ הארצי — לנושא האלימות נגד האישה במשפחה היא: "לא ראינו לא שמענו". שניהם טוענים כי בשנים האחרונות לא הגיעו אליהם תלונות כאלה. אמנון ברזל מהתק"ם אומר: "אם יש תופעה כזאת היא לא הגיעה למצב חריף שגרם למתח חברתי של הקהילה כולה." גם אל מרכזות המדורים לשוויון המינים בתק"ם ובקיבוץ הארצי לא הגיעו תלונות כאלה. "והאמת", אומרת הדסה ולנסי מהתק"ם, "שאפילו יפנו אלינו נשים מוכות, לא נדע כיצד לעזור להן."

הוא סירב והקיבוץ לא רצה לערב את המשטרה. האפשרות היחידה שנשארה לי היתה להתגרש ממנו. לא קל להתגרש מגבר כאשר שניכם נשארים בקיבוץ. מישהו צריך ללכת. הוא לא היה מוכן לעזוב והקיבוץ לא היה מוכן לסלק אותו."

ש' (40+), גרושה ואם לשניים, מספרת: "לא היה מה לעשות. הרגשתי חוסר־אונים. לעובדת הסוציאלית לא העזתי לפנות. פשוט התביישתי. כשאומרים "נשים מוכות" חושבים בדרך כלל על הרבדים הנמוכים של החברה. או איך אני, בחורה אינטליגנטית שנשואה לאקדמאי, איחשב לאישה מוכה? חוץ מזה, ריחמתי על בעלי. הרגשתי שאסור לי לבייש אותו לפני כל הקיבוץ. אבל הסיבה העיקרית לשתיקה שלי היתה שבאיזשהו מקום הרגשתי אשמה: למה זה קורה דווקא לי ולא לשכנה ממול? גם בעלי עשה לי במשך שנים שטיפת־מוח, כמה אני לא בסדר. הדימוי העצמי שלי היה נמוך, ובעצם האמנתי כל השנים, לפחות באופן אמוציונלי, שאילו הייתי שונה (יותר נקייה, יותר מסודרת, יותר רגישה וכו') — אז בעלי לא היה מרביץ לי."

שלושתן מרגישות שהמטרה החשובה ביותר שעמדה לנגד עיניהן כל השנים היתה להגן על הילדים מפני הרכילויות הקיבוציות. שלפחות הילדים לא יסבלו, הן אומרות.

"מגיע לה"

בעקבות סכסוך משפחתי בין בני־זוג באחד הקיבוצים, ולאחר שנות נישואין רבות, דרשה ע' גט מבן־זוגה. הגבר לא הסכים. הוא גם סירב לדבר אתה על כך, או להניח לה לנסות לשכנעו. בכל פעם שהעלתה את הנושא "הרגיש", חטפה ממנו מכות. זמן ארוך חיו בני־הזוג יחד, כאשר ע' מוכה דרך קבע. רק לאחר תקופה זו מצא הקיבוץ לנכון לסלק את הגבר מתחומיו.

הדבר אירע בתחילת שנות ה־70, ועד היום לא קיבלה האישה את הגט המיוחל. מזכיר הקיבוץ, בשיחה עמי, טוען כי עיכוב מתן הגט נובע מבעיות משפטיות שונות. אולם הלשונות הקיבוציות יודעות לספר כי זוהי נקמת הגבר הכעוס: לא די בכך שהאישה חלפה והציגה אותו כגבר אלים, אלא שבגללה נזרק מן הקיבוץ.

מקרה זה משמש בבחינת אזהרה לנשים המוכות שירצו לחשוף את בעייתן: אם יפגעו בגבר, הוא עלול למרר את חייהן במשך שנים: לסרב להעניק להן גט ולמנוע מהן (וגם מעצמו) את האפשרות להינשא ולפתוח דף חדש. למרבה הפליאה, פעמים רבות זוכה באהדת חברי הקיבוץ דווקא הגבר המכה, ולא האישה המוכה. אם במקרי אונס, להבדיל, רווחת בציבור הרחב (ולאו דווקא הקיבוצי) הדעה שהנאנסת "רצתה את זה בסתר לבה", הרי [...]

ההתעלמות

"בקיבוץ את יכולה למות במיטה ושום אדם לא יתערב", אומרת, במרירות, ר'. "כשאנשים שומעים צעקות [...] מעדיפים שלא להתערב. אפילו מישהו הולך לספר למזכיר הקיבוץ, גם אז המזכיר יעדיף לא להתערב, עד שהאישה בעצמה תבוא ותתלונן".

ר' היא היחידה מבין המרואיינות שפנתה בבקשת עזרה לעובדת הסוציאלית. העובדת אכן התערבה בפרשה, אך [...] הצליחה לסייע.

חברה מקיבוץ אחר מספרת כי במשך זמן רב היו נשמעות צעקות מאחד הבתים בקיבוץ. "איש לא התערב", היא אומרת, "וגם אני לא. יום אחד העניין התפוצץ והזוג נפרד. אבל עד ש[...] קרה, שכונה שלמה היתה סוגרת את החלונות מדי ערב ומעמידה פנים כאילו דבר לא קורה".

ש' סבלה מהתפרצויות הזעם של בן־זוגה במשך למעלה מעשר שנים. ההתפרצויות — שבאו כמחזוריות קבועה פחות או יותר — לא הופנו תמיד כלפיה, ולא תמיד היו אלימות. אבל בכל המקרים — גם אם לא מימש הגבר אלימות פיסית — תמיד איים בכך; לפעמים הרביץ לילדיהם, היו מקרים ששבר ריהוט בבית, ולפעמים "רק" צעק וקילל. כאשר הרביץ לה, והדבר אירע לפחות אחת לחודשיים־שלושה (תדירות [...] יחסית לשאר המרואיינות) היה עושה "עבודה יסודית". "הצעקות שלי נשמעו בטח בכל השכונה. ואחרי כן הייתי הולכת במשך שבועיים או יותר עם פנס בעין, או עם שפה פצועה וכתמים כחולים בכל הגוף. כששאלו אותי לפשר הסימנים הייתי משיבה שנפלתי במדרגות, או משהו דומה. במשך שנים [...] שאיש לא יודע. אבל כשנפרדתי מבעלי הסתבר שכולם ידעו והציעו לי את עזרתם. אלא שבשלב זה הצעת העזרה כבר היתה מיותרת. אחרי שנפרדתי ממנו כבר לא היה לי צורך בעזרה".

"אחד השכנים שלי כיהן במשך כמה שנים כמזכיר הקיבוץ, ואני משוכנעת שיותר מעשר שנים הוא שמע את הצעקות, אבל מעולם לא התערב ולא הציע לי עזרה בזמנו. נכון שפעם, קצר לפני שעזבתי אותו, רבנו בעלי ואני, והוא שפך עלי את הקפה שהחזיק בידו. באותה הזדמנות הוא בכלל לא הרביץ לי. אבל אני הרגשתי כל־כך מושפלת וכל־כך כועסת, שברחתי מהבית היישר לביתו של השכן שאז גם כיהן כמזכיר הקיבוץ. המזכיר שאל אם אפשר לעזור לי. אבל אני נאלצתי לחזור הביתה, כי לא רציתי להשאיר את הילדים לבד עם בעלי."

[...] היא שמאז הגירושים, הקשרים שלי עם גברים היו [...] הסטנדים. כל הזמן אני דרוכה ועומדת על המשמר. מישהו [...] פעם את ידי קצת בכוח או שהיה נדמה לי — אני נכנסתי להיסטריה."

ש', גרושה כעשר שנים:

"[...] לא פעם: אל תזכירי בכלל את המלה הזאת בנוכחותי. [...] הספיקה לי לכל החיים. אולי אני חוששת ליפול שוב. [...] נשרפתי כבר, והיום אני לא מוכנה לוותר על העצמאות שלי [...] מחיר. אני לא מוכנה שמישהו יגיד לי איך לסדר את [...] שלי, או במה לעבוד, או איך לסדר את החדר ומתי לנקות [...] הבית. וכמה שאני לא מוכנה יותר לחטוף מכות מאיש, אני [...] יכולה לראות את עצמי חיה עם מישהו ומצליחה לשמור [...] על העצמאות שלי ולא לחזור שוב למשרתת. חוץ מזה, [...] לי עכשיו, הדבר היחיד שבשבילו אני צריכה גבר מדי [...] בשביל סקס. וזה, תאמיני לי — לא חסר".

א' היה בנפרד מבן־זוגה כארבע שנים, עדיין לא קיבלה גט: "[...] מסוגלת לחשוב על זה בכלל עד שלא אקבל את הגט. אני [...] מסוגלת לחשוב על אפשרות כזאת, ואני מאמינה שגם זמן רב [...] שאקבל את הגט לא אהיה מסוגלת לשקול את זה [...] ברצינות."

התעסוקה

[...] תחושה של אישה מוכה מתאפשרים כמעט תמיד, רק אם היא יוזמת אותם. אמנם, הקשר בין בני הזוג הוא סימביוטי, אולם לרוב מסתבר כי למרות שלכאורה הנשים הן החלשות והגברים החזקים — המצב האמיתי שונה לחלוטין. [...] עדות אבסולוטית לחוזקה של האישה מתבטאת דווקא ביכולתה לשאת השפלות נפשיות ואלימות פיסית לאורך שנים. [...] אלו הגברים המכים קשורים ותלויים בנשותיהם, הרבה יותר [...] שאלו תלויות בהן: כמעט לעולם לא תמצא גבר מכה שיבחר, ביוזמתו, לנתק את הקשר הסימביוטי האלים עם רעייתו. [...] של זה כאשר מנסות הנשים לעזוב אותם הם עושים כל [...] אפשרותם כדי למנוע מהן לעשות זאת — החל מסחיטות נפשיות ואיום בהתאבדות אם תעזוב אותם האישה וכלה בסירוב להעניק גט. אישה שהוכתה והושפלה לאורך שנים, צריכה להגיע לדימוי עצמי חיובי לפני שתהיה מסוגלת לנתק את הקשר עם בן־הזוג. כביטוי לדימוי העצמי המשתפר או כחיזוק [...] לאנו, ולפעמים כדי לבחור מטרה חדשה בחייה, היא [...] תעסוקות לאחר הפירוד. הסבה מקצועית, במקרים רבים — לתחומים בהם לא האמינה שתעסוק אי־פעם.

את המכה הראשונה קיבלתי ממנו כשהייתי בהריון הראשון שלי, בשנה הראשונה לנישואים. הרגשתי מאוד לא טוב בזמן ההריון, וכאשר הייתי בחודשים המתקדמים הוא דרש ממני לעשות משהו בבית, ופתאום פרצתי בבכי. אני לא יודעת למה. אולי מעייפות. ואז הוא נתן לי סטירת־לחי. אחר כך ביקש סליחה. אני סלחתי, וככה זה המשיך: כל השנים הוא היה מרביץ, ואחר כך, כשביקש סליחה, נדמה היה לו שבזה הוא מוחק את הכול, כאילו זה לא היה. מעניין שתמיד הוא הרביץ לי בבית. בשום פעם לא בחוץ, או ליד אנשים אחרים. אז יכול להיות שהוא לא היה חסר־שליטה כל כך כמו שחשבתי כל השנים.

האלימות שלו התבטאה בכל מיני צורות: מכות לי או לילדים, זריקה ושבירת חפצים. וגם אלימות מילולית. ההתעללויות מאוד מגוונות. למשל, כשהיה עצבני במיוחד נהג להעיר אותי באמצע הלילה ולהגיד שהוא רוצה לדבר אתי. ואז היה מתחיל להאשים אותי. בסוף הייתי פורצת בבכי, מבקשת סליחה ומבטיחה שלא אעשה זאת יותר. לא ידעתי אפילו על מה מדובר, ועל מה אני מבקשת סליחה. כל מה שרציתי היה לחזור לישון. לא פעם הוא היה מרביץ לי ליד הילדים, והם היו עומדים בצד ובוכים. פעם הרביץ לילד עד שהשפתיים התנפחו לו ודם ירד. אחר כך הוא כיוון הצבער. לקח את הילד על הידיים ואמר לו פוצקילה מוצקילה. ושוב היה נדמה לו שבמלים הנחמדות הוא מוחק את מה שעשה. הילדים, כמובן, לא שוכחים.

הדבר הכי קשה היה ההרגשה שהיתה לי כל השנים שאני אשמה. אבל מעולם לא ידעתי במה אני אשמה. תמיד הוא אמר: אני מרביץ לך, מתפרץ וכועס — בגללך! אם לא היית כזאת וכזאת לא הייתי מרביץ לך.

לא סיפרתי לאיש שהוא מכה אותי. גם מפני שהתביישתי, וגם מכיוון שלא היו לי אז חברים קרובים. בכלל, בקיבוץ נראה שלא קיימת תופעה של מכות. אם יש איזו אמא שמרביצה לפעמים לילדים שלה, כולם מדברים עליה בשלילה. ואם קורה שמתנדבים הולכים מכות, כבר למחרת הם מוציאים את עצמם מחוץ לקיבוץ. בקיבוץ, מכות זה בושה גדולה. לכן, לחשוף את העובדה שאת אישה מוכה — זה דבר קשה במיוחד בקיבוץ.

אחרי כחמש שנות נישואים החלטתי ללכת לטיפול פסיכולוגי. כשהגעתי לטיפול האגו שלי היה זעיר. לא נשאר ממני מאום. הייתי אדם מחוק. בהתחלה בעלי אפשר לי ללכת לטיפול, בלי לעשות לי בעיות. אבל אחרי תקופה מסוימת הוא אמר שהוא רוצה כבר לראות תוצאות. פעם התעקש לבוא אתי אל הפסיכולוג. [...] הוא התייצב מולו והתחיל לחקור אותו מה הוא עושה אתי ומה ההתקדמות. כל זה בהתעלמות גמורה ממני, כאילו אני לא קיימת. הפסיכולוג, כמובן, סירב לענות לו. אחרי שנה, בעצת הפסיכולוג, הפסקתי את הטיפול. הוא טען שאני בריאה ואין לו מה לעשות אתי יותר. הוא אמר לי שמי שבאמת זקוק לטיפול זה בעלי. [illegible]

אותו, אמר שהוא לא יכול לחיות בלעדיי ואיים שאם אעזוב אותו הוא יתאבד. עוד באותו יום חזרתי אליו.

בשנה האחרונה שהיינו יחד הוא הפסיק להרביץ לי. היו לו עדיין התפרצויות אלימות כלפי הילדים והתפרצויות מילוליות ושבירת רהיטים. אבל בי הוא כבר לא נגע. בעצם, בשלב מסוים, ראיתי שהוא מפחד ממני. כשהתחתנו, אני הייתי חסרת הביטחון והוא היה מעין אבא. במשך השנים אני התבגרתי והתחזקתי. אבל הוא עוד המשיך להתייחס אלי כפי שהיה רגיל כל השנים. כלומר, אני עברתי תהליך של שינוי שהפחיד אותו, כי הוא נשאר אותו אדם ולא ידע איך להתמודד אתי לאחר השינוי.

לאחר יותר מעשר שנות נישואים החלטתי סופית שאני עוזבת אותו. ואז הסתבר לי שבמשך כל השנים כולם ידעו שהוא היכה אותי. כשבאתי והודעתי שאני עוזבת אותו, כולם היו מוכנים לעזור לי וגם אמרו שהם יודעים מה עבר עלי ולא מבינים איך יכולתי לסבול כל־כך הרבה שנים.

באותו יום שהחלטתי שאני שמה לזה סוף, הלכתי לוועדת דירות. שם אמרו לי שאין דירות פנויות. עניתי שלא אכפת לי. שיתנו לי צריף. עכשיו כשהחלטתי סופית אני חייבת לצאת, ולא מוכנה לסבול את זה יותר אף לא רגע. באותו יום הם נתנו לי חדר־אורחים קטנטן, ואני לקחתי את הבגדים והספרים שלי ועזבתי את חדר המשפחה.

בשלב זה הכנסתי את העובדת הסוציאלית לתמונה, כדי שתהיה נוכחת כשבעלי ואני נספר לילדים על הפירוד. הילדים הגיבו — במפתיע או שלא במפתיע — בשמחה. התגובות של החברים בקיבוץ היו: איזו מסכנה, מתגרשת. בטח קשה לך. אמרתי: לא, זה פתאום טוב לי. קל לי יותר. לא פשוט. אבל הרבה יותר קל. מעניין, שכשהשגתי סוף־סוף את החופש הזה, כבר לא ידעתי מה אני רוצה לעשות אתו. ביום הראשון שעזבתי את בעלי התיישבתי לבד בחדר החדש. וכבר לא ידעתי אם אני אוהבת אדום או ירוק, אם אני רוצה את המיטה שלי בפינה הזאת או בפינה השנייה. לא יכולתי להחליט שום דבר לעצמי. לקח לי המון זמן לגלות מה אני רוצה, כי במשך שנים הוא החליט בשבילי.

אני לא מצטערת אף לא לרגע על הפירוד, אני רק מצטערת שלא עשיתי זאת שנים לפני כן. אבל כנראה שלא הייתי בשלה.

תסכול נמוך

[illegible]

אפילו אנשים היו מבריחים אותי לקיבוצי [...] אני לא ידעתי אם הייתי שלמה עם ההחלטה.

לצורך הכנת התחקיר לכתבה, נפגשתי עם חברי קיבוץ רבים. תוך כדי שיחה נזכרו כמעט כולם, שגם בקיבוץ שלהם יש, או היו בעבר, נשים מוכות... ואיך המצב אצלכם?

* כל השמות והכתובות שמורים במערכת.

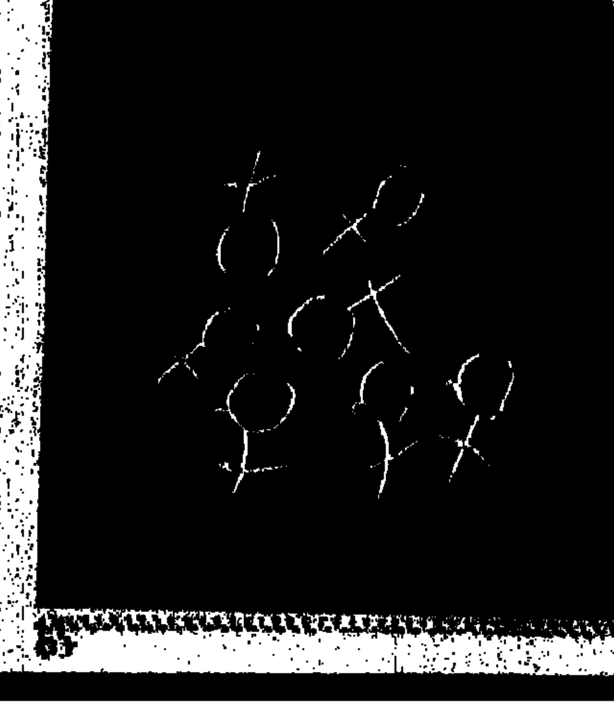

עזרה סוציאלית

מרכזת ההדרכה של העובדים הסוציאליים בתק"ם, רותה גיל, והממונה על העובדים הסוציאליים בקיבוץ הארצי, שולה רם, טוענות פה אחד: אולי זה קיים פה ושם, אך לא כתופעה. בדרך כלל בעיית האישה המוכה היא חלק מבעיה רחבה יותר, וכאשר עובד סוציאלי מגיע לטפל בבעיות שונות בין בני־זוג, קורה שהוא נתקל גם במקרה של אישה מוכה.

מתחקיר עולה כי רק בכשליש מקיבוצי הארץ יש עובדים סוציאליים — בסך הכול מכסים העובדים הסוציאליים בין 80־90 קיבוצים. עובדה זו מסבירה את מיעוט פניותיהן של נשים מוכות לעובדת הסוציאלית, שכן בשני שלישים מן הקיבוצים אין עובדים סוציאליים. לכך נוספת, כמתואר בכתבה, תחושת הבושה של האישה מפני חשיפה. עובדות אלה מחזקות את ההשערה כי מקרים של אלימות נגד האישה בקיבוצים אינם ספוראדיים, כי אם בגדר תופעה שמרביתה אינה ידועה לאיש.

מדוע הן שותקות?

[illegible]

במקרים של נשים מוכות בקיבוצים, דווקא לא אחת האמירה: אם היא מקבלת מכות — אז מגיע לה. אולי היא קלאסטע, ואולי היא פשוט לא חברותית ואינה אהודה על חברי הקיבוץ.

מספר חבר קיבוץ: "כבר מזמן הולכים דיבורים בקיבוץ שלי על חברה שמקבלת מכות מבעלה. אני לא יודע מה אמת בשמועה ומה לא, לא בדקתי את זה. אבל האמת, שאם היא מקבלת מכות אז אולי מגיע לה".

נישואים שניים

כולן מצהירות שלא יינשאו שנית.

ר', גרושה זה כשלוש שנים:

"אני מאמינה שלעולם לא אנשא שוב. אני לא רואה את עצמי נכנסת שוב לתוך המסגרת המשפחתית המסורתית הזאת. יש לי כבר [...] ואני לא רוצה ילדים נוספים. אז בשביל מה להתחתן? אולי פעם [...] גבר מתאים, אולי נחיה יחד. אבל להתחתן — [...]"

דיסקרטיות בטיפול

רות רזניק, פמיניסטית המנהלת את "המקלט לנשים מוכות" בהרצליה, מספרת כי במשך שמונה שנות קיום המקלט פנו אליה רק שתי חברות קיבוצים, אשר הגיעו לצורך ייעוץ. לעומת זאת, היא מספרת, כי בהרצאותיה בקיבוצים קורה לעתים תכופות שנשים ניגשות אליה לשיחה "אישית" בתום ההרצאה ומתוודות בפניה כי גם הן שייכות, או השתייכו בעבר, לאותה קבוצה הנקראת — נשים מוכות.

אומרת רות רזניק: "כמעט בכל קיבוץ בו הרצאתי נתקלתי במקרה אחד או שניים של נשים שהן מוכות בהווה, או הוכו על־ידי אישיהן בעבר. והמסקנה המבוררת, היא שתופעת האלימות במשפחה נגד נשים קיימת לא רק בעיר, אלא גם בתנועה הקיבוצית, אם כי בקנה־מידה קטן. הבעיה בקיבוצים היא ששם מסתירים תופעות כאלה הרבה יותר מאשר בעיר. יש מקרים של נשים מוכות המסתירות את הדבר אפילו מסביבתן הקרובה, ויש מקרים בהם האישה נשארת בחדר במשך כמה ימים. במקרים כאלה — העובדת הסוציאלית, או אחות הקיבוץ, יודעות מהי הסיבה להסתגרותה של האישה. אלא שאינן יודעות מה לעשות. גם בעיר, עובדים סוציאליים לא עוסקים ישירות בנושא של נשים מוכות: עד השנים האחרונות, כאשר עובדים סוציאליים הגיעו לבתים בעיר על רקע בעיות שונות במשפחה, ונתקלו גם בתופעה של אלימות נגד האישה, הם פשוט התעלמו מהבעיה, כי לא היה להם לאן לפנות. אבל מאז שיש כתובת (מקלטים לנשים מוכות) הם מפנים אלינו נשים והבעיה מטופלת. ייתכן שמצב דומה קיים גם בתק"ם ובקיבוץ הארצי".

"התופעה של נשים מוכות בקיבוצים אינה תופעה נורמטיבית כמו בשכונות עירוניות מסוימות", היא מטעימה. "אלו תופעות חריגות, אבל הן קיימות וצריך לטפל בהן על־ידי הקמת גוף מיוחד. היות שבקיבוצים נדרשת דיסקרטיות מיוחדת בהשוואה לעיר, חייב הגוף שיטפל בבעיות האלימות במשפחה להיות פיסית — מחוץ לתחומי הקיבוץ".

עוד מגלה רות רזניק כי מתוך סקר שהעביר לידיה מזכיר בית הדין הרבני, עולה כי בכשמונים (!) אחוז מכלל הזוגות הנשואים בארץ התבצעה אלימות פיסית כלשהי מצד הגברים כלפי הנשים. "רוב הגירושים", היא מוסיפה, "מתבצע ביזמת נשים שלא מוכנות יותר לסבול את המצב הקיים".

עוד ישראלית מגלה את איטליה • שיאי האמנות הקלאסית וסרט רוק עם משיח חדש • דונטלו מכאן ורמבו מכאן • חרמנים וותיקן • נאפולי המתקוטטת, ונציה המהממת ופירנצה התוססת • גם גראפיטי לא חסר

מאת חני קים

חג המולד הקאתולי יבש וני־טול הדר. על חנוצות אחרי־אים הפרוטסטנטים. באי־טליה הוא מתבטא ברובו במיסות אינטנסיביות בכנ־סיות, ובתחרויות בין בתי־הספר המקומיים בכל עיר ועיר על סיפור בריאתו של ישו — הלידה — עשוי מקרטון, פלסטלינה ובוץ. ובכל זאת, היתה זו התבוננות מעניינת. לראות את תושבי רומא ממלמלים מול פסלה של מריה, מנשקים את הפסל באדיקות, נוגעים שוב בשולי שמלת השיש וחוזרים הביתה כדי להספיק לראות בטלוויזיה שידור ישיר מכנסיית הוואתיקן, שם נשא האפיפיור את דרשתו. מספר ימים לאחר מכן תראה לראווה בעל המסעדה, שליד המלון שבו השתכנתי, צילום המראה אותו עומד בצד, מעט מוצל, כשהאפיפיור במרכז, לוחץ את ידיו של אחד הקרדינלים. "אני לא נראה כמו סיציליאני, ליד האפיפיור?" — שאל.

למרות המיעוט היחסי של המבקרים, עובדה מרנינה ומדרבנת לצאת למסע דווקא בחודשי החורף, המו גלריית אופיצי וארמון פיטי מבקרים. תיירות הפנים היתה בשיאה: תושבי פירנצה נוסעים לדרום, ותושבי הדרום היכולים להרשות לעצמם, חווים בנפלאות פירנצה. תיירות־פנים זו מעבירה את המחשבה, העוברת כחוט השני לכל אורך המסע: האם תושבי איטליה, ובמיוחד אלו הקרובים לאמנות וליצירה, אינם נתקפים רגשות עזים של נחיתות ועכבות נוכח מקדשי הפאר האוצרים בתוכם מעשי אמנות רבים ונפלאים כל־כך? התשובה שקיבלנו היא — האנטנות המוזקרות במבנה הצמוד לכנסיית סאן־לורנצו והכבסים התלויים בחצר הכנסיה.

שם גרים אנשים, שם יש משרדים, שם יש חיים. תשובה אחרת: כתובות גראפיטי בתוך ועל כנסיית ה"דומו" בפירנצה.

ג'ון לואי

את־חלומותיו של ג'ון לואי, כוכב רוק מתוסכל, עורכת עיתון קומוניסטי בשם "קוריירה דלה־אסטה" (שיבוש מכוון של שם העיתון המפורסם), שעל שולחן עבודתה במערכת העיתון תלויים תבליטי ראשיהם של מרקס, לנין וסטלין — המשולש הקדוש. בחלומו של ג'ון לואי המהפכן, השואף להחזיר לאיטליה את עצמאותה הרוחנית, מופיעה עורכת העיתון (תערובת של סופיה לורן עם ג'ינה לולובריג'ידה ואורנלה מוטי) כפסל החרות, עטופה בדגלי ארה"ב וברית"מ. היא משתכשכת במפלי מים, פושטת לבסוף את עטיפת־הדגלים וחמוקיה נגלים לעיני כל, ואלו חמוקיים איטלקיים יפהפיים. היא מסיימת את מחול העצמאות שלה בהתעלסות בזרועותיו של ג'ון לואי. הו, לו היתה איטליה היפה פושטת את בגדיה הזרים!

אך חלומו של ג'ון לואי מתנפץ מיד. הוא אמנם מצליח לכבוש את תחנת הטלוויזיה המרכזית באיטליה, בעזרת קבוצת רקדנים ושניים מידידיו, והוא אמנם מעביר דרכה את מסר המהפכה לעם האיטלקי, אך כוחות הרשע והשחור, המעצמות הזרות, פותחות במלחמה גרעינית. עורכת העיתון נהרגת כמו שאר תושבי איטליה בהתפוצצות גרעינית גדולה, ויחד עמה נופלים בזה אחר זה, תבליטי הקיר של השלישיה הקומוניסטית.

דבריו האחרונים של ג'ון לואי, המשיח האיטלקי החדש, מועברים בשידור ישיר ומדברים על כריסטו, על חזרה לנצרות, לערכים הפשוטים, הפחות מתירניים והפחות אמריקניים, הרחוקים גם מן הקיצוניות הקומוניסטית.

זהו, בקצרה, תסריטו של סרט־להיט המוקרן ביותר באיטליה, "ג'ון לואי". בני־תשחורת על אופנועים, מבוגרים וקשישים, צובאים על בתי הקולנוע בהם מוקרן הסרט ורואים את הכוכב המוזקן של סאן־רמו, אדריאנו צ'לנטנו, משחק את המשיח. אופרת הרוק הזו יוצאת במיוחד נגד הקומוניזם, שכן את מסר המהפכה האינפנטילי שלו מעביר ג'ון לואי דרך ריקוד? ברייקדנס ודיסקו ומורת־סול אמריקנית.

מי שצריך עוד הוכחה להתרחקותו של הנוער מהקומוניזם באיטליה, יכול למצוא אותה בסרט הזה, שהוא, כאמור, פופולארי ביותר. מי שמחפש הוכחה לטענתו כי בעשר השנים האחרונות נמצא הקולנוע האיטלקי בנסיגה — ימצא אותה גם כן.

דונטלו

קרב מרנין נערך בין המוזיאונים הרבים בפירנצה. גלריית אופיצי קוראת לקהל לבוא ולראות את אחת מתמונותיו המוקדמות של מיכלאנג'לו ("המשפחה הקדושה", TONDO DONI) לאחר תהליך של רסטורציה, ואילו מוזיאון בורגלו מציג "מחווה לדונטלו", הכולל סקיצות ורישומים מוקדמים מעבודותיו של הפסל הגאון, מהגדולים באמני הרנסנס. דונטלו, לעומת מיכלאנג'לו, נשכח כמעט, במיוחד במאה ה־18 וה־19. התערוכה הראשונה והגדולה לכבוד יום הולדתו ה־500 נערכה ב־1886 בפירנצה, ועכשיו, כאמור, הגיעו לו אמאג'יו. דוד, פסל הברונזה של דונטלו, הוא ילד־ילדה, אנדרוגינוס עול־ימים, כולו מחמדים, ואין בו כלל קימורי־שרירים, אלא יותר רכות נשית. אלמלא ראשו הכרות של גוליית, המונח מתחת לרגליו, לא היית מנחש שמדובר במי שעבר קרב עם ענק. בטנו רכה, חזהו בולט, כובעו מעוטר בפרחים. דוד של מיכלאנג'לו הוא לעומת זאת, כובש גברי, המדגמן את כוחו. אין בו החיוך של דונטלו, הוא מעוף את עיניו.

דונטלו מציב את דוד שלו כמי שבאמת נקלע לניצחון באקראי, בעוד שמיכלאנג'לו כבר עשה מדוד שלו מלך.

רמבו

כוכב הריינני הפאשיסטי, החוזר לוויטנאם כדי לנקום את הכבוד האבוד של אמריקה, כובש את איטליה. שריריו של סילבסטר סטלונה וחוד־הקנה הנוצץ, דרכו הוא מחסל את חשבונות הנקמה הלאומניים שלו, התחבבו על האיטלקים, הצובאים בתורים ארוכים על מבואות בתי הקולנוע המקרינים את הסרט. סטלונה, שייתכן כי מוצאו איטלקי — ואני מודה שלא בדקתי עובדה זו, אף כי שמו מצלצל כך — חושף את יחסיו עם ידידתו לחיים ואת דעותיו הפוליטיות בשבועונים איטלקיים, שם הוא מצויר כבעל השריר עם לב הזהב. סטלונה נכנס למשבצת המותרת, שבה מרשים לעצמם האיטלקים לאהוד אמריקניזמים, למרות הדחיה מכך, פרי החינוך השמאלי. לכן גם לא הרשה לעצמו ה"פוטו" האיטלקי, ירחון לצילום היוצא באיטליה, את חילול כבודו של רמבו, כפי שעשה זאת ה"פוטו" הצרפתי, שפרסם צילומי־עירום של סטלונה מתקופות הטרום־"רוקי". לפטריוט האמריקני, שהופיע בסרטים כחולים, לא היו פעם — כך מתברר — שרירים כל־כך גדולים. היה לו, לעומת זאת, הרבה בשר לבן, די רופס, ואז הוא השתמש לאו־דווקא בתוך קנה הרובה שלו.

אנטונו די קמביו:
מדונה, מוזיאון הקתדרלה, פירנצה

הפיצוץ בדה־וינצ'י

זה הטיול הראשון לחו"ל — אני מהרהרת תוך־כדי הליכה בפיאצה דל־פופולו ברומא עיר המוזאיקות, שבו לא אפשפש בעיתונים אחר שמה של ישראל, לא אצפה בטלוויזיה ולא אחשוב על ישראל. אך אז, אי־אפשר היה שלא לשמוע על הפיצוץ בנמל התעופה דה־וינצ'י ברומא, ועל הפיצוץ המקביל בווינה. "קוריירה דלה סרה" פרסם ארבעה עמודים כפולים על ההתקפה כשבעמוד הראשון מובאים במסגרת דברי ההכחשה של ערפאת. היו גם ציטוטים נרחבים למדי מדברי פרס, רבין ושמיר ("ישראל תמשיך במלחמה באש"ף, בכל מקום ובכל שעה"). וכך שוב היה קשה להימלט מהשובל הארוך של "היותך ישראלי", ולהרגיש מעט "בינלאומי". הפיצוץ החזיר גם מחשבות ותהיות על יחסם של האיטלקים לישראל. זה קרה לי כאן כבר מספר פעמים — כשנשאלתי מאיפה אני, והתגובה היתה, בדרך־כלל, דממה. תגובה אחרת: "אה, מפלשתינה". יחסם המורכב והמוזר של האיטלקים לישראלים הוא נושא לעיון קצת יותר מדוקדק ומעמיק. האנטישמיות כמעט אינה קיימת כאן או, ליתר דיוק, מבין ארצות אירופה היא הכי [illegible] מורגשת. יש באיטלקים אהדה לתנועות שחרור לאומיות ושנאה [illegible] שישראל מייצגת אותו — יחד עם [illegible] ודרום־אפריקה. החינוך השמאלי והשפעתה של המפלגה הקומוניסטית עשו גם כן את שלהם, ומכאן הביקורת כלפי ישראל. גריבלדי, לוחם החופש האיטלקי, לא בחל, כזכור, בשימוש באלימות. סיפורים על אכזריותו אפשר למצוא בספרו של דניס מק־סמית (הוצאת "הדר"). ייתכן שאם ישראל היתה נלחמת היום על עצמאותה — היא היתה זוכה לאהדה כללית כאן.

הפיצוץ בדה־וינצ'י החזיר שוב תחושות בלתי־נעימות, כשחזרתי ארצה. מול אותו "באר" מפורסם בשדה־התעופה, ליד משרדי "טי.וו.אי", עמדה חבורה בת כחמישים שוטרים איטלקים חמושים, מתוגברים בכלבים. קבוצת הישראלים הקטנה נודתה משאר הנוסעים, כהכנה לקראת שובם למבצרים הגדול, ולאירועי הר־הבית.

חרמנות

טיציאנו אינו דוגמה חריגה לחרמנות איטלקית. הקביעה, קודם־כל, כי טיציאנו היה חרמן אינה מסתמכת רק על אופן ציורו את בטנה הרכה וערוותה המגולה למחצה של ונוס שלו, אלא גם על רכילות היסטורית־אוטוביוגרפית של מי שלא סיגף עצמו יותר מדי כדי להתעמק במשיכות המכחול שלו.

באיטליה אפשר לחוש בזרם הזה: גברים מורעבים, מישירי־מבט, שהיו רוצים מאוד לגעת. עם זאת, אפשר לחוש ביחס המעורר אל הסקס במדינה שיש לה אפיפיור אהוד המתנגד להפלות, הרבה כמרים מתנזרים ולהקות אדירות של נזירות. הסקס נמצא כאן בכל מקום, ומקבל כצפוי, גם את הגוון האפל של מועדוני סרטים כחולים, מקומות מפגש רבים להומוסקסואלים, זונות פורחות. מראה שכיח כאן: זוגות הומוסקסואלים חבוקים חולפים ליד קבוצות של נזירות.

המוריטאניות הקאתולית כובלת במיוחד את הנשים, גם אלו מן הצפון, והיא מצמיחה טיפוס בולט של מחזרים להוטים וקלילים, אלו שלא יניחו לאשה לטייל לבדה ברחוב בשעות הערב המוקדמות. ניסיונות החיזור לשלום אינם נראים גמלוניים, משום שיש בהם יותר מקורטוב של חוצפה, הקלילות מתאפיינת בקבלה מידית של הסירוב, ואז הם עוזבים אותך לקראת בואו של המטודי התורן הבא.

ניגוני־עצמאות

רפובליקת סאן־מרינו קוראת לעצמה מדינה עצמאית, אך בצור [illegible] היא מרכז עולמי לבנקאות ולהלבנת כספים שחורים, מסתפקת סאן־מרינו [illegible] עצמאות, כמו הנפקת מטבעות־כסף [illegible] תעשיית בולאות, והפצת הרבות [illegible] מפלסטיק, הזכורה לעברה הקרבי. על הר טיטאנו עומדים [illegible] של מבצר עתיק, אחד מתשעת [illegible] ברפובליקה המיניאטורית הזו (כ־70 קמ"ר רבועים). הנוף מן המבצר משקיף על עיר השעשועים, רימיני, והוא מרהיב ביופיו. האם יכולה היתה סאן־מרינו לקיים את עצמאותה ללא תמיכתה של איטליה, בעצם היותה סובבת אותה? תושבי סאן־מרינו עסוקים, מן הסתם, בסוגיה החשובה מתי יחליפו את דגם הרדיו למכונית שברשותם בדגם חדיש יותר, האם יוסיפו לו עוד שני רמקולים? הצפיפות בחנויות (המרובות) לאלקטרוניקה והשיחות עם אנשי המקום מאשרים שזו סוגיה חשובה שבה מתחבטים התושבים. אחד מאותם בני־שיחה מספר, שיצא רק פעם אחת מחוץ לגבולות סאן־מרינו הקטנה. לאן? לנסיכות מונקו. שם בוודאי עסוקים החושבים בשאלה הגורלית עם מי יתחתן הנסיך רניה.

קארבאג'ו

קארבאג'ו הוצרך לברוח לנאפולי ולסיציליה, לאחר שנאשם ברציחת אדם, בעיצומה של אחת מהתקפות הזעם השכיחות שלו. כהן לא יכול היה להשתלט על מזגו החם והאלים, שאיננו אופייני דווקא לתושבי איזור מילאנו, מקום הולדתו, אלא דווקא לנאפולי ולסיציליה. מאז, המשיך קארבאג'ו לברוח, כשהוא משאיר כמעט בכל אחת מתחנותיו הזמניות יצירה פרי־מכחולו, וכשהוא רואה בנושאי ציוריו, הלקוחים מן הברית החדשה, תיאור למציאות עכשווית. "קופידון הישן" שלו, התלוי באחד מחדרי ארמון פיטי, אינו נראה בעור כרוב קטן, המשתרך תמיד מאחוריה של ונוס, אלא כעבריין בעל חן. עם פנים ממוריות, מפונק, שבע, תינוק ציני מתלגלג על זיווגי האהבה שהוא יוצר, וכמי שנתנה לירות בקשתו, במטרה לפגוע. משחקי האור והצל של קארבאג'ו נפלאים. החץ והקשת רק מנצנצים מתוך האפלה, ממנה בוקע הגוף [illegible] של שליחונוס. לא פלא שהאשימו [illegible] קארבאג'ו בחילול הדת, למרות [illegible] — הוא סירב לצייר את [illegible] כאידיאל [illegible] הוא אף הצהיר על הומוסקסואליותו [illegible] את שומרי המוסר. במוזיאון העירוני [illegible], העיר שאימצה אותו, [illegible] קארבאג'ו לא היה. [illegible]

עיר [illegible]

[illegible]

זו עיר מטורפת, מטורפת למי שאינו גר בה או רגיל בה. עיר בלי בלמים, הנראית כלוחמת בכל שניה את מלחמת הקיום שלה. הגשם הגיע לנאפולי, וכיוון שמדובר בעיר זו, [illegible] גם הוא מסכה מטורפת — מכה ומעיף, מרטיב ומועך, מפרק מטריות, מתלהל באנרכיות לכל פינה יבשה. [illegible] נפוליטאנים ומוכרים מטריות ב[illegible] אלפים לירטות בלבד. כל־כך זול. אתה קונה את המטריה, משום שהנפוליטאנים קונים אותה. וזו מתויקה מעמד בדיוק חמש דקות. היא מתעקמת, נקרעת ועפה לה בשמי נאפולי [illegible]

[illegible]

המשטרה מגיעה, אבל היא רק מפריעה לסדר לחזור אל כנו באופן טבעי ומאריכה את המריבה.

שעת המנוחה במלון הסתיימה, ואז תראה נאפולי את הצד השני שלה — הנמל, שממנו משקיף נוף העיר. ההר הנפלא. עושרו של המוזיאון הלאומי האוצר בתוכו כמה יצירות יפהפיות, התיאטרון של סיינט־צ'ארלס, שהוא הידוע ביותר באיטליה לאחר "לה־סקאלה" וכל זאת, במרחק של רבע שעה בלבד מן העזובה, הלכלוך, העוני והפשע שבמורד ההר.

בתגיעת־הגיגורים הזו, אני מוצאת את עצמי מתיישבת ב"גראנד קפה" שליד הפלאצו־ריאלה, שם אני משלמת 5000 לירטות תמורת קפוצ'ינו קטנטן. מיותר לציין, שאיש מקבוצת האינטלקטואלים והעיתונאים שיושב בבית־קפה זה לא קנה לעצמו, כמוני, מטריה ב־5000 לירטות. אחד מהם אמר לי כי כאן, בחורף, אפשר מיד לזהות את מעמדך (מן ההר או ממורד ההר) על־פי המטריה שלך.

רסטורציות

הבנקים הגדולים מתחילים בשנים האחרונות בלורנצו לבית מדיצ'י. גם הם רוצים להיות מצנאטים, לאו־דווקא לאמנות עכשווית, אלא דווקא לשיקומן של אותן יצירות שהעידוד לפרסומן בקע מכיסו של הבנקאי מדיצ'י. היום תומכים הבנקים ברסטורציות. בכל פינה תמצא בניין בתהליך שיקום, פסל, ואף מוזיאון שלם (כמו מוזיאון בורגזה). עקב כך מתנהל ויכוח נוקב המגיע עד לכותרות הראשיות בעיתונים ובטלוויזיה על הרסטורציה — האם זו מלבישה בצבעי שקר את היצירות? האם אכן צבע מיכלאנג'לו את שמלתה של מריה בצבע טורקיז רעשני או האם הברק והגימור האלגנטי של הצבעים החדשים חוטא "לאמת של אנג'לו"?

בינתיים, ממשיכות להגיע לאיטליה משלחות של מומחים מלוכסני־עיניים מיפאן, המתמחים ברסטורציה. ויש את מי להאשים. ואם כבר מדברים על יפאנים, אלה שטפו גם את איטליה. בכנסיה קטנה ברוונה נישא זוג צעיר ומעורב — הוא איטלקי, היא יפאנית. אמה של הכלה הגיעה לטקס לבושה בקימונו. היא סירבה לאכול מלחם הקודש.

גראפיטי

"פחות עבודה. יותר עובדים" — נרשם באלכסון על פסל גאטאמלאטה של דונטלו שבפדואה. וכך גם על פסלים רבים אחרים. גם הקפלה של ברונלסקי ב"דומו", בפירנצה, לא יצאה נפסדת וכוסתה בגראפיטי. שלא כמו בניו־יורק, לוקה הגראפיטי האיטלקית בחוסר דמיון — אין יצירת [illegible] חדשה. יש רק סיסמאות פוליטיות, [illegible] לבבות וסתם ברורי־מילים. את זה לא [illegible] בשום מוזיאון. ואגב, הכתובות אינן [illegible] על פסלי מריה, המפוזרים בכל [illegible]

[illegible]משולש

[illegible]

[illegible]

מאת חיה יוסף

צילם בועז לניר

בכל הגדה והרצועה, ב־35 חדרי ניתוח, פעלו רק שלושה רופאים מרדימים. עמיתיהם הישראלים, בראשות ד"ר כהנוביץ, נחלצו לעזרתם. ארגנו בשביל 24 מהם קורס ממושך בבתי־החולים הישראליים. כולם מרוצים. מה קורה כאשר מרדים ערבי מטפל ביהודי שנדקר על־ידי מחבלים?

משמאל לימין: ד"ר לוי, ד"ר לוינגר ומשתלם מן השטחים

לפני ההרדמה

משמאל לימין: ד"ר לוינגר, מרדים בכיר; ד"ר כהנוביץ' יוזם הקורס ומנהל

מאז 1967, לאחר שצה"ל כבש את יש"ע (יהודה ושומרון ועזה) העיק על מצפונם של רופאי ישראל המצב הקשה, ואפשר לומר אפילו מסגר, בו נמצאת אוכלוסיה של כמליון ומאתיים אלף תושבים. מאז עד היום כמעט לא השתנה דבר, במיוחד בכירורגיה ובהרדמה בבתי החולים שבשטחים.

בשטחים יש כ־25—35 חדרי־ניתוח השייכים לרפואה הציבורית, ולרשותם עומדים רק שלושה רופאים מרדימים (באותו מספר חדרי ניתוח בישראל מכהנים כ־50 רופאים מרדימים) בין השלושה — אחד שלמד בסקוטלנד, עומד לפני פרישה, השני בחור צעיר, למד בפולניה, השתלם בגרמניה — עובד כיום בעזה, השלישי ברמאללה. כל יתר המרדימים הם טכנאים בלבד, לעתים חסרי ידע פורמלי ברפואה, ולפעמים אפילו לא בוגרי בית־ספר לאחיות. דיווח קשה זה שמעתי מפי ד"ר כהנוביץ, כירורג־פלסטי בבית־החולים ע"ש בילינסון.

ד"ר כהנוביץ מנסה לשנות את המצב בבתי־החולים ובמיוחד בחדרי הניתוח בשטחים. הוא יצא למלחמה בבערות אשר יכולה לגרום למוות, להפוך את החולה לצמח, שהוא מצב קשה ממוות.

ד"ר כהנוביץ חיפש דרך להעביר קורס מרוכז בן 24 חודשים להכשרת מרדימים שיוכלו למלא את החסר בשטחים.

„רופא מרדים ישראלי לומד שש שנים רפואה כללית, שנה סטאז', ועוד ארבע וחצי שנים התמחות בהרדמה. כך מקובל בכל העולם, וגם בישראל. הוא רשאי לעבוד כמרדים עצמאי אחרי אחת־עשרה וחצי שנות לימודים והתמחות.

מאז 1967 ועד היום לא ניסה משרד הבריאות הישראלי לשפר את המצב בשטחים, אם כי מתפקידו היה, כזרוע ביצועית בשטחים, לדאוג לשיפור הרפואה, שהוא אחד האזורים המוזנחים ביותר.

חיים ומוות בידי המרדים

ד"ר כהנוביץ מדבר על הרדמה כעל טכניקה, הבאה להקטין את הכאב. ההרדמה יכולה להיות בטכניקות שונות:

הרדמה מקומית. אותה עושה, בדרך כלל, הכירורג עצמו. בעיקרון, כל רופא צריך לשלוט בזה.

הרדמה אזורית. על־ידי „בלוקים", כלומר הזרקת חומר למרכזי עצבים, כמו בית־השחי או בתחתית עמוד השדרה.

הרדמה כללית. עושים על־ידי הזרקת חומר לתוך הווריד, או על־ידי החדרת חומרים מרדימים דרך מערכת הנשימה.

ד"ר כהנוביץ מורה לתלמידיו גם על תכניות [illegible] קונבנציונאליות להקטנת הכאב, כגון האקופונקטורה.

ההרדמות מחולקות לפי נושאים: מדברים [illegible] הרדמה בלידה, הרדמה נוירוכירורגית, הרדמה לניתוחי לב, הרדמה פדיאטרית. הבסיס [illegible] משותף לכולם, אך משתמשים בטכניקות שונות.

חדר הניתוחים הוא הזירה בין החיים והמוות [illegible] המוות תלויים בשאלה [illegible] ובניהם [illegible] מקום מאוד מכובד הרופא המרדים.

כל מה שנעשה מצדנו, נעשה על־ידי הלא־יהודים: ארגון ה־U.N.D.P (United Nation Development Program). הארגון לחץ לתיקון המצב אך לא היה מעוניין שיתהדק הקשר בין רופאי השטחים למדינת ישראל. הם הציעו לערוך השתלמויות מרדימים באוסטרליה. הממשל הישראלי לעומת זאת, היה מעוניין דווקא בהידוק הקשר, ואז עלתה הצעה נוספת: להביא מספר מרצים מארצות־הברית, כדי ללמד מרדימים ערבים במקומות עבודתם. גם תכנית זאת נדחתה על ידי הממשל הישראלי, אלא שהממשל הישראלי לא נתן כל תכנית חלופית בעלת משמעות.

לא זבנג וגמרנו

„אומר ד"ר כהנוביץ: „אנחנו, העובדים בחדרי הניתוח, יודעים שאי־אפשר ללמוד הרדמה בשיטת: זבנג וגמרנו. הדרכה והרצאות בלבד אינן מקנות לאף לא אחד את הידע והזכות לכהן כמרדים. ללא שינון וחזרה ממושכים של הפעולות ושל הטווח התיאורטי, אין הפעולה מוטבעת אצל אותו מרדים. ההבדל בין חיים למוות תלוי לפעמים בשניות, ואם כאותו רגע הפעולה לא תהיה אוטומטית — עלולים להחטיא, והמנותח הוא שישלם בחייו, או בנכות. זו הסיבה שהלימוד חייב להיות ארוך מאוד, רצוף וחוזר על עצמו שוב ושוב".

ד"ר כהנוביץ חיפש דרך הן ללימודי הרדמה, והן להקניית הציוד החדש לפני הרופאים מן השטחים. הוא כיהן כאותה תקופה כמנהל המחלקה לבוח אדם רפואי, והיה לו הרכות עצות בהשתלמויות, ויש עיון בקופת־חולים. הוא הגה את הרעיון של לימוד בתוך בתי־חולים ישראליים והצה לשתף ארבעה גורמים: קופת־חולים, משרד הבריאות הממשלתי הישראלי, והממשל האזרחי.

ד"ר כהנוביץ התגייס למשימה ועיבד תכנית: „מבצענו [illegible]

אני וחברי, לפזר את המשתתפים במספר רב של בתי חולים בכל הארץ, החלטנו לחפש מחלקות מעולות, אשר תהיינה מוכנות לתת מקום להשתלמות של צעירים ערבים במחלקות הכירורגיות, שיעברו כמרדימים ליד מרדימים ישראלים בעלי שם וידע רב. חיפשנו מנהלי מחלקות שיהיו מוכנים להשתתף בפרוייקט בכלל, וזאת ללא מתן טובת־הנאה פרטית.

„רציתי ליצור מישור משותף לכולם: ידעתי מלכתחילה שרמה של הרופאים מן השטחים אינה אחידה, ואחרי גמר הלימודים למדתי לדעת שהמשתלמים שונים מבחינות רבות מהסטודנטים שאנו מכירים.

„הדבר נובע קודם כל מתוך המבנה הפאטריארכלי של מקום מוצאם, כלומר — מה שאומר המבוגר ממך — כך תעשה, ראה וקדש. ואין להעלות על הדעת אפשרות אחרת. כך היה נהוג גם בבתי־הספר לרפואה בהם למדו; הם סיימו את לימודיהם בבתי ספר במצרים, מזרח־אירופה, מזרח־גרמניה, טורקיה ויוון. המורים הרצו, התלמיד רשם, והיה עליו לפעול בדיוק לפי הנחיות המרצה. זה גורם לקיפאון של הסטודנט, ההפך מאשר הסטודנטים בישראל ובכל מקום אחר, המנסה למצוא מקומות תורפה בדברי הפרופסור, ולהתבלט על־ידי תחקיר עצמאי, אשר אולי יגלה חידוש לבעיה מדעית. זאת הדרך הטובה להתקדמות במדע.

ד"ר כהנוביץ מודה שקשה לשנות את המנטאליות של תלמידיו במשך שנתיים (הזמן שהוקצב להשתלמות הרופאים הערבים). התלמידים נדרשו לקרוא ספרים, ולגבש לעצמם דעות, שיקבעו להם דרכים חדשות, בקיצור, שיתחילו „לחשוב". הם אפילו היו צריכים ללמוד לשאול שאלות, דבר שהשתמע עבורם, כאילו הם נחשלים, ואינם יודעים דבר.

קבעו עם מנהלי המחלקות איך תפעל התכנית, הגיעו להשתתפות של שמונה מחלקות: עפולה, השרון, בילינסון, איכילוב, קפלן, סורוקה, הדסה עין־כרם, והדסה הר־הצופים. לצפון עוד לא פנו. אך היו במשא ומתן עם עוד בתי־חולים של משרד־הבריאות, ויש תקווה שבשנה השנייה של הלימודים גם הם ישתתפו בפרוייקט. היה צורך באישור של משרד הבריאות הממשלתי, קופת־חולים והמנהל. והם, נתנו את כל הגיבוי לרעיון וליוזמה של ד"ר כהנוביץ.

„יש היום אבטלה גדולה בקרב הרופאים, רבים צריכים לעבוד בפרקטיקה פרטית, לרובם לא ניתנה כל אפשרות להגיע להשתלמות כלשהי, כך הצטרפו למקצוע ההרדמה כמה מטובי הרופאים הצעירים, כי הייתה זאת הדרך לצאת מתוך חוסר המעש.

„אנו הגבלנו את הקורס ל־25 מקומות, ו־27 רופאים פנו בבקשה להתקבל, כמעט לא ניתן היה לעשות סלקציה מוקדמת. ועדה מקצועית בראשות ד"ר כהנוביץ, רופאים ואנשי משרד הבריאות קבעה את רשימת המועמדים שתוגש למשרד הבריאות להיתר־עיסוק.

בין 25 המועמדים היו חמישה אשר בעבר פעלו כמרדימים. אחד מהם אמר שאינו מבין איך הרדים אנשים במשך חמש שנים, והאנשים לא מתו בשעת הניתוח..." רק היום אני יודע כמה בעיות יש ומכמה דברים אני צריך להיזהר"...

לא חשוב מאיזו דת

עכשיו הם באמצע הקורס, כלומר עברה שנה. כולם עובדים בבתי־חולים, בהשגחת מנהל המחלקה, והדרכה והשגחה מתמדת של מרדים מקצועי. פעם בשבוע נפגשים כולם בבית החולים בילינסון, שם הם לומדים במשך יום שלם, ושומעים הרצאות מפי פרופסורים ומומחים למקצוע, פעם בשבוע הם נוסעים לבתיהם ולמשפחותיהם.

ד"ר כהנוביץ אפשר לנו, לפגוש את ד"ר קאסם, בוגר הפקולטה לרפואה בגרמניה, והיום עובד בכיר בבית־חולים בעזה. ד"ר קאסם נחשב לאחד המצטיינים בקורס, והוא כבר כמעט עצמאי. ד"ר לוינגר, מרדים בכיר, צמוד אליו והוא מצהיר בפה מלא שהוא סומך עליו, ואפילו מקווה למצוא רופא מסור ואחראי כמוהו אחרי שד"ר קאסם יעזוב את בית־חולים בילינסון.

שאלתי את ד"ר קאסם איך היהודים מקבלים אותו, האם אינו מרגיש עוינות מסוימת כלפיו, במיוחד בימים שקורים מעשי טרור.

ד"ר קאסם מחייך מבויש ועונה: „אני רופא, מתייחס למטופלים כאן כאל חולים וכבני־אדם, והם מתייחסים אלי כרופא שרק דבר אחד חשוב לו: לעזור".

ד"ר ארול לוי, מנהל מחלקת ההרדמה, מסביר שאין כל חשיבות מאיזה דת, גזע או לאום הרופא. כל עוד הוא רופא אחראי, מוכן ללמוד ושומר על כללי האתיקה — הוא רצוי ומקובל.

פרופ' לוי שישב לידנו, התערב בשיחה ואמר: „את צריכה לדעת שחולה הזקוק לניתוח, נחשב לחולה קשה. כל ניתוח מפחיד את החולה, ואפילו את הרופאים. תפקידו של המרדים הוא תפקיד חשוב מאוד. החולים סומכים על הרופא המטפל בהם, ועוד לא קרה לנו שמסרבים לקבל טיפול או עזרה ממישהו המוסמך לעבוד כאן".

לשאלתי האם יש משתלמים בניתוחי־לב אמר פרופ' לוי שעדיין אין בית חולים בשטחים המוכן לניתוחי לב וריאות.

את כל הקבוצה, בת 24 רופאים משתלמים, פגשתי ביום ראשון אחד, במרכז להשתלמות מדעית ליד בית־החולים בילינסון. בחדר חשוך ישבו דרוכים לפני מסך קטן, עליו הוקרנו דיאגרמות ושקופיות שליוו את הרצאתו של ד"ר מוריס, קרדיולוג במכון הלב, על הפיזיולוגיה של מחזור הדם. לדברי ד"ר מוריס היתה הרצאתו באותה רמה כמו בהרצותו לפני רופאים בכל ארץ אחרת. (הוא דיבר אנגלית והסטודנטים שאלו וענו על שאלותיו באנגלית).

אין ציוד מינימלי

ד"ר כלב גאזי, בוגר אוניברסיטת קהיר, עובד בבית־החולים שיפה בעזה, מודאג מאוד לקראת שובו הביתה לחדרי הניתוחים שם. לדבריו, בחדרי הניתוח שלהם אין ציוד מינימלי שיוכל לשרת את הטכניקות החדשות שלמדו, וחסרים המכונות והציוד שישנם בבתי החולים בישראל.

ד"ר כהנוביץ מבהיר שהממשל האזרחי, יחד עם או"ם וה־U.N.D.P. התחייבו לצייר את חדרי הניתוח בשטחים בציוד החדיש המוכר למשתלמים של היום. הקציבו לכך אלפי דולרים. וידוע לכל הגורמים שבלי ציוד לא יוכלו לעבור. אך בזה לא ייגמרו הבעיות: ד"ר אבו סאנה, למד רפואה ברומניה, הוא רופא בבית־חולים בטול כרם, ועובר את ההשתלמות בבית־החולים השרון בפתח תקוה. לדבריו הבעיה היא שאין אחיות חדר־ניתוח, שתדענה להשתמש בציוד החדש. גם הן צריכות לעבור השתלמות, ואם הממשל האזרחי וקופת־חולים לא יספקו להם את ההשתלמות, יהיה על הרופאים ללמד אותן וזאת תהיה בעיה קשה מאוד.

אישיות מן המגזר הערבי, חבר במרכז רפואי, המבקש להישאר בעילום שם אומר: „למשתלמים מחכים עימותים קשים, ודווקא עם רופאי בתי־החולים בהם יעבדו. הם, הסגל הרפואי, לא יהיה מוכן לקבל את שיטות העבודה החדישות והמתוחכמות של הרופאים הצעירים. פתאום יהיו, הם, הצעירים, הקובעים איזו תרומה יש לעשות, ואיזה בדיקות נחוצות; ואם לאמר את כל האמת אחרי לימוד ועבודה צמודה עם רופאים בעלי שם וידע רב וחדיש, בבתי־חולים משוכללים, יהיה לצעירים אלה קשה מאוד להתמודד עם המציאות והתסכול של הוותיקים. הדור הראשון העובר השתלמות כזאת יאכל נוסר.

ההשתלמויות האלה הן הדרך לשינוי המצב, ולקירוס מערכת הבריאות ודרכי הטיפול בחולים שלנו.

מה קורה בקורס:

כמדי יום ראשון נתאספים כל המרדימים מכל בתי החולים בארץ בבית־חולים בילינסון במחלקה להכשרה מקצועית: שם הם שומעים הרצאות מקצועיות מפי טובי המורים.

ביתר ימי השבוע הם מפוזרים במחלקות כירורגיות וחדרי ניתוח בבתי־חולים שונים בהם הם נוטלים חלק בהצגות אך באחריותו הישירה של מנהל המחלקה. פעם בשבוע הם חייבים לתת תורנות.

במקרה שמנהל המחלקה מוצא שמשתלם שלו ראוי לעבודה עצמאית הוא מאשר לו לעבור תורנות עצמאית.

כיום כ־40 אחוז מהמשתלמים מסוגלים כבר לעבודה עצמאית בהרדמה.

ד"ר קאסם (משמאל), ליד מכונת ההרדמה. מלה: חובש המחלקה

הרדמה [illegible]

כשמרדימים חייל יהודי

במקצוע ההרדמה, כמו במקצוע [illegible] ורעון ומחסור.

[illegible]

חותם אישי

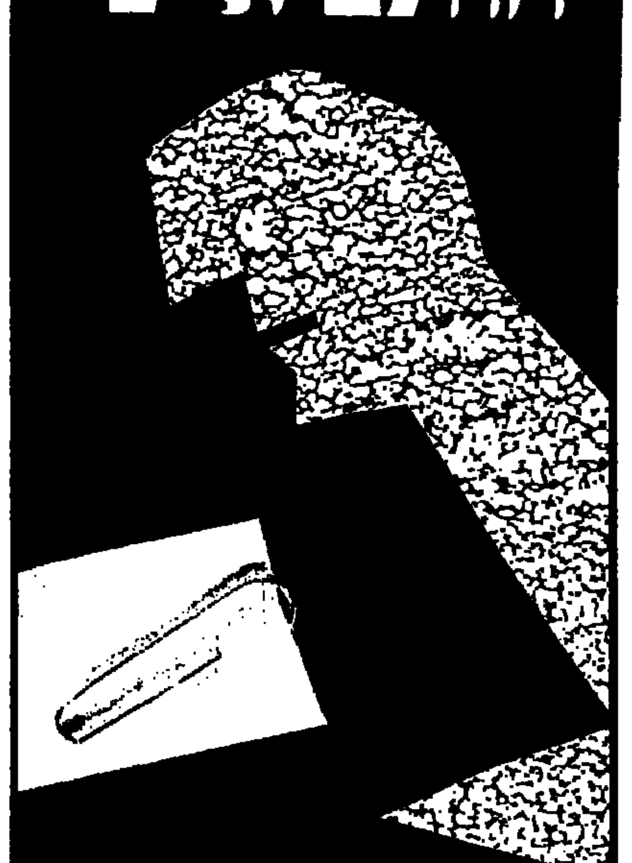

דוד אוחנה

האין והמוחלט

אירועי הר הבית, המחתרת היהודית, הכהניזם, הכתות המיסטיות, החזרה בתשובה, הרבי מלובביץ' והבאבא־סאלי: לכאורה, פסיפס של תופעות רבגוניות, לעתים מנוגדות אחת לרעותה. האומנם? בשורות הבאות אנסה למשוך איזה חוט נעלם בין התופעות המגוונות הללו, לשרטט את זיקות הגומלין ביניהן, לאפיין את המכנה המשותף התרבותי־פסיכולוגי, ולהצביע על תופעה ששורשיה משתרגים הרחק בהיסטוריה הכללית והיהודית.

השאיפה לאין והתשוקה למוחלט צעדו בהיסטוריה האנושית ותמיד שלובות זרוע. האחת לא התקיימה בלי השנייה. הרס לשם הרס ושבירה־לשם־שבירה, אינם יכולים להתקיים לעצמם. הם מתאפשרים רק במסגרת טוטלית, במבניות מאורגנת, במיסדר צבאי, תחת מנהיג־כל־יכול ואידיאולוגיה חובקת עולם. הניהיליזם והטוטליטריות ירדו לעולם וכל תאוותם בידם: מחד – התאווה להרוס את כל הערכים כולם, ומאידך – התאווה להשליט את כל הערכים כולם. הכל, כאן ועכשיו, זהו ההמנון, הרגל, סיסמת הקרב.

שורשיה של התופעה הניהיליסטית־טוטליטרית מרחיקים נדוד עד הגנוסטיקאים במאה השנייה. לפי תורתם יש להשתחרר מהחוק המוסרי, שהוא אחת מצוררות השעבוד הקוסמי: הכל מותר, ומכאן ההתנגדות הגנוסטית לסדר כלשהו בעולם. מצוות ה„עשה ואל־תעשה" הן אחת מצוררות השעבוד הקוסמי ומכאן המרידה בהן. הצד הטוטליטרי־מיליטריסטי מתגלה בארגונם הצבאי של הגנוסטיקאים, באלימותם המאורגנת, ובשלטון הרודני של הארכונטים־הכוהנים על מאמיניהם.

גם ביהדות בלט זרם ניהיליסטי, שולי אמנם בהיקפו, אך משמעותי מאוד, שגרר מאמינים יהודים לא מעטים באירופה של המאה השמונה־עשרה. הפרנקיזם, הצטיין בתפישה של מערבולת ניהיליסטית חסרת כל צורה, ותפישה טוטליטרית של מערכת מבנית ומאורגנת. משיח השקר יעקב פרנק ציווה. „במקום שאני אלך, הכל ייחרב, כי אני לא באתי אלא להחריב את הכל": פרנק הקים בחצרו מיסדר חצי־צבאי, לבוש מדים, הנשמע לאידיאולוגיית „המצווה הבאה בעבירה", בדרישתו של המנהיג הכריזמטי. במסותיו הנפלאות של הפרופ' גרשום שלום, מתגלים אצל יעקב פרנק פני־יאנוס של האין והמוחלט. מחד, „הצלילה האנרכית לתוך החירות מכל חובה ובלילת כל היש", ומאידך, „התלהבותו לצבאיות... הפיכת האמונה השבתאית לדת של צבאיות מיסטית וריאלית גם יחד".

בעידן המודרני תורגמה, פוליטית, זיקת הגומלין בין האין למוחלט, עם כינונן של האידיאולוגיות והמשטרים הטוטליטריים מימין ומשמאל. בשמו של המוחלט, יהא זה הגזע, האומה, המעמד או המהפכה – קודשו מחנות ההשמדה באושוויץ ומחנות הכפייה בגולאג. קידוש האומה מכאן והמהפכה מכאן, חייבו את הרס כל הערכים הישנים ובנייתם של ערכים חדשים. המשיחיות הפוליטית, כפי שהגדירה הפרופ' יעקב טלמון, תרגמה את הקודש לחול. האידיאולוגיות הטוטליטריות אופיינו כדתות חילוניות לכל דבר. הקדוש לא נמצא מעבר לזמן ולמקום. לא בשמים היא. את החברה החדשה, הפלטוניסטית, המוחלטת, אפשר לכונן כבר בעולם הזה. הקריה־של־מעלה מצויה מעבר לפרוזדור, וכל מה שאנו נדרשים אליו – הוא לסלק אי אלו אבני נגף.

סיום מלחמת העולם השנייה בישר את קץ עידן האידיאולוגיות. העולם התפכח מאשליה של משיחיות פוליטית אוניברסלית והגשמת המוחלט כהרף־עין. המלחמה הקרה היתה אך שלב בדרך לדיטנט מפוכח. המעצמות המשיכו, אמנם, לשלם מס שפתיים אידיאולוגי, האחת, כשוטרת של העולם החופשי, והאחרת, כאבנגרד של המהפכה העולמית הפרולטרית, אך למעשה למדו לחיות את יום־הקטנות. המשא ומתן והפשרה, בנוסף למאבקים ספציפיים על אדמת מריבה, באו במקום חזונות חובקי־עולם.

האידיאולוגיות והמשטרים הטוטליטריים פינו מקומם לקבוצות שחליפת החברה החדשה והמוחלטת היתה גדולה עליהן בכמה מידות. החלום עתה – לכונן חברות מדגמיות, בבחינת אליטות מהפכניות. ארגונים ניהיליסטים קיקיוניים משמאל ומימין, ביקשו להיות מיסדרי האלימות של שנות השבעים והשמונים. אולריקה מיינהוף הפכה לכוהנת המודרנית של האלימות הפוליטית. 'חבורת באדר מיינהוף' ו'הבריגדות האדומות' משמאל, וקבוצות 'הסדר החדש' ו'הסדר השחור' מימין, מימשו בארגוניהם את ההירככיה של מיסדר צבאי־אלים, כמודל לחברת העתיד המוחלטת.

מגרשי הכדורגל כזירות־קרב

קבוצות כדורגל הפכו למועדונים סגורים של אלימות אצורה שמצאה פורקן במגרשים. זרים, ומגרשי הכדורגל לזירות קרב של אוהדים משולהבים על כבוד המועדון ושמו. משחק הדמים, דאשתקד, בין קבוצות ליברפול ליובנטוס ואלימות אוהדי המועדון האנגלי, היא דוגמא אחת מני רבות. בשדה התרבות, מבטאת מוסיקת הפאנק מחאה חברתית של נוער מובטל בערי תעשייה משמימות. בסרט „החומה" של הפינק־פלויד, התגלגלה האלימות הניהיליסטית של הנוער, בבית־הספר וברחוב, למיסדר של מנהיג לתקת־קצב ולמועליד פשיסטי. הפשיזם פשט את מדיו הפוליטיים: אפשר היו להיות פשיסט אלים במועדון כדורגל, בלהקה פנקיסטית המתהדרת באלימותה, או בקומונה היפית רצחנית.

תופעת הכתות המיסטיות מהעולם המזרחי הלכה וכבשה את לבותיהם המגולבלים של ילדי משפחות רעועות, פליטי חברת־שפע וסתם רפוקים, בעידן של מתירנות קיצונית וחברת המונים אנונימית. ילדי הפרחים של שנות השישים, שביקשו לשנות את העולם בדרכי נועם, התייאשו ממוסיקת המהפכה והאהבה החופשית והמשוחררת. הם הסתגרו בקומונות, חלקן תמהוניות, רובן משובצות, מיעוטן רצחניות. ג'ים ג'ונס, המנהיג הכריזמטי, הוביל את צאן מרעיתו בגיאנה החופשית להתאבדות קולקטיבית. צ'רלס מנסון שולח את „משפחתו" להצית את נצוני העולם המושחת.

משבר הערכים בעולם וביסוייו הניהיליסטים לא פסח גם על ישראל. נהייתם של ישראלים צעירים רבים, תוהי דרך, אל הכתות – כמו הגורו מהרג'י, הרי קרישנה, המוניס, האימן, הסיינטולוגיה ומרתוני „האסט" – החלו כובשות אט־אט את לבותיהם של מבקשי מזור נפשי. אחרים פנו לישיבות של חוזרים בתשובה. בדו"ח של מחלקת המודיעין במשטרת ישראל נכתב במפורש: „לאחר משבר מלחמת יום הכיפורים החלו תהליכים של ערעור האמון במנהיגויות שונות בחברה, ומאז 1977 הולך ומתבלט קיטוב חברתי בקרב העם בישראל. שכבה ניכרת בחברה הרגישה שהקרקע נשמטת מתחת רגליה, וכי עולם ערכים שלם, עליו חונכה, מתמוטט והולך. מבוכה, ייאוש ותחושת אובדן־דרך מובילים רבים לחוסר אמונה באפשרותם לתקן את המצב, ומעוררים אותם לחפש את הגאולה בעצמם ובמישורים המרוחקים מחיי היום־יום. בעלי החזות הקשה. מרבית המצטרפים לכתות היא אכן יוצאי שכבות אלה, ובעיקר צעירים שמוצאם בהתיישבות העובדת".

הגאולה הפרטית באמצעות הכת והגורו, אשר ביקשה לקצר את הדרך, יש לה אנלוגיה בפוליטיקה הישראלית. הכיבוש הישראלי הממושך בשטחים שימש מנבטה בה דגרו מהפכני גוש אמונים, שביקשו לגמוע את הדרך המשיחית בקפיצה אלימה אחת. התכנית לפוצץ את מסגדי הר הבית מעוגנת היטב בתיאולוגיה פוליטית, שהאידיאולוגיה המשיחית והאלימות משמשים בה כתאומים סיאמיים. האידיאולוגיה הפוליטית המשיחית מבקשת לעגן את מעשיה בתאולוגיה מוצקה: פירוש מסוים, בלעדי ומוחלט של התנ"ך, בונה מערכת צידוקים, ערכים ואידיאות האחוזה בעבר, כדי להעניק לעצמה לגיטימציה בהווה.

מלחמת המצווה – להדוף את המוסלמים הטמאים מהר הבית – היא ההצדקה ההיסטורית של האידיאולוגיה המשיחית, והמוחלט שלה הוא חברה תאוקרטית על פני כל שטחי הארץ הקדושה. אם האידיאולוגיה בונה ומשחזרת את העבר – האלימות כופה את ההווה. תפירת בגדי הכוהנים לבית המקדש השלישי, וכמה מטעני דינמיט במסגדי הר הבית, שזורים וארוגים זה בזה. חזון המוחלט, מקדש כל אמצעי למימושו. חזון הנביאים המוסרי, הרוחני והאוניברסלי, הומר בחומר נפץ ואגרוף ברזל. בית המקדש כאן ועכשיו. יש לקפוץ מעל משוכות היסטוריות. לדלג על אי־אלו מכשולים, כמו ראשי ערים ערביים ומכללות איסלמיות לאומניות – והדרך סלולה. כל מה שנדרש הוא לדרוך את קפיץ האקדח.

מים קדושים, מים עומדים

הגאולה הפרטית והגאולה הפוליטית אי אפשר לחם, כמובן, גם בעידן המודרני, בלי הגאולה הדתית. הציונות רחוקה עדיין מחזונו של מייסדה: חצרו של הרבי מלובביץ' בברוקלין הפכה למקום עלייה לרגל של גדולי מדינת ישראל ושועיה. חסידי הרבי מלובביץ', בניגוד לאבותיהם, החסידים בשטעטל, הם כבריוהם. „לוחמים בקו־האש" להצלת יהודים מהתבוללות. בישראל הם רכובים על גבי מה שהם מכנים „טנק המצווה", המפיץ את תעמולתם, ובארה"ב חברים 83 אלף ילדים יהודים אמריקנים ב„צבא השם". הילדים מאורגנים במסגרת צבאית והם עולים בדרגה, מטוראי ועד גנרל, על פי התקדמותם בלימוד התורה. הם לובשים מדים שעל חולצותיהם מצויר סמל שאותיות גדולות „צבאות ה'" מופיעות בו, לצד אותיות קטנות „אנו רוצים משיח עכשיו".

בטרנסים ההמוניים, מופיע שליחו עלי אדמות של המשיח, מנחם מנדל שניאורסון, ומטיף לצאן מרעיתו. באותם מעמדים לא ניתן לדעת בבירור מי קדוש יותר אצל צבא מאמיניו, הרבי או הקדוש ברוך הוא. מקהלת צבא המאמינים, מהופנטת ומשולהבת מהופעת הרב, פוצחת בהמנון המדורג ראשון במצעד הפזמונים של „תחנת רדיו חב"ד":

„אנחנו רוצים את המשיח עכשיו רוצים במשיח עכשיו! אנחנו לא רוצים לחכות!"

מנחם בגין, כראש ממשלה של מדינה „בין המתוקנות באומות", אץ רץ לבקר את הרבי מלובביץ' ב־1978, בדרכו לשיחות קמפ דיוויד. הרב שניאורסון, אגב, חזר ושינן בפניו את דעתו שהחזרת השטחים היא מעשה אנטי־יהודי מובהק.

גם דוד לוי אץ רץ לעלות לקברו של הבאבא סאלי בנתיבות, ולחלות את פניו של בנו המושחת באבא ברוך. למחרת, בקשר לפרשת הר הבית, התבטא נגד המשכילים המודרניים שתרבותם הותירה רק תלאות. בסיום דבריו ודאי מיהר להשלים עם עוד התנחלות, מפעל אר בביש בשטחים, במקום לדאוג לענייני עירו בבית שאן או בנתיבות. אנשי נתיבות, מצדם, אינם מתרגשים. הם עסוקים בעת בהקמת קרייה לתפארת סביב אחוזת קברו של האדמו"ר באבא סאלי. יבנו ישיבות ומקוואות, והקבר יהפוך לאתר לאומי. מקום עלייה לרגל, סוף סוף, בעמל ובזיע, הקמנו לנו בברוקלין ובנתיבות את ה„ממה ומדינה" שלנו.

מים קדושים בבקבוקי פלסטיק, קברות הקדושים, מזכרות על הר הבית ופולחן גזענות וכסו על הכל: על ש"ס ופוסקים, על גמרא ותלמוד, על שאלות ותשובות, התחבטות וספקות, ציונות והומניות. היהדות, דת החיים, היתה תמיד מים מפכים, זורמים, מבעבעים. היום, בכמה שקלים חדשים אפשר לקנות מים קדושים. מים עומדים. תפילה אחת עמודי: שרק לא יהפכו המים העומדים למי־ביצה, למדמנה אחת גדולה, בה נטבע בסחי שנוצר לנגד עינינו.

רון כחלילי

הבנק השני

משבר נפילת מניות הבנקים, כך סברו הכל, היה הקש ששבר את עידן אירידור. הכל התמוטט, אפוקליפסה עכשיו. ענף הפרסום, כצפוי, נפגע קשה. הבנקים, שהיו המפרסמים הגדולים והפרועים במשק, סגרו את תקציבי הפרסום שלהם וירדו למחתרת. יש לשמור על פרופיל נמוך, טענו הדוברים והמנהלים הנרעשים, אין להרגיז את המרוגזים. אנחנו חייבים לשתוק — אחרת ישתיקו אותנו.

אמרו ועשו: כל תקציבי הפרסום, להוציא את מודעות האבל, נכנסו להקפאה מוחלטת. ענף הפרסום המסיבי, החל לקמול. „בוא לגדול אתנו בנק הפועלים", „יש עם מי לדבר, בנק דיסקונט" ו„אנשים לשירות אנשים", אותן סיסמאות אשר כולם ניבאו להן חיי נצח ופריחה, נקרעו, נשרפו, נמחקו על־ידי המון זועם אשר האמין להן בתמימותו.

הפרסומאים נחרדו. קרקעית ארנקיהם החלה נחשפת במהירות. עשרות הצעות מפוארות ויקרות החלו לרוץ מדי שבוע על שולחנותיהם של המפרסמים — ולשווא. הניד הראש של הבנקאי הממוצע היה תמיד משמאל לימין, ומעולם לא מלמעלה למטה. החלטה־זו־היא־החלטה, טענו הבנקאים לאישוש דבריהם, וביצוע החלטות הוא בבחינת „ייהרג ובל יעבור" מבחינתנו.

יוצא מן הכלל מבחינה זו היה הבנק הבינלאומי הראשון, שלא היה מעורב בפרשה. תדמית הבנקים בכלל נפגעה קשה אך הוא המשיך והתעקש לפרסם. והרוויח. תדמיתו ואחיותו החיובית בציבור תפסו מומנטום רציני. היום, כך דומה, נהנה הבנק מתדמית צעירה, תוססת, חדשנית וסימפטית.

שתי סיבות יש להצלחה זו, הראשונה — הבינלאומי, בהמשיכו לפרסם, הוציא את עצמו למעשה מתוך הקלחת הרותחת, וביצר את מעמדו כבנק ייחודי ואנושי, מול הגודל והסרבול שאפיינו את מתחריו שנפלו. באקט זה הציג הבינלאומי את עצמו כבנק שונה, חדש וחדשני; כבנק יציב שאינו נוהה אחר סיסמאות ריקות־מתוכן שאורך חייהן מוגבל.

השנייה — המשך הפרסום של הבינלאומי, לעומת הפסקת הפרסום של הבנקים האחרים, העמיד את הבינלאומי במרכז ההתעניינות הציבורית, כשהוא נהנה מבלעדיות. עצמה וכוח שלפני כן, בעידן הפרסומים המסיביים, נבלעו וכמעט נטמעו.

ועכשיו לפרסום עצמו: שלושה משתנים עיקריים מאפיינים את התנהגות לקוחות הבנקים.

● הקרבה לבית — אתה יכול לחשוב שבנק הפועלים הוא שיגעון, אבל אם בנק לאומי יהיה קרוב לביתך — אתה תלך ללאומי.

● נאמנות גבוהה — אתה לא עובר מבנק לבנק בקלות. קשה מאוד להזיז אותך מהבנק שאליו אתה רגיל.

● מסורת — אתה בדרך כלל פותח חשבון באותו בנק שבו פתחו חשבונות הוריך ובני משפחתך.

אם כן, הגיע קשר־בראל (מפרסם הבינלאומי) למסקנה, יש למצב את הבנק כבנק שני, להבדיל מבנק ראשון ויחיד. „פתחתי חשבון גם בבינלאומי", זאת הסיסמא. סיסמא טובה, קולעת, פונקציונלית. מה גם שסיסמא זו קיבלה חיזוק נוסף עם התעוררות כרטיסי האשראי והפטנטים האחרים שהמציאו הבנקים, שהעלו את מודעות הציבור לאפשרויות הרווח הגלומות במשחק שבין שני בנקים.

לאחר שהחדירו את הסיסמא בציבור (כאמור, אקט החדירה היה קל יחסית), החליטו קשר־בראל, בעצה אחת עם מפרסמי הבנק, לחזק את המסרים הפונקציונליים והרציניים (עו"ש משופר, משיכת־יותר בריבית מועדפת ועוד). מסרים אלו, מאמינים השניים, הוסיפו נדבך רציני ומעשי לתדמיתו של הבינלאומי, לעומת תדמיתו הקלילה, השובבה והלא־מחייבת של הבנק. („גם בבינלאומי" לעומת „רק בבינלאומי"). צודקים. הבינלאומי נהנה היום מתדמית קלילה וצעירה. אך יחד עם זאת ידוע הבנק במגוון תכניותיו וברווח הטמון בהן.

אך לא הכל ורוד. יש גם הסתייגויות:

הסתייגות א. קשר־בראל, בעצה אחת עם מפרסמי הבינלאומי החליטו ללכת בקטנו. הם המשיכו להגדיר את הבנק כבנק שני. להבדיל מבנק ראשון („פתחתי חשבון גם בבינלאומי"). פרסומאים שהתבקשו להוות דעתם על פעולת פרסום זו העלו מספר הסתייגויות. אחד המתחרים הגדולים, שהעדיף להישאר בעילום־שם ופוזל לעבר תקציבו של אחד הבנקים) טוען: „הבינלאומי נהנה מיתרון בלעדי בציבור. הוא היה בודד בצמרת במשך תקופת זמן ארוכה למדי. אז מדוע, לעזאזל, הוא לא גדל באופן משמעותי. לפחות מבחינת המיצוב שלו בציבור. ואני מתכוון לבנק שני לעומת בנק ראשון. מדוע הוא לא הבריז לפחות על כוונות גידול.

אילו היה עושה זאת, שום בנק, ואפילו הפועלים והלאומי, לא היו מצליחים להגיע אליו תקופה ארוכה. וכידוע לך, התקופה הזו היא התקופה הקריטית מבחינת הבנקים. עובדה -- עכשיו כולם יצאו במסעות פרסום".

הסתייגות ב: פרסומאי הבינלאומי קיבלו בשנה האחרונה חיזוק פונקציונלי והפכו -- לאחר תקופת העליזות שאפיינה את פרסומיהם -- לכבדים ומלאי טקסטים מעשיים („יש רק בנק אחד שנותן לך 1000 ש"ח"). נאור יכול להיות שזה מה שנכון מבחינת הבנק והציבור. אך יש למצוא את שביל הזהב בפרסים. ושביל הזהב אינו נמצא בטקסט יבש ומשעמם מהר. ובאירוך אינו לוקה בקלילות יתרה שאינה רצויה לגוף פיננסי רציני כמו בנק.

לסיכום, קשר־בראל עשה פה עבודה יוצאת מן הכלל בשני מישורים: מישור השכנוע (לא קל לשכנע לקוח להוציא תקציבי עתק לפרסום בשעה שכל המתחרים דוממים) ומישור הפרסים. פרסומי הבינלאומי, להוציא את שתי ההסתייגויות, הם פרסומים טובים, מעשיים ורעננים. בתקופה הקרובה, עם כניסתם של שאר הבנקים למשחק, נדע אם הם גם אפקטיביים.

בוסית

שמואל בונים

לראות את הנולד...

לפני ימים מספר ביקרתי את בתי בבית־היולדות.
(„מזל טוב", תודה, „בן או בת?" נכדה, „חן ושמחה בישראל!" [illegible])
[illegible]

מוצגים יקרים מפז

לובשים קאפוטה, מדברים אנגלית ומשלמים בדולרים

גם זאת ישראל

לא כל יום אפשר לפגוש קהל כזה: לובשי קאפוטות ושטריימלים. או גברים בחליפות מחוייטות ונעליים מצוחצחות. ובתוך הקהל גם הרבה נשים. הלבושות כאילו שהתייצבו לפגש חברתי אקסקלוסיבי. כולם החזיקו בידיהם קטלוג מפואר ומחירו 15 דולר, בו מופיעים 12 פריטי יודאיקה יקרי־ערך, אשר נמכרו (ובעליהם מסרו אותם) לידיו הנאמנות של ד"ר ישראל פרי. בעל גלריה לחפצי אמנות ומכירות פומביות.

הייתה זאת המכירה הראשונה בהיקף כזה של יודאיקה בישראל ולמלון הילטון התל־אביבי הגיעו מאות אספנים, מייצגי אספנים, וסוחרים מהוול־סטריט, ורוכשים יהודים הרדים. להפתעתי מצאתי מספר לא קטן של סוחרים לא־יהודים. את המכירה הכינו חודשים מראש והמעוניינים יכלו לראות, להרגיש ולבדוק את פריטי המכירה, כמה ימים קודם. יותר מ־20 שומרים נכחו באולם וקשה היה להבדיל בין המתעניינים ביודאיקה לבין שומרי האוצרות.

היו שם אוצרות כגון ספר „חברא קדישא" של קהילת פרשבורג מהמאה ה־17, שנמכר בסכום של 155 אלף דולר. מייקל גרמיז כיהן ככרוז המכירה והייתה זאת הופעתו הראשונה בתפקיד בחיי היום־יום שלו. מייקל מלמד אנגלית במכון ויצמן. מעניין היה לשבת בתוך הקהל ולעקוב אחרי „תרבות הרכישה", כי במכירות יוקרתיות כאלה כמו של חפצי אמנות יקרים התנהגות הקונים שונה מאוד מזו של קונה רגיל. אסור היה לצלם. כי הקונים רגישים לפרסומת אישית. צלמת אחת הוצאה מן האולם, אחרי שניסתה „לתפוס" תמונה וגרמה לכך שכמה מהקונים, מבאי המכירה אשר נעלמו (או נבהלו) עזבו את אולם המכירות. בקטלוג מצוין ערך הפריט, אשר נקבע על־ידי מומחים ליודאיקה.

היקף המכירה הגיע ל־800 אלף דולר ולנו, הצופים, קשה מאוד היה להבחין באיתות של הקונים שברצונם לרכוש פריט זה או אחר. הסימן נעשה כה שרק אחרי שפקיד החברה ניגש אל הרוכש המאושר, ומסר לו טופס להחתימה אפשר היה להבין שאיש זה הצליח להגיע למחיר הגבוה ביותר. הייתה שם אישה בשמלת זהב ופאה מודרנית, היא הצביעה כמו ילדה קטנה כדי להעלות את המחיר, ובאמת הצליחה לרכוש פריטים יקרים. היא ובעלה, שושנה לווה, רוכשים פריטי יודאיקה לתצוגתם הפרטית. הגברת בזהב לא הייתה מוכנה לדבר עם עיתונאים. לא מסרה את שמה ולא דיברה על התחביב שלה.

בשורה הרביעית ישב יהודה הררי, שבכל פעם שרצה להעלות את מחיר הפריט, גירד את אפו. בסימן שהוא מוסיף לסכום הקודם.

אדם ואיש עסקים. לבוש חליפה אפורה מהודרת, הרים את קצה העט שלו, לאות הסכמה להעלות את המחיר. על גב הקטלוג מצוין היה המספר האישי של הקונה, ואחרי שהכרוז הודיע: (באנגלית) סוף. הרים הקונה את הקטלוג והפקיד רשם את המספר... לא שם ולא כתובת, רק המספר.

היו רגעים של אמת. בהם שני מעוניינים ברכישת פריט מסוים התחילו „לדחוף" את מחיר הפריט. הקהל הגיב על כך בהתרגשות לא פחותה מזו שבמגרש הספורט, אך יותר בנימוס. תמונה יפהפייה של יוסל ברגנר: חתונה יהודית, נמכרה ב־9,000 דולר, וספר המנהגים, אשר הודפס באמסטרדם בשנת 1662, נמכר במחיר הגבוה של 26,000 דולר, למרות שמעריכי הפריטים העריכו אותו ב־4000 דולר בלבד.

שאלתי את רב חיים קופטייל, שהוא סגן נשיא הוועד־המנהל. מה מניע אנשים להוציא הון תועפות על פריט יודאיקה, שאין לו אפילו ערך תצוגתי לקישוט הדירה. והרב הביט אלי בצער ואמר: אני הייתי משוגע לאוספים כאלה כבר מימי ילדותי. יודאיקה אוספים מתוך אהבה לפריט ולא כרכוש.

[illegible]

חיה יוסף

לאה גולדברג מרחוב ארנון

איזה רחוב שקט ונחמד היה רחוב ארנון, הרחוב שעלה לכותרות אך ורק בעזרת לאה גולדברג, שגרה שם בבית מס' 15. ברחוב הכרם, בהמשך רח' ארנון, גרו, ולשמחתי עוד גרים, שריה ויוכבד שמיראַ. ואנחנו גרנו באמצע: רחוב ארנון מס' 1. מן המטבח יכולתי לשוחח עם לאה גולדברג ואמא שלה, ומחדר השינה עם יוכבד.

דוד הנגבי, איש ספריית פועלים היה תמיד במלכוד. בא לבקר אצל שריה ויוכבד. אכל משהו. והלך לשתות קפה אצל לאה. והרכילות אז הסתובבה ברחוב — שהוא מאוד מחבב את לאה. כשראה אותנו בחולון, היה לו קצת לא נעים, כי גם אנחנו היינו מיודדים. אך „לא־כל־כך", כי אנחנו היינו הצעירים שבחבורה, ולא תמיד היה מעניין ל„אנשי רוח" לשוחח אתנו. חוץ מזה היינו „יקים", שלא ידעו להבדיל בין הפואזיה השירתית למלה המדוברת ברחוב. אז דוד נפנף בידו וקרא לעברנו: „כשאחזור מלאה אכנס אליכם"... לפעמים באמת נכנס, ותמיד אמר מיד איזו אישה זאת לאה גולדברג, איזו רגישות ואיזו אהבת אדם...

יום אחד, לאה גולדברג, הרסה את כל ה„אשליות" שלי, והמקרה שהיה כך היה: ירדתי בבוקר לתפוס את החלבן, וראיתי מולי התקהלות של כמה ילדים, שכמובן את כולם הכרתי. וגם לאה גולדברג עמדה שם. גבה תמיד היה כפוף מעט, כאילו היתה רוצה לראות את הכל מקרוב־קרוב. אך הפעם ממש התכופפה, כמעט עד שהייתה בגובה הילדים. התקרבתי ושאלתי: מה יש כאן? לאה, בכל הרצינות, ענתה: „אנחנו רוצים לראות האם הסוכריות ששתלנו לפני כמה ימים נבטו כבר"... הבטתי בילדים, הבטתי בלאה וחשבתי בלבי: איך יכול להיות שאישה מבוגרת, ועוד סופרת ידועה, מאמינה שהסוכריות שהבְּנָרָה שתלה לפני כמה ימים באמת היכו שורש ויצמיחו סוכריות חדשות?

היום אני באמת לא יודעת האם לאה שיחקה את המשחק או...

עברו כבר 16 שנה מיום שלאה גולדברג נפטרה. לפני מותה לא ראיתי אותה הרבה פעמים. היא עברה לירושלים ואנחנו לרמת־גן. את ספרה: „ידידיי מרחוב ארנון", שלחה למיכל שלנו. הבת שנולדה ברחוב ארנון מספר 1, והיום ילדיה קוראים את הספר. ומי יודע, אולי מציצה אלינו לאה, מבין ענני השמים ומחפשת ילדים השותלים סוכריות לפני ביתם? אולי לאה באמת מאמינה בנסים שקורים אך ורק בעולם הילדות, ואולי לאה, מי יודע, אולי עמוק בתוך לבה היתה ילדה?

חמוץ בפה, מתוק בנשמה

יד לפה

אין חדש תחת השמש ואין חדש במטבח — כך חשבתי עד שטעמתי את הכרוב החמוץ של דב קולנסקי. דב, טבח בבית הארחה של שפיים, מגיש את ארוחת הערב — לא לשולחן אלא על מזנון: שפע של סלטים, לחם, פירות ושניים או שלושה מאכלים חמים. כל אורח יכול לקחת מה שמתחשק.

בתוך תבנית גדולה ראיתי משהו מאוד תיאבוני. בדקתי בעיניים, גלגלתי קצת את הלשון, ניסיתי — בקיצור — לגלות מה אני אוכלת. היה לי רושם שזאת פשטידת בצל, אבל לא הייתי חותמת על כך. מה עושים? הלכתי בדרך הבטוחה. ביקשתי מחברה נחמדה לשאול את הטבח. יש דבר פשוט מזה?

קולנסקי, איש אריב, הזמין אותי למטבח. „זה כרוב חמוץ", לחש לי.

„לא" ניסיתי לעמוד בפרץ, מנסה להגן על פשטידת הבצל שלי.

„כרוב!" התעקש השף של שפיים בחיוך מבודח, ואני ידעתי שהפסדתי במערכה. הנה, אפוא, סוד הכרוב־נוסח־קולנסקי — שגולה, אגב בהר הצופים בירושלים (לא הכרוב, אלא מקצצו...) ועזב אותה לכמה שנים טובות כדי להשתלם במקצוע בארצו של „תרור סלו"? קולפים ופורסים לפרוסות הרבה בצל — למשל, ארבעה בצלים לארבעה סועדים — ומטגנים ברבע חבילה מרגרינה (לא בשמן ולא בשומן — במרגרינה!) בינתיים, שוטפים את תוכנה של קופסת כרוב חמוץ במים קרים ומוסיפים לבצל. עכשיו מוסיפים ארבעה תפוחי־אדמה קלופים, מגורדים על שפופרת גסה מאוד; כוס יין לבן; כמה עלי נענע; כף חומץ; כפית סוכר וכמה גרגירי פלפל אנגלי. מכסים את הסיר ונותנים לתערובת להתבשל כשעה. אחר־כך מעבירים את תוכן הסיר לכלי חסין־אש ומכניסים לתנור חם, עד שהשכבה העליונה חומה ומעוטרת את הכרוב — כראוי לדעת — אפשר לשמור אחרי הבישול אפילו כמה ימים ורק לפני הארוחה להחזירם לתנור. עם כרוב חמוץ כזה, מה הפלא שכל כך מתוק בנשמה.

מלה של שכביץ

למרדכי שכביץ, סוחר הקרקעות האגדי בזמן המנדט, סיפורים רבים מן הימים ההם. אווירא דארץ ישראל, יחסי ישראל־ערב, ניחוח העבר וחכמת חיים. צרור מהם נמסר לנו ומתפרסם.

מה עושים? איך נפטרים מכל אלה? איך מטהרים את הגן הזה? לאלה המתלוננים על השינויים שחלו בחברה הישראלית, הרואים מיני מינים של טפילים רוחשים בה, מחבלים בה ומעוללים לה רעות.

יש לי סיפור. שמעתי את הסיפור מאבו־ג'מאל מהכפר סוברין, בימים ההם. היה הוא שומר על תושבי זכרון־יעקב, בנימינה, גבעת־עדה ובת־שלמה. אתה מבין, היהודים היו ישנים בשקט, במיטותיהם, בלילות. ואילו הברון רוטשילד היה משלם לשומרים ערבים שישמרו עליהם. אותו אבו־ג'מאל, שהיה ידידי הטוב, ואשר סייע לי, באופן יוצא מן הכלל, ברכישת הקרקעות — לעבוד הוא לא עבד (הרי קיבל משכורת, כאמור, מן הברון), כך שבמשך היום נהג לעסוק בציד. כל היום היה הולך עם רובה ציידים על הכתף. והוא סיפר לי את הסיפור הבא, אשר יכול להיות סיפור לילדים. אבל, אם מקשיבים היטב, גם למבוגרים:

בסביבת הכפר סוברין יש מעיין, והיה ידוע שבעונות מסוימות, בעיקר בקיץ, פנו אליו האיילות לשתות ממימיו. מי שרצה לצוד, היה מתחבא בין השיחים ליד המעיין, וכאשר היו מופיעים איילה או צבי, היה יורה, והיה לו בשר צבי למאכל.

הוא יום אחד, ישב אבו־ג'מאל במארב, ליד המעיין, בין השיחים, פתאום הבחין מרחוק, שאיזה כלב, או תן, או שועל, רץ אל המעיין. כאשר התקרב, התברר לו שזה שועל המחזיק משהו בפיו. השועל הזה רץ במהירות, ממש באמוק, ואילו ידידנו התחבא בין השיחים ולא העז להניע איבר.

הוא חיכה וראה, כיצד השועל מגיע אל הבריכה הקטנה, שלרגלי המעיין, מסתכל לצדדים שוב ושוב, ובפיו, מסתבר, פקעת של צמר כבשים. מאותן קווצות של צמר, אשר נאחזות בענפי שיחים וקוצים בצדי דרכים בהם עוברים הכבשים. לאחר שבחן היטב־היטב מסביב, הפנה השועל, במחילה, את אחוריו אל עבר הבריכה, ולאט־לאט, החל לצעוד לאחור: באיטיות, באיטיות. כאשר זנבו מוביל בראש. הוא טבל אותו במים, ולאט־לאט, המשיך והשקיע את כל הזנב, את אחוריו, את פלג גופו התחתון, את העליון, את הצוואר. האוזניים, העיניים, הראש כולו, חוץ מקצה אפו וזרבובית פיו. זו האוחזת בפקעת הצמר. וכך שכב כמה וכמה דקות. „אני משתגע, אומר אבו־ג'מאל, מה הוא עושה השועל הזה? מה אני אעשה בו? אנחנו, הרי, לא אוכלים בשר שועלים"... פתאום, בתנועת ראש חריפה, העיף השועל את חתיכת הצמר, יצא מן המים ונמלט במהירות מן המקום. מה עשה הצייד שלנו — ניגש לבריכה והחל לזרוק אבנים, עד שגלי המים השיטו את הצמר אל החוף. כאשר הרים אותה, גילה שפקעת הצמר מלאה פרעושים.

השועל רב־התושייה סבל מפרעושים. על־ידי כך שהשקיע עצמו, לאט־לאט, במים, גרם לכך שהפרעושים, אשר חשו בסכנה, נמלטו אל הצמר. כאשר הפרעושים כולם, עברו אל הצמר, כל מה שנותר לו — היה להטילו הרחק ממנו, לצאת מן המים, להתנער ולהסתלק. שמח וטוב לב, ונקי מטפילים, מן המקום.

המומחה על טובות הנאה

מדברים היום הרבה על טובות הנאה, על רווחים קלים, על תמורות. ולאן נעלם הכבוד? יש לי סיפור על כך:

מקרה זה התרחש לפניי חמישים שנה בדיוק. כמה חודשים לפני שהתחתנו. חיזרתי אז אחרי סוניה, אשתי. בערב קיץ חם, אחד, אני אומר לסוניה, כמו כל מחזר הגון באותם ימים, בואי ניקח את המכונית וניסע לאכול גלידה ברחובות. בגדרה, של אז, עוד לא היתה גלידה, ומי שרצה לאכול גלידה, היה צריך לנסוע לרחובות. ומי נסע לרחובות, למטרה שכזו? מי שהיתה לו מכונית. ובמסגרת העבודה שלי, כאיש מכירות של „מלחת־צ'ילי" (חברה ליבוא דשנים מצ'ילי), היתה לי מכונית. והיא, כלומר המכונית, היתה גם ה„סקס־אפיל" שלי: אחרת האישה לא היתה מסתכלת עלי. באותם ימים, חשוב לזכור, עבדתי גם בשירות מחלקת־המדינה, שבין שאר תפקידיה היה איסוף נתונים בשטח, בעיקר בכל הקשור לאוכלוסיה הערבית. כל זה למען המוסדות של אז, של המדינה שבדרך.

אנחנו עולים, אפוא, על המכונית, ונוסעים לכיוון רחובות. וכמו שאנחנו נוסעים, ליד הכפר מרה, עומדת בצדי הדרך, מכונית ישנה נושנה — שברולט או דודג', מין שבר כלי כזה, והנהג עומד ומטפל במנוע. אני מתקרב, לאט־לאט, ואני רואה לאור הפנסים את מיכאיל סאבא. לפני כמה חודשים, אגב, הוא מת בעזה. מיכאיל סאבא זה, איך שהוא ראה אותי: „מוטלה, מוטלה!" שמחה רבה. הוא הכיר אותי, כי אני הייתי בא, מדי פעם, לעזה, בתוקף שתי העבודות שלי, כמסופר לעיל. עזה, מאז ומתמיד היתה עיר לא פשוטה והיו בה כל מיני טיפוסים, ולאו דווקא, מחובבי ציון.

„מוטלה, טוב שבאת" הוא מחבק אותי, ותוך כדי כך, אני מרגיש איך הוא מוביל את היד שלי אל תוך הארגז של המכונית. בפנים, תוך כדי מישוש, נוכחתי שיש שם מזוודה גדולה. כזו מעור חזיר עבה ולבן, משהו משובח. קראנו להן „מזוודות דמשק". הוא רומז לי שיש בתוכה אופיום. מאוחר יותר, נודע לי שהוא שייך לרשת מבריחים עצומה, שהיתה מבריחה אופיום וחשיש מביירות לנמל יפו, ותפקידו היה להעביר את ה„סחורה" לעזה וליישובי הסביבה. טוב, הייתי בחור צעיר, מה זה צעיר? צוציק כזה: שמתי את המכונית בצד, לקחנו את המזוודה ושמנו אותה אצלנו, בלי לדבר הרבה. הבחורצ'יק התיישב עליה כשהרגליים שלו מחוץ למכונית, ויאללה, נסענו לרחובות. בקיצור, החנינו את המכונית ליד הקיוסק, בדיוק מול המשטרה של הבריטים, אכלנו את הגלידה, די במהירות כמובן. ושבנו חזרה לגדרה. בגדרה נפרדתי מהאישה, שלא הבחינה בשום דבר; אשכנזייה שעלתה לפני כמה חודשים מפינלנד — מה היא מבינה בעניינים. לקחתי אתי את האקדח שקניתי מאחד הפועלים שעבדו בים־המלח, אקדח חדש, הגיע ישר מעמאן, הכל בלתי רשמי, ברור, מי קיבל אז רשיון! ויצאנו לכיוון עזה. הבחור שר כל הדרך. איך אומרים באידיש: שמח קבצן, על החיים ועל המוות. הוא היה חמד של בחור, וידע לשיר יוצא מן הכלל. יותר טוב ממוחמד עבדול־ווהב, מן הסרט הערבי הידוע, הראשון שהוצג אז, שגם דיבר וגם זימר: „ורד האהבה הצחה", משהו כזה.

כל הדרך פחדתי רק מדבר אחד, שיהיה לי פנצ'ר בגלגל. בימים ההם, לא היתה עוברת נסיעה ללא פנצ'ר אחד, לפחות. אני הפכתי למומחה גדול לתיקון גלגלי „המוריס" שלי. למכונית הזו היו גלגלים כמו לאופנוע, כך שזאת לא היתה בעיה גדולה. אבל בפעם הזאת חששתי מאוד. אבל, תודה לאל, הדרך עברה בשלום, וכשהגענו לעזה, הוא הוביל אותי לכאן ולשם, עד שלבסוף הגענו לגשר מסוים. מיכאיל זה, הוציא קופסת גפרורים והדליק כמה מהם. חיכינו אולי חצי שעה. פתאום, בשקט־בשקט, מופיעים שני ערבים המובילים שני גמלים. גמלי־ריצה, שיכולים לרוץ שעות, בנגב, בלי להתעייף! ובכן, באים שני ערבים, עם מטפחות על הפנים, רק האף בחוץ, כשהם מודאגים מאוד מהאיחור שלנו. אבל זו העבודה וזו שכרה.

הם קיבלו את הסחורה ואז באה ההתפרקות הגדולה: הוא חיבק ונישק אותי, בכה וצחק: אתה יודע, אם היה בא מישהו עם מצלמה, היו אומרים לי היום — אתה צריך להיזהר מאיידס! מרוב אושר לא ידע איך להודות לי. למותר להגיד שהיה אתו אקדח, לא כל יום ראיתי כמות כזו של ניירות־כחולים ואדומים — סכום אדיר! הוא פתח אותו ואמר: „מוטלה, הנה! קח כמה שאתה רוצה!" נו, תאר לך, אני אקלקל את ההצגה? את טוב הלב? את החברות והידידות? שאני אקח תמורה? ואתה שואל אותי על תמורות וטובות הנאה? שמע, מה אני אגיד לך — זו השפלה, השפלה עצמית. הרי בלי הכבוד אתה אינך שווה אפילו חצי גרוש. ואיך אמרו חז"לינו. שלח לחמך על פני המים. אני הלא הייתי צריך לספק ידיעות למחלקת המדינה, והיו דרושים לי כל הקשרים הללו. מובן שמבחינת החוק זה היה פשע, ואוי לי אם הייתי נתפס, מסייע להברחת סמים.

כמה חודשים לאחר מכן, כאשר פרצו המאורעות של שלושים ושש, קרה ששלושה יהודים, עובדי חברת־החשמל, נקלעו לעזה והותקפו על־ידי המון ערבי מוסת, ומיכאיל סאבא זה, נזמן בדיוק לשם והציל אותם. ממש הציל אותם. כששאלו אותו, קצינים בריטיים, מדוע עשה זאת, הוא השיב: הייתי חייב לפרוע חוב.

רשם: אהוד דור

אייר: איתן פימנטל

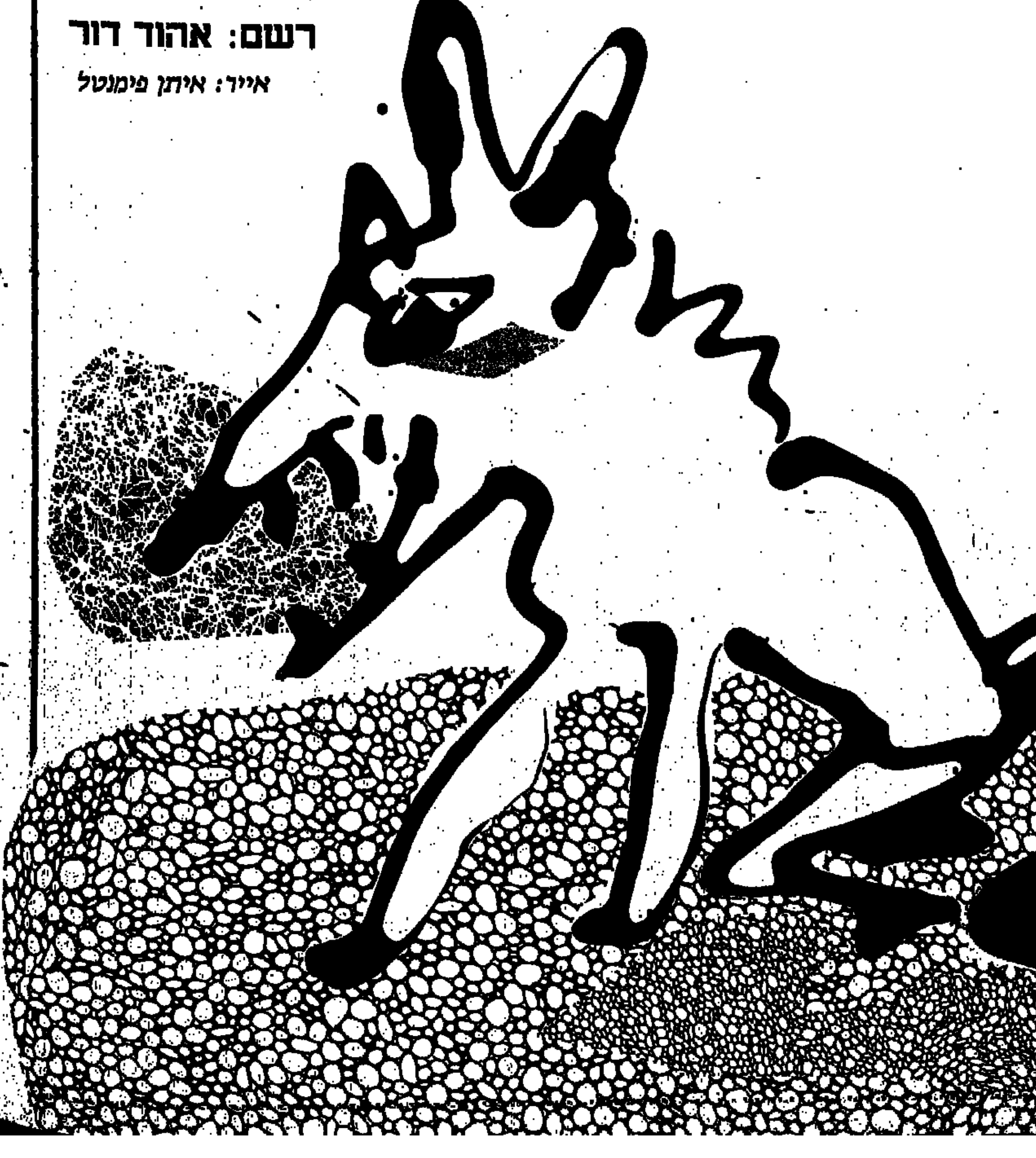

...קר יותר, לבן יותר

צילום: [illegible]

עם־ישראל מיטיב להכיר דווקא את החרמון של מטה. מי שקיבל מהטבע מדינה שיש בה ערבה, נגב, וגם ים של מלח, מסתפק בביקור של שבת חורפית במה שקרוי אתר החרמון. ״שלג לעניים״ במונחים אירופיים.

ויש חרמון של מעלה. נעל הרכבל העליון, 2100 מ' מעל פני־הים. שטח צבאי. מוצב החרמון. עולם אחר. שלג של ממש מבהיק בלובנו. בחורף אמיתי מגיע כאן ל־16 מ' תוך סופות שלגים וערפל כבד שנמשך שבועות ללא הפסקה מלווה רוחות של 70־80 קשר. בראות טובה תראה מכאן את צידון במערב, את פאתי דמשק במזרח, ואת עמק הירדן מדרום. באזור המוצב מתאמנים אנשי היחידה המיוחדת, ״האלפיניסטים״ של צה״ל. חיילים במעטה לבוש לבן. השוהים כאן משך כל החורף הקשה ועוסקים במשימות שונות ומגוונות. ויש יותר למעלה. ״מצפה שלגים״, 2224 מ' מעל־פני הים. צה״ל השלים במקום התקנת רכבל מיוחד ומשוכלל, מן הארוכים בעולם כולו. רכבל המתבר את מוצב החרמון אל מצפה שלגים. 1700 מ' של כבל ללא כל עמוד באמצע.

מוצב החרמון. כל חייל חדש שמגיע הנה מקבל תזכורת. ״מורשת קרב״ על סמך מה שאירע כאן באוקטובר 1973 כשהסורים כבשו את המקום בהפתעה. גם ב־1986 הנקודה הזו היא יעד אטרקטיבי מספר אחת עבור הקומנדו הסורי. עניין של יוקרה. במוצב העליון של החרמון הסורי יושבים עתה חיילי או״ם אוסטרים. שקט שולט במקום. ורק סמ״ר יעקב, מפעיל הרכבל החדש והמשוכלל של צה״ל, עושה עשרות פעמים ביום את הדרך בת ה־12 דקות ממוצב החרמון למצפה שלגים ו״קורע״ את הדממה בתוכֵּכי הקבינה המחוממת שלו. השטה בין הרים: היפהפיות של צה״ל בחרמון הן סיפור נפרד. ״מלאכים בלבן״. רק לראות ולהתקנא.

כליום

6.2—31.1.86
מוסף רדיו וטלוויזיה

שישי טלוויזיה

31.1.86

08.15 קשת וענן: הרמב"ם.
08.40 מסך לספרות (יסודי): משל ושיר — הרוח הצפונית והשמש.
09.00 מוסיקה ד'-ו': מי בחלילית 8.
09.20 לשון ותקשורת ג'-ה': מסירת מידע 2.
10.10 חשבון ו' — האלוף.
10.30 הגיל הרך — בבית של פיסטוק: אופים עוגה.
11.00 מדעי הטבע (יסודי): הצב.
11.15 חברה ותרבות (יסודי) — סופרים מספרים: דבורה עומר.
11.45 אורחות (חטה"ב): מה זאת אומרת — עיתון.
12.15 חברה ותרבות (על-יסודי): אייל — סיפורו של נרקומן.
12.45 מוסיקה על-יסודי — העשרה: מוצרט והקלרינט.
13.30 זהרורה (ש.ח.).
14.30 אנסמבל נאש — האנסמבל מנגן את היצירות: קונצ'רטו ברה-מג'ור לגיטרה כלי קשת וקונטינואו מאת ויוואלדי: מבוא ואלגרו לנבל, חליל, קלרינט ורביעית כלי קשת מאת מ. רוול.

ברברה סטרייסנד בסרט „ביום בהיר אפשר לראות לנצח" (22.00)

15.00 מנספילד פארק — סדרה עלילית בת 6 פרקים, על-פי ספרה של הסופרת האנגליה ג'יין אוסטין.
16.00 ערב חדש — מוסף לשבת.
16.00 „הלו ג'רוזלם".
16.30 קיצור החדשות.
16.32 „באק רוג'רס" — סידרת סרטי מדע בדיוני.
17.20 לקט שירים.
17.30 סרט (ערבית).
19.20 על המרקע (ערבית).
19.30 חדשות (ערבית).
20.05 שירים לשבת.
20.15 מבט ליל שבת.
21.00 לקט מתכניות „סיבה למסיבה".
22.00 „ביום בהיר אפשר לראות לנצח" — סרט קולנוע.
00.05 חדשות.

סרט קולנוע: „ביום בהיר אפשר לראות לנצח". *סרט המספר על נערה מעשנת, שפונה למרפאה באוניברסיטה, מומחה להיפנוזה, שיגמל אותה מכך. במהלך הטיפול מתברר, שיש לה, לנערה, לפחות שלושה-עשר גלגולים קודמים, את כולם היא זוכרת היטב. והיא אף מסוגלת לנבא מה יהיה בגלגולה הבא. כשהיא הבאה, הפרופ' הנדהם מתמסר כליכולו לחקירת המקרה שלפניו ובסופו של דבר מתאהב בנערה. הסרט מבוסס על מחזמר מצליח. בברודוויי ובתפקידים הראשיים: ברברה סטרייסנד ואיב מונטאן, ולצדם ג'ק ניקולסון. ביום וינסנט מינלי, הידוע בבמאי סרטי מוסיקה רבים אחרים, ובינידם „אמריקני בפאריס". שנת הפקה: 1970. שעה 22.00.*

שבת טלוויזיה

1.2.86

16.00 סרט קולנוע: „הארוסה שבאה מן הכפור". נישואים פקטיביים בין בחור צרפתי לבחורה פולנייה. הבחור חייב לשאתה לאישה כדי להוציאה מפולין. בסופו של דבר הם מתאהבים זה בזה, ולאחר קשיים מרובים הם מחליטים לממש את נישואיהם. את תפקיד הבחור הצרפתי מגלם השחקן טיירי לרמיט.
17.30 קיצור החדשות.
17.32 לקט שירים.
17.45 „צוות לעניין".
18.30 „למשפחה" (ערבית): 1. נעמ"ת, אחד מארגוני הנשים בארץ, פעילה מאוד במגזר הערבי. הארגון עושה רבות לקידום מעמדה של האישה היהודייה והערבייה כאחד. בראש הארגון עומדת מאשה לובלסקי, ובראש נשי נעמ"ת הערביות עומדת נלי כרכבי. 2. אופנה — תצוגת אופנה של מגוון בגדים, החל משמלות סולידיות, חליפות מחויטות בקו מודרני, שכמיות קלות וכלה בבגדים פולקלוריסטיים רקומים.
19.00 „אורח באולפן" (ערבית).
19.30 חדשות (ערבית).
20.00 „מכל מקום" — משדר חודשי. התכנית מתארחת הפעם בדימונה, החוגגת בימים האלה מלאות 30 שנה להיווסדה. בתכנית יסופר על מורשתה של דימונה, על ייסודה ועל ההווי הדתי שבה. בחלק המוסיקה ישתתפו פייטנים וזמרים מבני המקום וכן להקת פיקוד דרום.
20.30 „בנסוך". שם הפרק: „אהבה על הקו". סנטור קשוח התמנה יו"ר לענייני תקציבים. זוהי הסיבה

מאשה לובלסקי — „למשפחה" (18.30)

למסיבה, שהמושל ובנסון עורכים, לכבוד הסנטור כדי לרכך את לבו.
21.00 מבט לחדשות.
21.20 ספורט: מבחק השבת.
22.20 „עלילות הפשע המאורגן" — סידרה בהמשכים. הפרק השלישי: שלושת הפושעים משתלטים על ממלכת הפשע הקטנה של רוטשטיין, בעקבות מותו. ועידת פסגה של העולם התחתון מתכנסת באטלנטיק סיטי. ביוזמתו של לוציאנו, כדי למנוע שפיכת דמים. קריאתו לשיתוף פעולה בין החבורות נופלת על אוזניים אטומות. לוציאנו, שנקרא לנקוט עמדה במלחמת הכנופיות, נאלץ לשנות את עמדתו הניטראלית לאחר ניסיונות שכנוע אלימים.
23.10 תכנית בידור עם ג'יימס לאסט ותזמורתו.
23.40 פסוקו של מקום — מבט אל עמינדב, באזור ירושלים.
חדשות.

ראשון טלוויזיה

2.2.86

08.15 תלמוד: שניים אוחזין.
08.40 מסך לספרות (יסודי): דירה להשכיר.
09.00 אנגלית ו'.
09.20 השעה שלנו: דג הזהב.
10.10 אנגלית ז'.
10.30 הגיל הרך — פרפר נחמד: בית לגור בו.
11.00 חשבון ה': תיבת נח.
11.15 צרפתית.
11.30 גיאוגרפיה ה'-ו': כפר דייגים בגאנה.
12.00 ספרות (על יסודי): הזקן / שלום עליכם.
12.25 אנגלית ט'.
13.00 אנגלית י'.
14.00 גם אנו שופטים — מסיבת גיוס: חבורת נוער משוקם מקבלת אליה נערה חדשה. הנערה נתקלת בקשיי הסתגלות, הן בשל סגירותם של הנערים והן בשל לחצי עבריינים צעירים המבקשים להורידה לרחוב.
14.15 סלם ותעלם — וין (א) לסאלוה — ניחוחם של תבלינים.
14.35 זה תלוי גם בך — הסרט מתאר את קטיף ההדרים בישראל.
15.00 לשיר בכל שפה — תיעור ביקורה של הזמרת הקנדית מורין פורסטר בסין, בסרט קטעים מהאופרה הסינית המסורתית. שיחות עם זמרים סינים. ביקורים במקומות שונים בסין והצצה לעולם התרבות הסינית.
16.00 רחוב סומסום.
16.30 תיבה 2 — פרק ה': צוות התיבה מגיע לכפר שניתק מגע עם העולם

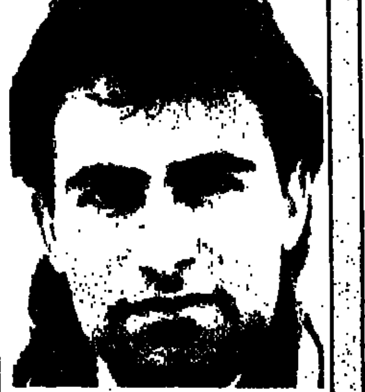

דורון מזר — אורח „עד פופ" (20.02)

החיצון. אנשי הכפר חולים במגפה ואינם מוכנים לקבל עזרה. צוות התיבה מכין תרופה למחלה ומציל את החולים.
17.00 ערב חדש — מנחה: דן מרגלית.
17.30 „תבל ומלואה" — סדרה אנגלית חדשה בת 12 פרקים.
18.32 „גיבור מעולם אחר" — סידרה. שם הפרק: „לוויתני אנקאר המעופפים".
19.00 יומן השבוע.
20.02 „עד פופ".
21.00 מבט לחדשות ומוסף „שער ראשון".
21.45 „הקברט הכלכלי" — משדר דו-שבועי, מנחה: דוד גלבוע.
22.15 „משחק הבגידה" — מותחן אנגלי בהמשכים.
23.05 „מה השאלה?" — תכנית שבועית. הקהל מציג שאלות מענייני דיומא, לפני צוות של משיבים.
23.45 פסוקו של יום.
חדשות.

סידרת טבע: „תבל ומלואה". *סידרה המביאה את דיוקנו של כדור הארץ ועוסקת בנושאים כמו: מזג אוויר, תופעות איתני הטבע, אזורי האקלים של כדור הארץ (הקטבים, אזורי הטונדרה, הג'ונגלים, היבשות וכו'), האוקיאנוסים, האגמים והנהרות, מפלים ואיים. כל פרק מוקדש לאזור אקלימי אחר וכולל את החי והצומח, המבנה הגאולוגי ומזג האוויר שלו. את הסרט הפיק הבי.בי.סי והקריינות בעברית מפי אבי בן-יהושע. הפרק הראשון מתמקד במבנהו של כדור הארץ; כיצד הוא נוצר, כיצד זזו היבשות ומדוע קיימים אזורים בה מגוונים. שעה 17.30.*

שני טלוויזיה

3.2.86

08.15 אורחות (חטה"ב): מה זאת אומרת.
08.40 בלי סודות: בניים חיריק.
09.00 אנגלית ה'.
09.20 חשבון פשוט ד': זוויות.
10.05 ארץ מולדת: בראשית המאבק.
10.30 הגיל הרך: רגע עם דודלי.
11.00 ערבית מדוברת.
11.15 אנגלית ו'.
11.30 מדעי הטבע ז'-י"ב: עולם העכבישים.
12.00 תלמוד: שניים אוחזין.
12.25 אנגלית ז'.
12.45 צרפתית — העשרה.
13.00 אנגלית ח'.
14.00 רגע עם דודלי — עם עוד מישהו: רגע מתערב בשיחת טלפון של דודלי המדבר עם הספק אפרים, אך מתברר כי שיחה משולשת בטלפון אינה מובנת.
14.25 אנטארקטיקה: תולדות המסעות והמחקרים שנערכו במאה השנים האחרונות באנטארקטיקה — הקוטב הדרומי.
14.45 FOLLOW ME — קורס באנגלית מדוברת למבוגרים.
15.00 קסים קסם: נקודות.
15.30 בלי סודות — שוא נ: בספורט בלי סודות תתמודד חני באליפות כרוריסל. חנן יטייל עם ילדים במרחבי הארץ.
15.50 מאה ציורים מפורסמים: חמש תמונות בנושא גנים. הפעם: נשים בגן-קלוד מונה.
16.00 רומאו ויוליה: תקציר סרטו של זפירלי למחזה „רומאו ויוליה" מאת ויליאם שייקספיר. סיפור אהבתם של רומאו ויוליה המסתיים במותם

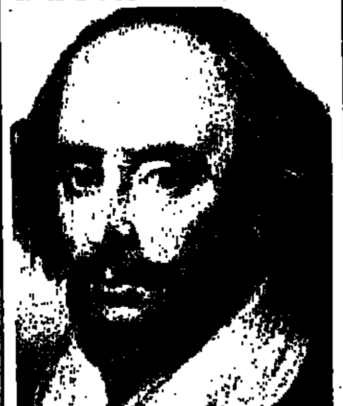

ויליאם שייקספיר — „רומאו ויוליה" (16.00)

הטראגי בגלל השנאה והיריבות בין משפחותיהם.
17.00 ערב חדש — מנחה: רפי רשף.
17.30 „חוק מסופרמן" — סיפורו של דניאל, נער משותק בכיסא גלגלים, המתמודד על מקומו בחברת ילדים בריאים. מחזה שכתב כרי קיפט, בביצוע תאטרון הילדים והנוער, בבימויה של חגית רכבי. משתתפים: נועה כהן, טלי לוברני, קיווה שמידט, ער קפלן, דן רונן, יוסי זילבר, דנה גופברג, ישראל אברהמי. ההצגה מובאת בשידור חוזר לרגל מבצע ההתרמה „מבצע הפרוטות".
18.32 סקירת תכניות (ערבית).
18.35 ספורט (ערבית).
19.30 חדשות (ערבית).
20.02 „אלגרו" — חידון מוסיקלי פומבי, שעשועון ושובבות עם מוסיקה ומצב רוח. משתתפים הפעם: צוות מתמודדים, התזמורת הסימפונית ירושלים רשות השידור — בניצוח יצחק שטיינר, מנגן הקלרנית ישראל זוהר, הנגן איתן שפירא, הקריין מלאכי חזקיה והמנחה יצחק שמעוני. בתכניתו נהרות במוסיקה, ישראלי בחו"ל, מוסיקת נשמה יהודית, מבצעים של חברי הצוות ועוד.
20.50 „נקודת חן".
21.00 מבט לחדשות.
21.30 „הילדי" — סדרה קומית אנגלית. הפרק החמישי: הילדי יוצאת את העיר לצילומים ביורקשייר. זו הזדמנות „חגיגית" בשבילה לשהות עם אביה הקנטרן, בכיתו.
22.00 „זה הזמן" — תכנית אירוח.
22.50 „בולמר" — סידרת סרטי מתח אנגלית, שם הפרק: „מחול נקשה".
23.40 פסוקו של יום.
חדשות.

שלישי טלוויזיה

4.2.86

08.15 חשבון פשוט ד': פעולות החשבון.
08.40 בלי סודות: בניים 5.
09.00 אנגלית ח'.
09.20 מדעי הטבע ה'-ו': יציבה.
10.10 אנגלית ז'.
10.30 הגיל הרך: רחוב סומסום.
11.00 צרפתית.
11.15 חשבון ה' — דרכון לעשרוני.
11.30 גיאוגרפיה ז'-ט': בריטניה הגדולה.
12.00 ארץ מולדת: להיות פועל בארץ ישראל.
12.25 ספרות (על-יסודי): האמלט — מה קורה בהאמלט.
13.00 מוסיקה ע"י — העשרה: מוסיקה מן העולם השלישי. המוסיקה השחורה של דרום אפריקה.
14.00 האבולוציה — פרק 6: תהליך הברירה הטבעית (1).
14.20 לורל והרדי.
15.00 רחוב סומסום — מוישה נעלם: מוישה פוגש אדם בעל קסם מיוחד: אוסף פחי זבל. בעקבות הפגישה מוישה נעלם ודיירי הרחוב חרדים לשלומו.
15.30 קשת וענן — אור החיים: המשדר מתאר את תולדות חייו של רבי חיים בן עטר מילדותו במרוקו עד למותו בירושלים. זאת על רקע חייהם של היהודים באותה תקופה.
16.00 פרפר נחמד — שומעים באוזניים.
16.25 דיק טרפין — פרק 4: מסיג הגבול.
17.00 ערב חדש — מנחה: גדעון רייכר.
17.30 „הדבורה מאיה" — סדרה לגיל הרך. הפרק האחרון: מאיה מחפשת

לאוניד פרסטון וג'ון דנטיין בדראמה „הרמש והעפיפון" (22.20)

את דרכה לכוורת כדי להזהיר את הדבורים מפני הצרעות. בזכות מעשיה הטובים וניסיונה הרב מאיה מתמנה למורה במקום גברת קסנדרה שפורשת.
18.00 „באותו עניין" — סידרה שבועית המעלה בעיות של תלמידי תיכון בדרך של פסיכודרמה. ומשחקי תפקידים. מנחה: יעקב נאור.
18.32 „בחרנו לך" מבחר שירים וריקודים (ערבית).
19.00 „ספארי של הרפתקות" — סרטי טבע, פרק רביעי: „שמורת הטבע של ילוסטון". בפרק זה נצפה בשמורת הטבע של ילוסטון, בעת חילופי העונות.
19.30 חדשות.
20.02 „שלושה בדירה אחת".
20.30 „כולבוטק".
21.00 מבט לחדשות.
21.40 מבט שני.
22.20 „הרמש והעפיפון" — דראמה אנגלית.
23.20 „גלריה" — תכנית דו-שבועית העוסקת באמנויות, בארץ ובעולם.
24.00 „פסוקו של מקום" — עיר הפלח. חדשות.

דראמה אנגלית: „הרמש והעפיפון". *דראמה החושפת קשר סבוך בין שני גברים צעירים שחייהם זרים: ציוטי מנהל בחברת תקליטים, ופיטר מורה במקצועו. המחבר שירים להנאתו בזמנו הפנוי. היחסים ביניהם עומדים למבחן, כשבריקו שאיפותיהם האישיות והמקצועיות המנוגדות והלחצים הנובעים מכך. לאוניד פרסטון כתב את המחזה והוא אף מופיע בתפקיד פיטר. ג'ון דנטיין מופיע בתפקיד ציוטי. שעה 22.20.*

רביעי טלוויזיה

5.2.86

08.15 ארץ מולדת: בראשית המאבק.
08.40 אנגלית ו'.
09.00 מדעי הטבע (יסודי): האם אני נחמד.
09.20 אנגלית ז'.
10.10 מדעי הטבע ה'-ו': יציבה.
10.30 הגיל הרך — פרפר נחמד: בית לגור בו.
11.00 חשבון ו': הכל בגלל אגוז קטן.
11.30 קשת וענן — מורי סאלם.
12.00 אנגלית ח'.
12.25 אנגלית י'.
13.00 מדעי הטבע (חטיבה עליונה) — האבולוציה 8.
14.00 עולם הולך ונעלם — נשי מאראקש: הסרט מתאר את אורח חייהן של נשי מאראקש ומתמקד ב-2 דמויות: האחת אישה נשואה, אם ל-4, הנאבקת למען שיפור מצבה הכלכלי של משפחתה, והשניה — אישה גרושה נאלצת להפוך לרקדנית כדי לפרנס את בתה, ובכך מאבדת למעשה את כבודה.
15.00 רוזוולט: ניו-ג'רסי: חזיונות של אוטופיה: הסרט מתעד נסיון שנערך ב-1936 להקים חווה חקלאית בניו-ג'רסי, ניו-יורק. היהודים שלקחו חלק במפעל נטשו את שולחנות התפירה שלהם וייסדו את הקומונה החקלאית. כיום נותר המקום שומם, ונותרו רק זכרונותיהם של היהודים שניסו להגשים חלום.
16.00 בלי סודות — שוא 2.
16.25 פיצוחים — שעשועון טלוויזיה נושא פרסים.
17.00 ערב חדש.
17.30 „שמיניות באוויר".

גדעון רייכר — מנחה „ערב חדש" (17.00)

18.32 „רוצה פתרון" (ערבית).
18.45 „חידושים והמצאות".
19.00 „חקלאות היום" (ערבית): 1. סרט — בריקת עלים. 2. דיון באולפן. 3. פינת החרשות — לחקלאי מן השדה.
19.30 חדשות (ערבית).
20.02 „בין הכיסאות" — מגזין דו-שבועי בענייני משפחה וחברה.
20.30 „תצפית" — מגזין דו-שבועי לענייני מדע, טבע ורפואה.
21.00 מבט לחדשות.
21.30 „מוקד".
22.05 „ההזמנה" — סרט קולנוע.
23.40 פסוקו של יום.
חדשות.

סרט קולנוע: „ההזמנה". *סרט שווייצי עטור פרסים שביים קלוד גורטה, ב-1973. פקיד קטן ונחבא אל הכלים, שעובד כל שנותיו באותה משרה, נותר חסר ישע עם מות אמו, שגידלה אותו עד כה. אלא, שלמזלו, בכספי ירושה גדולה שהשאירה לו האם, הוא רוכש בית מפואר בפרברי העיר ומזמין את חבריו לעבודה לחגוג עמו את חנוכת הבית. במסיבה, עם התמכרותם לשתייה, משתחררים המעצורים ומתוך ההילולה המתפתחות של המשרד צצים טיפוסים, שהקנאה, השנאה והעוינות הנוכחות נסתרות מתחת לפני השטח. הסרט ייצג את שווייץ בפסטיבל קאן ב-1973 וזכה שם להצלחה. כמה מהשחקנים השווייצים המופיעים בתפקידים הראשיים: מישל רובין, (בתפקיד הפקיד המזמין), ז'אן-לוק בידו (מופיע בדמות המשרתת), ברנדין נבריה המשגת). שעה 22.05.*

חמישי טלוויזיה

6.2.86

08.15 מושגים ביהדות: וקשרתם לאות.
08.40 בלי סודות — בניים חיריק.
09.00 ארץ מולדת — להיות פועל בארץ-ישראל.
09.20 מדעי הטבע (חטה"ב) — תזונה בים.
10.10 אנגלית ה'.
10.30 הגיל הרך — רחוב סומסום.
11.00 אנגלית ו'.
11.15 ערבית מדוברת.
11.30 מדעי הטבע (חטיבה עליונה).
12.00 אנגלית ח'.
12.25 הסטוריה על-יסודי — העשרה — פרשת דרייפוס חלק ב'.
13.00 אנגלית ט'.
14.00 כנפיים בשמיים: סרט על דאונים. מכל הסוגים והגדלים.
14.20 אברהם לינקולן: סרט המתאר את חייו של אברהם לינקולן מאז ילדותו, דרך שנות פעילותו הציבורית נגד העבדות, ועד הירצחו בידי מתנקש בעת היותו נשיא.
14.40 צרפתית.
15.00 רכבת ההפתעות — סרט אנימציה.
15.20 נילס הולגרסון: פרק 32: שריפה ביער.
15.50 תעלולי לופי — סרט מצוייר.
16.00 זהרורה — שירור חי.
17.00 ערב חדש — מגאזין בשידור חי.
17.30 „קיד וידאו" — סדרת סרטי הנפשה בת 26 פרקים, המובאת בדיבוב לעברית. עלילת הפרק: פצצת זמן המסוגלת לגרום לזיקנה מסכנת את כל תושבי „ניאון סיטי" וגם את הילדים. צריך לפרק אותה.
18.00 „סיפורים בראש" — תכנית

אברהם לינקולן — סרט תעודה (14.20)

שבועית העוסקת בספרים לילדים. הפעם יוצגו הספרים: „הרפתקותיו של ריקי מעוד", מאת דוד שחר. „הוגו וג'וזפין", מאת מריה גריפה. „ילדים שואלים", סידרת ספרים. „הילדה שנשארה לבדה", מאת ליסי רוויה פונטיין.
18.32 „מועדון הטף": תכנית שבועית.
19.00 „מפגש" תכנית דיון שבועית בענייני השעה (ערבית).
19.30 חדשות (ערבית).
20.00 כותרות מבט.
20.02 מבט ספורט.
20.45 לקראת שירור.
21.00 מבט לחדשות.
21.30 „עם כל הכוונות הטובות" — סרט תעודה.
22.30 „כתוב בעיתון".
22.45 „מורל ובנו" — סדרת דרמה אנגלית.
23.35 „סוף ציטוט".
00.15 חדשות.

תכניות טלוויזיה ביום שישי 7.2.86

בשעה 21.00: „לשיר עם קול הלב", עם שרוליק שרון. *התכנית מוקדשת לחנוך מעם ל„חודש האזמר" של הקרן הקיימת לישראל, והיא צולמה בקיבוץ אשדות-יעקב מאוחד.*

בשעה 22.00 סרט קולנוע — „מאבריק". *קומדיה מפורסמת ביותר שהופקה בהוליווד ב-1984, ומביאה סיפור על שני אחים, בני משפחה עשירה מאוד, המתאהבים באותה בחורה. הסרט מככבים: אנדריי הפבורן, האמפרי בוגארט וויליאם הולדן.*

תחנות זרות טלוויזיה

המזרח התיכון טלוויזיה

יום שישי 31.1.86

13.00 אחרון הפראים. 13.30 חיים אחרים. 15.00 סרט. 16.30 איש העכביש. 17.00 הפקת גרג'ט. 17.30 ספר הספרים. 18.00 מר ומינדי. 18.30 ווכסטר. 20.00 פול גאי. 21.00 חיים אחרים. 21.30 סרט ערבי. מועדון 700.

שבת 1.2.86

13.00 פלאש גורדון. 13.30 הקטנים. 14.00 פליפר. 15.00 ספינת פטרול. 16.00 ספורט עולמי. 17.00 ספורט מהעולם. 18.00 כדורגל. 20.00 האבקות. 21.00 סרט. חדשות.

יום ראשון 2.2.86

13.00 חיות, חיות, חיות. 14.00 מועדון 700. 14.30 חדשות. 15.00 סרט. 16.30 תוכנית לילדים. 17.00 הפקת גרג'ט. 17.30 הבית המעופף. 18.00 כטיילים. 19.00 שירים של פט בון. 21.00 שעת משפחה. 21.30 סרט: השור. חדשות.

יום שני 3.2.86

13.00 אחרון הפראים. 13.30 חיים אחרים. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 סרט. 16.30 כפיירדג'. 17.00 הפקת גרג'ט. 17.30 ספר הספרים. 18.00 ימים מאושרים. 18.30 לברן ושירלי וסרדה. 19.00 חדשות. 20.00 לאגונס. 21.00 חיים אחרים. 21.30 כדורגל. מועדון 700. חדשות.

יום שלישי 4.2.86

13.00 חיות, חיות, חיות. 13.30 חיים אחרים. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 סרט. 16.30 כפיירדג'. 17.30 הבית המעופף. 18.00 תוכנית בידור. 19.00 חדשות. 20.00 סיפור חג המולד. 21.00 חיים אחרים. 21.30 סיגון וסימון. 22.30 זאב אוויר. חדשות.

יום רביעי 5.2.86

13.00 פרוייקט בראשית. 13.30 חיים אחרים. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 סרט. 16.30 ספיירדג'. 17.00 הפקת גרג'ט. 17.30 ספר הספרים. 18.00 באק רוג'רס. 19.00 חדשות. 20.00 צוות לעניין. 21.00 חיים אחרים. 21.30 רמינגטון סטיל. 22.30 רגני ולוסי. חדשות.

יום חמישי 6.2.86

13.00 חיות, חיות, חיות. 13.30 חיים אחרים. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 כרט: מקום בשמש. 16.57 הפקת גרג'ט. 17.30 הבית המעופף. 18.00 לוסי. 18.30 כפורט. 19.00 חדשות. 20.00 הדוקטור ובוקרייה. 21.00 חיים אחרים. 21.30 שירים רקים. 22.30 המירוץ אחרי הגלימה. מועדון 700. חדשות.

הטלוויזיה הירדנית

יום שישי 31.1.86

13.35 כדורגל ביניאורפיאי בינערבי וספורט כללי ידיד בערוץ 3). 16.00 איכוזון וריק בערוץ 3). 17.30 סרט עלילתי בצרפתית. 19.00 חדשות בצרפתית. 19.11 שירים בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.10 בלוהדיר וכדורי בצרפתית. 21.00 סיכון דוקיבנטרי. 21.10 בינוגים ברוחקים וסידרה אנגלית על דירה, נוכח הדרכים שבבתחה. 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 האבנר וסידרה אבריקאית.

שבת 1.2.86

17.10 סרטים מצויירים 18.00 בבבים לעלם בעבבוים יום וצרפתית) עלבים וריק וערוץ 3) 18.30 ביכרת הלהם וצרפתית. 19.00 חדשות בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 קומדיה אנגלית. 21.00 בידור חיל. 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 סרט מתוך הסידרה רבייבכר.

יום ראשון 2.2.86

17.20 סרטים מצויירים. 17.30 סדרה מצויירת לילדים ובצרפתית. 17.45 היהדות וריק בערוץ 3) 18.00 תכנית בצרפתית. 18.25 על מבציאים והמצאות וריק בערוץ 3). 18.45 הרפתקאותיו של בגר ערק בערוץ 3). 19.00 חדשות בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 שמיר על לשינה וקומדיה אנגלית. 21.00 סיגה של הארצפריה וסידרה דוקומנטרית על קצה של האלטפריה הבריטית. 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 המשך הסידרה הבריטית.

יום שני 3.2.86

17.20 סרטים מצויירים (גם בערוץ 3). 17.40 ילדת הפלא ורק בערוץ 3) 18.00 תכנית בצרפתית. 18.20 על בעם ועל ריח ורק בערוץ 3). 19.00 חדשות בצרפתית. 19.15 מגזין ספורט בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.10 נער הנכבוק וקומדיה אנגלית. 21.00 סרטון דוקומנטרי. 21.10 ענק הוא הלילה וסידרה אבריקאית עלילתי. 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 רצח היא כתבה.

יום שלישי 4.2.86

17.10 סרטים מצויירים (גם בערוץ 3). 17.40 אל תאיץ בי ולילדים) 18.00 תכנית בצרפתית. ההיסטוריה של הנפש. 18.15 הדוקה המשעים ורק בערוץ 3). 18.45 בני פול ורק בערוץ 3). 19.00 חדשות בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 זה הילד שלי. 21.00 לקראת שנות האלפיים. 21.10 חיים מאושרים וסידרה אוסטרלית) 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 סרט עלילתי באורך מלא.

יום רביעי 5.2.86

17.30 תיאטרון האגדות. 18.00 תכנית בצרפתית. 18.30 חיות בעולם וסידרה דוקומנטרית — רק בערוץ 3). 18.45 עם מחיית של בקי-פרס בערוץ 3). 19.00 חדשות בצרפתית. 19.15 תיאטרון בולדור הצרפתי. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 שלושה בדירה. 21.00 חיים קרומים וסידרה דוקומנטרית). 22.00 חדשות באנגלית. 22.05 תכנית ובמשות ורק בערוץ 3) 23.10 פלקון קרסט.

יום חמישי 6.2.86

17.10 סרטים מצויירים. 17.30 בידור לצבכורים ולילדים. 18.00 שירים — צרפתית. 18.30 אחד העמים של רנואל. 19.00 חדשות בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 זהר מיו. 21.00 ברוח לעדן ותמשך הסידרה האוסטרלית. 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 סרט עלילתי באורך מלא.

שישי רדיו

31.1.1986

קול המוסיקה

06.02 „צלילי בוקר".
07.07 „בוקר טוב: מזכורים ומוסיקה תכניתית לבית הכנסת שערך ועיבד ישראל אדלר.
07.30 „שחרית מוסיקלית": היידן: סימפוניה מס' 92, בסול מג'ור, „אוקספורד". ברהמס: קונצ'רטו מס' 2 בסי במול מג'ור, לפסנתר ותז'. דבוז'ק: סימפוניה מס' 9, במי מינור, „מן העולם החדש".
09.30 „קונצרט בוקר": מוצרט: רביעייה ברה מינור, ק' 421, לכלי-קשת. מוצרט: סונטה ברו מג'ור, ק' 421, לפסנתר בי"ג ידיים. היידן: קונצ'רטו לצ'לו ברו מג'ור. גבריאל פורה: „שיילוק", מוסיקה אינצידנטלית. 5 קטעים מתוך ויווקי: אדריאס הכלה.
11.37 „מגיעים שיר".
12.05 „במתינים של..." — צמד הפסנתרנים אנ אלפינה ואליוס קונטרסקי.
13.00 „קונצרט צהריים": היידן: סימפוניה מס' 44. מוצרט: הינצ רנו לחליל, נבל ותז' ה' עיון. ביזה: הסווינה הראשונה „העלמה מארל". ברהמס: סרנדה מס' 1, ברה מג'ור.
15.00 „רומינטור". סטרבינסקי: הונצ'רטו לחליל. מוצרט: קונצ'רטו לפסנתר בלה מג'ור, ק' 488 (פרק א'), והבטהובן: הונצ'רטו מס' 1 (פרק א').
16.00 „לבקשתכם". הזראה: הכוורת „האיי יאנוס". והרד: רביעייה בסי מינור, לכלי-קשת. מוצרט: הונצ'רטו מס' 18, בסי במול מג'ור, לפסנתר ותז' ק' 456. סיבליוס: סימפוניה מס' 4, בלה מינור.

מירון כנעני — „עם אנשים" (רשת א', 16.05)

18.00 „דור הדור" — אגנים גדולים בהקלטות הסטוריות. „בוקסטהוד בלונדון" — תכנית שניה: בהשתנה: סימפוניה מס' 1 ברה מג'ור, ותז' הבי-בי-סי בניצוח: סימפוניה מס' 4, במי במול מג'ור. ותז' הבי-בי-סי.
19.00 „זוכות מוסיקליות".
19.57 „מגיעים שיר".
20.05 „קונצרט ליל השבת": באך: קונצ'רטו לכינור ותז' ברה מינור. בטהובן: סימפוניה בסי במול מג'ור. שופאן: סימפוניה מס' 3, במי במול מג'ור, והנוצרים: קונצ'רטו מס' 3, לפסנתר ותז' בדו מינור, גלוזונוב: העונות.
23.00 „קולות". דיבור המוקה שירים לבוילים של בודליה. שורה שירים.

19.30 שירורים לעולים.
22.05 „מקום נועד" — יהודי ישראל בארגון האומות המאוחדות.
23.05 „בהישבה שניה" — נושאים נבחרים בכתבניעת במערב משולבים בקטעי מוסיקה.

רשת ב'

08.05 „כל צבעי הרשת" — בניין יוני, עם יוסי גרבר.
12.10 „שריקת פתיחה" — לקראת משחקי הכדורגל בשבת.
13.00 בחצי היום".
14.06 „כרטיסים בקופה" — שבועון להרבות ובידור. עם חיים יבין.
16.10 „עוד מעט שבת" — על בני יהודה בדפדפת.
17.05 „מאחורי הכותרות" — בניין לרדיו, לטלוויזיה ולעיתונות.
18.06 „השבוע שלי". עם יוסף ריפד.
19.05 „דבור השבועי".
20.05 „ואני תפילתי".
21.05 „הבוננה פורחת" — רונגנית יש-דירעם ספרדיים.
22.05 „הבה נצא במחול" — ריקודי עם
23.05 „בין שירי לשבת" — שיחה בבנינים — עם יצחק לבני.
00.10 „שיר אינו רק במנגינה" — שירים עבריים בנושא אחד.

רשת ג'

06.11 „יום שירי הזיר" — שירים עבריים
04.05 „להיות עם" — שעה אחר עשה אחת.
09.05 „ביצה משעה", עם בנים בני.
11.05 „רצעקה האחרונה" — עם יגאל רביד.
13.05 „צפירות ברכבת", עם דן כנר.
13.05 „למנית ערב" — שירים עבריים.
17.05 „כאן, עם וכבל בקוים".
19.05 „יער עבודי" — שירים עבריים.
20.05 „צלילי שבת", עם יאיר לאור.
22.05 „בין לילי" — שירים עבריים.
23.05 „אירה לילה" בבכבת היקיריים.

גלי צה"ל

06.00 באופן בילולי — פינית של אבשלום קור.
06.10 פזמונים לבילבם.
07.07 יוספת בוקר — צביקה שגרא ועיתוני כל השבוע.
08.05 בוקר טוב ישראל — שעת אבשלום קור.
09.05 בילוי נעים, עם מילי שפירא.
11.05 קולה של צבא, עם אהוד גרא.
12.05 „בבוילים" — שעתיים נבולות עם דורי בן זאב.
14.05 עוד לא שבת, עם שלמה ארצי.
15.05 „הדרך" — מדורה גצגמו ללו בנגוס נקטעים מתופעני והכותבות בבית לפק, בת"א בתכנית מבירושים של ברטייו וקול מוסיק.
16.05 שיר בשקט בשקט — עם ארז טל.
17.05 שלושה רבעים רקשמטריים.
18.05 השירים המובילים עלי — חיים קינן והשחקן יוסי גרבר.
19.05 „ערות ערבית" — צביקה שגרא משוחח עם מריק ודורי פטיכולוג מבוגה, על הטווח הקשר ביחסי יהודים-ערבים.
20.15 מבט לחדשות.
20.50 „לא על לחם לבדו" — מוסיקה ומשחקי דיון ושירי שירים לתפילה.
22.05 „עם בעיקר" — שעתיים של שירים עם גדי לבנה.
00.05 „גפגם שקט שירי הבוררנוסטו".
03.05 „לא רוצים לישון".
05.05 „לילי מוסי" — שירים עבריים.

רשת א'

07.30 „היו שירים" — פזמונים ישנים ואהובים.
08.05 „הבוקר עזינו" — שירים ובינתם.
09.30 „למבע" — בגזין בשירור חי.
10.30 „רדיו פלי".
11.10 השידור הדתי לבתיה"ב: „לקראת שבת", ההופעם תכנית בבקשתך לתפכיינות.
11.30 „התגלה ודעת לכל", „מתחברי" — שעורים בערבית.
12.05 „ליבי במזרח".
14.06 „לפת ולבן ולכל המתעניין" — תכנית לילדים אז „עוד ארבע העונות" — תכנית מאת אסירה לנואה וכ) „לקראת שבת" (3) „שלום בנביה".
15.00 „קבלת שבת".
16.05 „עם אנשים", המנחה 05 מירון כנעני.
17.10 „שיר לילי-שבת" — שירים עבריים.
18.05 „מוסר הדין לבשורה".
19.05 „טובי השולמית" — קטעי מזה ושירים לשבת.

שבת רדיו

1.2.1986

קול המוסיקה

07.09 „שחרית לשבת". טלמן: סונטה בפה מינור, לחלילית ובאסו קונטינואו, פליל: סימפוניה קונצרטית מס' 5, בפה מג'ור, לחליל, אבוב, בסון, קרן ותז', ארנסט קהלר: פנטסיה על „השמים מספרים כבוד אל", שנברג: שלום עלי ארמית, פרוקופייב: קונצ'רטו מס' 1, לפסנתר ותז' אלבן: וריאציות על נושא מתוך נורמה של בליני. דנצי: יום קיץ בהרים.
09.00 „החידון המוסיקלי"
09.55 „מגישים שיר"
10.00 „קונצרט השבת". איגור מרקביץ': „תהלים", לסופרן ותז', צ'ייקובסקי: קונצ'רטו לכנור ותז', מאהלר: סימפוניה מס' 1.
12.00 „רדיו דרמה": „דמעות", מאת ריצ'רד פרבר: בימוי: ריצ'רד פרבר.
13.15 „אמנים שהקלטנו": רענן טל־חליל, שרה ינובסקי (פסנתר). בטהובן: סונטה בסי במול מג'ור, מרטינו. סונטה מס' 1
14.05 „מירקם": רצף מוסיקלי
15.00 „קונצרט לצורי שבת" מוצרט. סימפוניה מס' 28, ק' 200, ברוך: קונצ'רטו לכנור ותז', פולנק: סוויטה לחליל ופסנתר, סטרווינסקי: „צפור האש", מוסיקה לבלט.
17.00 „דוד למאדאם ביזה" — סידרה שניה. שלושה מלחינים — שלוש דרכים: לאלו, שאבריה, פורה.
18.00 „מוסיקה מן העבר הרחוק"
19.00 „קונצרט הערבית של מוצאי השבת". י' ס' באך: דואו לשני חלילים במי מינור, דביסי:

יעל דיין – „בגוף ראשון" (רשת ב', 13.10)

„מחולות קודש וחול" לנבל וכלי־קשת, לת'צאנו כריה: „אופוס גן החיות", 4 שירים ילדים לחמישית כלי נשיפה וקריין, יחזקאל בראון: סונטה לפסנתר בכלקה פרקים, וילה לובוס: כורוס מס' 10.
20.05 „אופרה". פוצ'יני: לה בוהם.
23.00 „מוסיקה קמרית", מוצרט: סונטה בדו מג'ור לצ'מבלו ב־4 ידיים, ק' 19 ד'. מוצרט: חמישיה בסול מינור, לכלי־קשת, ק' 516. מוצרט: סונטה ברה מג'ור, לכלי פכרונים, ק' 448.

רשת א'

09.03 „עולם המדע".
09.30 „סיפורדרידי": „ספר הארץ", מאת עזרא המנחם. בניצה: שושנה רואר.
10.05 „מגישים שיר"
10.09 „מוסיקה לבוקר שבת".
11.05 „ער הגה": חוזה ישראל משוחחת עם פרופ' יחזקאל דרור על ברנות מקורפות בשנות ה־80.
12.05 „מיקרו תעודה": והפעם: „הפילפיפים" — לקראת הבחירות
14.06 „לבת ולבן ולכל המתעניין" — תכניות לילדים. א) „שירים הם חברים של ספורים" והפעם: „בא להכיר משפחת קיפוד" — מאת יואב לורד: ב) „ספור לשבת". והפעם: „ביצה עין", מאת חנה ישראלי: ג) „עץ רעה עץ חולה" — תסכית מאת תמר ברגמן: ד) „לקראת שירור".
15.05 „דרכי ארם", עם רחל הלפי
16.05 „מילים שמנסות לגעת"
17.10 „בימות ובדים"
18.00 „רדיודרמה": „טיפול בצחוק". מאת סיימון גוס: תרגום: דני דווה: בימוי: דליה עבית משתתפים: ניסים עזיקרי ויוסי יבלונקה.
19.05 „אנתולוגיה קטנה לשירה" — והפעם: „מוור לנדור בערפל" — הרמן הסה המשורר.
19.05 „אנתולוגיה קטנה לשירה" — והפעם: „מוור לנדור בערפל" — הרמן הסה המשורר.
19.30 שידורים לעולים
22.05 „שיחת חולין" — דיון בעניני היום.
23.05 „מילים שמנסות לגעת"

רשת ב'

07.11 „זמר וזמר לך"
08.05 „מי ישנון" — מגיש: דויד גרוסמן
09.05 „תן חיוך" — מערכונים וקטעי הומור.
09.35 עוזריה אלון מספר על נוף הארץ.
10.05 יומן השבוע
11.05 „הכל זהב" — סימני דרך בזמר העברי, עורך ומגיש: אהוד מנור. והפעם: עם אבי טולדאנו ואלבום הבכורה שלו משנת 1968.
12.05 „זוג משמיים" — שעשועון לזוגות נשואים.
13.05 חדשות על ספרים וספרות
13.10 „בגוף ראשון", והפעם: עם יעל דיין.
14.11 „הבו זמר" — שירים עבריים.
15.05 „שירים ושערים"
17.05 „ארץ חמדת"
18.06 „מפיק ורי", עם רלית אורמיאן
18.30 ממגרש הספורט
19.05 „הקול קולנוע"
20.05 יומן השבוע
21.05 „המבדיל"
21.08 „ניגונים"
22.05 פרקי היום בתנ"ך
22.10 „מלווה מלכה"
23.05 „תמונות בשחור לבן"
00.10 „הוי ארצי מולדתי" — שירים עבריים

רשת ג'

07.11 „צלילים למזכרת" — שירי העבר
08.05 „נוונים" — שירים עבריים
10.05 „על בטוח" — להיטי כל הזמנים
12.05 „להיטים לוהטים"
14.08 „כוכבים"
15.05 „עונג שבת" — שירים עבריים
17.05 „שיר בין־ערביים"
19.05 „זמר שכזה" — שירים עבריים
20.05 „מזמונהמוץ" — מתרות פזמונים
22.05 „פרח בגני" — תכנית כבקשתך
23.05 „רדיוטק" — פזמונים בטעם קצב.

גלי צה"ל

06.10 צלילי בוקר
07.05 יופי של שירים — שירים עבריים.
09.05 מקהלה עליזה — שירים וסיפורים לילדים עם שרה זורון
10.05 „טוב לשמוע" — מגאזין לבידור וזמר עברי מכל התקופות. מגישה: ענת דולב.
11.05 במצב הנוכחי — תמונת אקטואליה שבועית, עם יוסי עבארי ודני וסלי
12.05 „הדרך" — ג'ק ברוס וחברים. קטעים נבחרים מהופעתם של ג'ק ברוס ולהקתו כפי שהוקלטו בעת ביקורם האחרון בארץ.
13.05 שאלות אישיות: יעקב אגמון משוחח עם מרסל דיבהאה כומר דומיניקני וראש החוג לפילוסופיה באוניברסיטה העברית.
14.05 הכל זורם.
15.05 סינמה שבת: תכנית בענייני קולנוע.
17.05 הוא היה ענק: שלושים שנה לנפילתו של סרן יצחק בן נעום ז"ל — „גוליבר"
18.05 „השנים היפות בחיי" סדרת תכניות על פרנק סינטרה במלאות לו 70 שנה.
19.05 כל העולם במה: מגאזין לעניני תיאטרון.
20.05 מסורת מסורת.
21.00 מבט לחדשות.
21.30 פזמונים לכולכם.
22.00 קונצרט שבתי: היידן־קונצ'רטו בדו מג'ור לחליל, אבוב, כלי מיתר ושתי קרנות. פולנק־קונצ'רטו כפרי לצ'מבלו ותזמורת, שוברט: פנטסיה לפסנתר בדו מג'ור, א. נסכהנקו־רסיטל שירה — שירי עם רוסיים, חצ'אטוריאן־[illegible] (כויטה).
00.05 ציפורי לילה מארח־היים קינן והמלחין גיל אלדמע (ש.ח.)
05.05 צלילי בוקר

ראשון רדיו

2.2.1986

קול המוסיקה

06.02 „צלילי בוקר"
07.07 „בוקר טוב" רמה: מחולות מתוך „הדו האצילה"
07.30 „שחרית מוסיקלית". ג'מיניאני: קונצ'רטו גרוסו ברה מינור „לה פולייה", היידן: קונצ'רטו מס' 2, ברה מג'ור, לצ'לו ותז', מנדלסון: רביעיה בסי מינור לפסנתר וכלי־קשת, ליסט: פנטסיה הונגרית לפסנתר ותז'
09.30 „קונצרט בוקר". בריטן: קונצ'רטו לכנור ותז', פורה: שלישיה ברה לפסנתר, כנור וצ'לו, שוברט: סונטה בלה מינור לצ'לו ופסנתר „ארפג'ונה", פרסל: „דידו ואנאס", אופרה ב־3 מערכות
11.57 „מגישים שיר"
12.05 „אמנים באולפן". באך: פרלוד ופוגה ברו. דיאו מינור ברקנסקס: פואסיה (אוגניה קרן־פסנתר), בטהובן: סונטה בלה מג'ור, מס' 2, סטרבינסקי: דואו קונצרט
13.00 „קונצרט צהרים". דבוז'ק: סקרצו קפריצ'וז, אבלינוני: קונצ'רטו לאבוב מס' 3, אנריקס: סוויטה לכלי־קשת, שוסון: פואמה, פולקטוב בעיבוד רובלס: סוויטה בסקית, רוסיני: מבוא, נושא ווריאציות, בוסקוביץ: „בתופים ובמחולות", י' ס' באך: שלישיה בלה מינור, באך: מבוא ופוגה ברה, אוולטס: חניציו
15.00 „מילון מוסיקלי"
15.05 „החידון המוסיקלי"
16.00 „קונצרט מנחה". באך/בוזוני: שקון, בטהובן: סונטה בפה מינור, „אפסיונטה", מוצרט: רביעיה בסול מינור, לפסנתר וכלי־קשת, ק' 478, ברהמס: קונצ'רטו מס' 1,

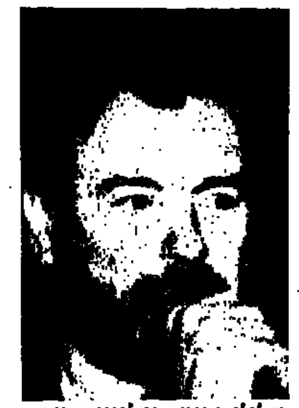

החלילן ג'יימס גאלוויי ב„ערב טוב" (קול המוסיקה, 20.05)

לפסנתר ותז', סיבליוס: סימפוניה מס' 5, במי במול מג'ור
18.30 „מוסיקה ליום ראשון". באך: קנטטה מס' 81, היידן: סטאבט מאטר, מתטורדי: סונטה ל־8 קולות"
20.05 „ערב טוב". פרסל: „האשה הנאמנה, או סוף טוב הכל טוב", מוסיקה לתאטרון וויואלדי: קונצ'רטו מס' 1, בפה מג'ור, לחליל ותז' כלי־קשת
20.27 „מגישים שיר"
20.30 „הדים מימי המוסיקה הקאמרית בגליל־העליון 1985". מיצירות שומאן: חמישה שירי מיניון, לשירים של גיתה: שבועת שחיקה, הוורע געגועים מהם, להראות עד מוות, לא לעצב בלילה תשירו, התדע את הארץ (ג' ירון־סופרן/ע' צבי־פסנתר) שבעה שירים 3 דואטים חמישיה לפסנתר במי במול מג'ור
22.25 „מילון מוסיקלי"
22.30 „מסורות מוסיקליות בארץ" תפילת חג יוחנן המטביל בכנסיה היוונית־האורתודוכסית ב'
23.00 „מוסיקה מן העבר הרחוק".

רשת א'

07.30 „היו שירים" — פזמונים ישנים ואהובים
08.05 „חוגה", עם בני הנדל
09.05 „השיר לא תם" — שירים עבריים
09.30 „מפגש" — מגזין בשידור חי
10.30 „רדיו קל"
11.10 השידור היומי לבתיה"ס: ספור וצליל
11.30 „השכלה ודעת לכל": „צרפתית למתחילים"
12.05 „שיר ופזמון" — שירים מזרחיים
14.06 „לבת ולבן ולכל המתעניין" — תכניות לילדים: א. למעוטות — „שירים הם חברים של ספורים; והפעם: „גניר ש..." — מאת מרים רות: ב. „הנסיך הקטן" — מאת אנטואן סנט־אקזופרי ג. „לקראת שידור"
14.45 לילדים הגדולים: „חתול בשק" — ילקוט כלינו
15.30 „עולם המדע"
15.55 „ספר חדש"
16.05 „השבוע שלי", עם יוסף לפיד
17.12 „מגישים שיר"
17.20 „האוניברסיטה הפתוחה": „ארץ־ישראל בתקופה הצלבנית"
18.06 „מנחת ערב" — משדר יומי
18.47 פרקי היום בתנ"ך
19.05 „מחשבת ישראל"
19.30 שידורים לעולים
22.05 „תפוח ועץ" — תכנית על הקשר בין הורים לילדיהם והפעם: „כיצד להפיק הנאה מילדים".

רשת ב'

08.05 „סעו לשלום"
09.05 „ביקור בית, עם רבקה מיכאלי
10.10 „כל צבעי הרשת" — מגזין יומי
12.10 „גל פתוח" — חדשות ופזמונים
13.00 „בחצי היום"
14.06 „יש ענין", עם גבי גזית
15.10 „סעו לשלום" — מנחה: גדעון הוד
16.05 „שירים ושעורים"
17.10 „יומן כלכלה"
17.30 „על מספרים ואנשים" — מגזין המשק והחברה
18.06 „מסיבת עתונאים" — עורך ומנחה: יצחק גולן
18.45 היום בספורט
19.35 „עם ישראל" — מוסף לעניינים יהודיים בעולם
20.05 „אומר בשבחין" — פיוטים ופרקי חזנות ספרדיים
22.05 „תזמורות כלי־נשיפה", והפעם: מנעימותיו של המלחין היהודי האנגלי ג'וזף הורוביץ
23.05 „צלצול שלישי" — שבועון לאומנויות בשידור חי.

רשת ג'

14.06 „לי ולך" — שיר וברכה"
15.05 „חרש, חריש ומחודש", עם שוש עטרי
16.05 „מוסיקה לענין"
17.05 „הצגה יומית", עם אורלי מורג
18.06 „מצעד הפזמונים הלועזיים"
21.05 „ארום עתיק" — שירים שלא נס ליחם, עם מרים אלון
23.05 „הלילה הוא שירים".

גלי צה"ל

06.00 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור
06.10 צלילי בוקר — שירים עבריים
06.30 אוניברסיטה משודרת: השמש והיקום, מרצה: פרופ' ארנון דר
07.07 שבע אפס שבע, עם מיכאל דק
08.05 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית
09.05 נכון לעכשיו, עם רפי רשף
11.05 טעם של פעם — עם אורלי יניב.
12.05 להיט לתאבון
13.05 בסיגנון ישראלי, עם אלי ישראלי
15.05 מה יש, עם ארז טל
16.05 ארבע אחרי הצהריים — שירים עבריים
16.55 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור
17.00 יומן גלי־צה"ל
17.30 כוונת — מגאזין גלי־צה"ל לעניני צבא ובטחון
17.50 יומן ספורט
18.05 רדיו ספורט
19.05 רדיו במקום, עם דני קרפל
20.05 „רחוק מן העין", שירי עמים
21.00 מבט לחדשות
21.30 אוניברסיטה משודרת: השמש והיקום (ש.ח.)
22.05 על הדבש ועל העוקץ — שירים שהחבר'ה אוהבים.
23.05 „שעת ערבית" — צביקה שפירא משוחח עם מריאן דוורי, פסיכולוג מנצרת
23.50 צעד ותקציר משחקי הליגה הלאומית בכדורסל
00.05 ציפורי לילה נודדות, עם דני קרפל
02.05 לא רוצים לישון
05.05 צלילי בוקר.

שני רדיו

3.2.1986

קול המוסיקה

06.02 „צלילי בוקר"
07.07 „בוקר טוב". פרנץ קסויאר ריכטר: סינפוניה בסי במול מג'ור, הנדל: סונטה בפה מג'ור, מס' 1, לכנור וקונטינואו בעבוד לחצוצרה ותז' כלי־קשת
07.30 „שחרית מוסיקלית". היידן: סימפוניה מס' 98 בסי במול מג'ור, מוצרט: רביעית פסנתר במי במול מג'ור, ק' 493, סלכרור בקרים: קונצ'רטו בלה מינור לגיטרה ותז', מלקולם ארנולד: שלשה שירי יין, מינקוס/לנצ'ברי: „הבידרה", מוסיקה לבלט
09.30 „קונצרט בוקר". פולנק: סוויטה צרפתית, ראבל: קונצ'רטו בסול לפסנתר ותז', איירלנד: קונצ'רטו פסטוראל, ברהמס: חמישיה בסי מינור לקלרנית וכלי־קשת, דבוז'ק: סימפוניה מס' 2, בסי במול מג'ור
11.57 „מגישים שיר"
12.05 „מאוצר הסרטיה": פרקי נגינה לכלי־נשיפה. גבריאלי: קנצונה מס' 2 סוויטת מחולות מהמאה ה־17, סלומונה רוסי: כוראלים וגליארדים, הינדמית: סונטה ל־4 קרנות, עמי מעיני: חמישיה לכלי־נשיפה ממתכת
13.00 „קונצרט צהרים". היידן: סימפוניה מס' 92, בסול מג'ור, „אוקספורד", ברהמס: קונצ'רטו מס' 2 בסי במול מג'ור, לפסנתר ותז', דבוז'ק: סימפוניה מס' 9, במי מינור, „מן העולם החדש"
15.00 „מילון מוסיקלי"
15.05 „מוסיקה ויזה": 2 יצירות של הלמוט לכנמן. סלוט לקידוול, משחק ילדים לפסנתר

יצחק רבין – „קו פתוח לשר הבטחון" (גל"צ, 16.05)

16.00 „קונצרט מנחה". סיבליוס: „פליאס ומליסנדה", וייטאן: קונצ'רטו מס' 5, לכנור ותז', חצ'טוריאן: רפסודיה קונצ'רטית לצ'לו ותז', מאהלר: סימפוניה מס' 7, בסי מינור „שירת הלילה"
18.30 „קונצרט מהקלטות התז' הסימפ' י־ם. היידן: סימפוניה מס' 96, „הנס", סליירי: קונצ'רטו בדו מג'ור לחליל ואבוב, שטמיץ: קונצ'רטו מס' 2, בפה מינור, לפסנתר ותז', קאזלה: סיציליאנה ובורלסקה לחליל ופסנתר
20.05 „ערב טוב". ברהמס: אינטרמצי (א' רובינשטיין)
20.27 „מגישים שיר"
20.30 „מאולמי הקונצרטים בעולם". שוברט: סימפוניה מס' 9, בדו מג'ור, (הגדולה), בריטן: סימפונית האביב
22.25 „מילון מוסיקלי"
22.30 „מן המקורות", המוסיקה העממית של פרו
23.00 „דפי פסנתר". שוסטקוביץ: פרלודים ופוגות, שוברט: 4 אמפרומפטי, אופ' 142.

רשת א'

07.30 „היו שירים" — פזמונים ישנים ואהובים
08.05 „חוגה", עם בני הנדל
09.05 „השיר לא תם" — שירים עבריים
09.30 „מפגש" — מגזין בשידור חי
10.30 „רדיו קל"
11.10 השידור היומי לבתיה"ס „ספור אני שומע", והפעם: „אפשר גם אחרת" (אלימות בביה"ס). מאת רחל רוזנר
11.30 „השכלה ודעת לכל": „משה מנטיפיורי"
12.05 „פעמי המזרח"
14.06 „לבת ולבן ולכל המתעניין" — תכניות לילדים: א. „קוקי חבקוקי" — מאת טובה הרשקוביץ: ב. „שן רעה שן חולה" — תסכית מאת תמר ברגמן: ג. „הנסיך הקטן" — מאת אנטואן סנט־אקזופרי ד. „ספור השבוע" והפעם: „אש או קרח", מאת ויקטור דרגונסקי
15.00 לילדים הגדולים: „בארץ הלמה" — חידונו של שמוליק רוזן
15.25 „הכדור עגול" — ספורט לנוער, עם דני דבורין
15.53 „מאוצר הספרים"
16.05 „רדיודרמה" — „היפיפיות הנרדמות", מאת יאסונרי קאוואטה. תרגום: טל רובינשטיין בימוי: אברהם רונאי
17.12 „מגישים שיר"
17.20 „האוניברסיטה הפתוחה": „הטלאי הצהוב" והפעם: „משפטים של פושעי מלחמה נאצים לאחר מלחמת העולם השניה" — ד"ר הרברט רוזנקרנץ
18.06 „מנחת ערב" — משדר יומי
18.47 פרקי היום בתנ"ך
19.05 „עיונים בפרשת השבוע"
19.30 שידורים לעולים
22.05 „קשר לילי" — מאזינים מתחלקים בחוויות ומחדשים קשר

רשת ב'

08.05 „סעו לשלום"
09.05 „ביקור בית, עם רבקה מיכאלי
10.10 „כל צבעי הרשת" — מגזין יומי
12.10 „גל פתוח" — חדשות ופזמונים
13.00 „בחצי היום"
14.06 „יש ענין" — עם גבי גזית
15.10 „סעו לשלום" — מנחה: גדעון הוד
16.05 „שירים ושעורים"
17.10 „יומן כלכלה"
17.30 „על מספרים ואנשים" — מגזין המשק והחברה
18.06 „שעה חפשית" — מגזין שבועי לעניני חנוך
18.45 היום בספורט
19.00 „היום הזה"
19.35 „דין ודברים" — מגזין לעניני חוק ומשפט
20.05 „מצעד הזמירות"
22.05 „פינת הג'אז"
23.05 „מחפשים את המטמון" — מנחה: משה טימור.

רשת ג'

14.06 „לי ולך — שיר וברכה"
15.05 „חרש, חדיש ומחודש", עם שוש עטרי
16.05 „מוסיקה לענין"
17.05 „הצגה יומית" — עם יגאל רביד
18.06 „אתם זוכרים את השירים"
20.05 „קצת אחרת" — פופ מתקדם
22.05 „משלנו" — שירים עבריים
23.05 „הלילה הוא שירים".

גלי צה"ל

06.00 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור
06.10 צלילי בוקר — שירים עבריים
06.30 אוניברסיטה משודרת: מבוא אלמנטרי לפילוסופית הטבע של אריסטו, מרצה: פרופ' יהודה לנרא
07.07 שבע אפס שבע, עם צביקה שפירא
08.05 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית
09.05 נכון לעכשיו, עם רפי רשף
11.05 טעם של פעם, עם אורלי יניב
12.05 להיט לתאבון
13.05 בסיגנון ישראלי, עם אלי ישראלי
15.05 מה יש, עם ארז טל.
16.05 „קו פתוח לשר הבטחון" — חילי צה"ל שואלים, שר הבטחון מר יצחק רבין משיב. מנחה: מיכה פרידמן
17.00 יומן גלי־צה"ל
17.30 משהו עולמי — מגאזין גלי־צה"ל לעניני חוץ
17.50 יומן ספורט
18.05 שעה קלה על כלכלה, עם אברהם טל
18.35 כוכב הערב
19.05 „רדיו במקום", עם דני קרפל
20.05 „משלנו" מצעד הפזמונים העבריים
21.00 מבט לחדשות
21.30 אוניברסיטה משודרת: מבוא אלמנטרי לפילוסופית הטבע של אריסטו (ש.ח.)
22.05 על הדבש ועל העוקץ
23.05 כל העולם במה — מגאזין לעניני תאטרון, מגיש מיכה לוינסון (ש.ח.)
00.05 ציפורי לילה
02.05 לא רוצים לישון
05.05 צלילי בוקר

שלישי רדיו

4.2.1986

קול המוסיקה

06.02 „צלילי בוקר"
07.07 „בוקר טוב". יוזף סוק: „אביב", אופ' 22 א', סמטנה: 2 מחולות צ'כיים.
07.30 „שחרית מוסיקלית". באך: קונצ'רטו בלה מינור, לחליל, כנור, צ'מבלו וכלי־קשת, מוצרט: „מוסיקה ליל זעירה", ק' 525, בטהובן: הפתיחה „קוריולן", שומאן: קונצ'רטו בלה מינור, לפסנתר ותז', צ'ייקובסקי: סוויטה מתוך „אגם הברבורים"
09.30 „קונצרט בוקר". ברהמס: 4 כלרות, ביזה: משחקי ילדים, סן־סנס. קרנבל החיות, בורודין: סימפוניה מס' 3 (בלתי גמורה), ברהמס: קונצ'רטו כפול בלה מינור, לכנור, צ'לו ותז'. סיבליוס: סימפוניה מס' 3, בדו מג'ור.
11.57 „מגישים שיר"
12.05 „מוסיקה קמרית". טלמן: רביעיה לשני חלילי צד, חלילית וקונטינואו, ברה מינור, דבריין: סונטה לאבוב וצ'מבלו, מס' 6, בדו מג'ור, מוצרט: סונטה לכנור ופסנתר בסי במול מג'ור, ק' 454.
13.00 „קונצרט צהרים". ג'מיניאני: קונצ'רטו גרוסו ברה מינור „לה פולייה", היידן: קונצ'רטו מס' 2, ברה מג'ור, לצ'לו ותז', מנדלסון: רביעיה בסי מינור לפסנתר וכלי־קשת, ליסט: פנטסיה הונגרית לפסנתר ותז'.
15.00 „מילון מוסיקלי"
15.05 „ממדף התקליטיה"
16.00 „קונצרט מנחה" ביזה: סוויטה „רומא", ברהמס: וריאציות על נושא של היידן, 56 א', שוסון: קונצ'רטו לכנור, לפסנתר

ניסים קלדרון – „זה קרוב ללבי" (רשת ב', 22.05)

ולרביעית כלי־קשת, רימסקי קורסקוב: שחרזדה.
18.30 „אתנחתא" — בשידור חוזר. יאיר קלס (כנור), ויקטור דרביאנקו (פסנתר): באך: סונטה בסול מג'ור, אייבס: סונטה מס' 4, שוברט: דואו בלה מג'ור, ד' 574, ברהמס: סונטה מס' 3, ברה מינור.
20.05 „ערב טוב". קרייזלר: פרלוד ואלגרו בסגנון פוניאני. פורה: בלדה לפסנתר ותז'.
20.27 „מגישים שיר".
20.30 „מאולמי הקונצרטים שלנו". סולן: יוסף קליינשטיין־פסנתר. היידן: „על האור ועל העומק", פרלודים ואינטרלודים לתז' קאמ', מנדלסון: קונצ'רטו מס' 1 בסול מינור, לפסנתר ותז', בטהובן: רונדו בסי במול מג'ור, לפסנתר ותז'. מן העזבון, פולנק: סינפונייטה.
22.25 „מילון מוסיקלי"
22.30 „פעם ועוד". קריסטובל הלפרט: אודה (תנוגן 4 פעמים)
23.00 „דוד למאדאם ביזה". שלושה מלחינים — שלוש דרכים: לאלו, שאבריה, פורה.

רשת א'

07.30 היו שירים, פזמונים ישנים ואהובים.
08.05 „חוגה" — עם בני הנדל
09.05 „השיר לא תם" — שירים עבריים
09.30 „מפגש" — מגזין בשידור חי.
10.30 „רדיו קל"
11.10 השידור היומי לבתיה"ס: שידורים לחינוך המיוחד.
11.30 „השכלה ודעת לכל": „קהילות ישראל" והפעם: „ארצות־הברית".
12.05 „פעמי המזרח"
14.06 „לבת ולבן ולכל המתעניין" — תכניות לילדים: א) „טוב לי בקטוף" — סדרת ספורים לקטנים מאת כהוריה וולס: ב) „הנסיך הקטן" — מאת אנטואן סנט־אקזופרי: ג) „ידידי מרחוב ארנון" — מאת לאה גולדברג
14.45 לילדים הגדולים „חתול בשק" — ילקוט כלינו
15.25 „השכלה ודעת לכל". „מרחבא" — שעורים בערבית
15.55 „ספר חדש"
16.05 „עולם יהודי" — בין ישראל והתפוצות
17.12 „מגישים שיר"
17.20 „האוניברסיטה הפתוחה": „אספרנטו" — בהדרכת עמי ונדל
18.06 „מנחת ערב" — משדר יומי
19.05 „שעור בתלמוד"
19.30 שידורים לעולים
22.05 „שנינו ביחד וכל אחד לחוד"

רשת ב'

08.05 „סעו לשלום"
09.05 „ביקור בית", עם רבקה מיכאלי
10.10 „כל צבעי הרשת" — מגזין יומי
12.10 „גל פתוח" — חדשות ופזמונים
13.00 „בחצי היום"
14.06 „יש ענין", עם גבי גזית
15.10 „סעו לשלום" — מנחה: גדעון הוד.
16.05 „שירים ושעורים"
17.10 „יומן כלכלה"
17.30 „על מספרים ואנשים" — מגזין המשק והחברה
18.06 „אצבע על הדופק" — שבועון לעניני בריאות ורפואה.
18.45 היום בספורט. היום הזה.
19.35 „עולם חדש" — מגזין חדשותי לעניני האדם וסביבתו
20.05 פרקי חזנות „בבקשתך" — מזמור שיר.
22.05 „עוד פעם אחת" — והפעם: „זה קרוב ללבי" — עם מבקר הספרות ניסים קלדרון.
23.05 „קפה ראשי" — חידונים מגוונים עם שמוליק רוזן.

רשת ג'

14.06 „לי ולך — שיר וברכה"
15.05 „חרש, חריש ומחודש", עם שוש עטרי.
16.05 „מוסיקה לענין"
17.05 „הצגה יומית", עם יגאל רביד
18.06 „מקום בצמרת" — מצעד הפזמונים הישראלים
21.05 „ארום עתיק" — שירים שלא נס ליחם, עם מיכל גזית
23.05 „פניני ג'אז", עם לאה ליאור

גלי צה"ל

06.00 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור
06.10 צלילי בוקר — שירים עבריים.
06.30 אוניברסיטה משודרת: בקרה הורמונלית של הפריון, מרצה: פרופ' צבי נאור.
07.07 שבע אפס שבע, עם איתן ליפשיץ.
08.05 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית.
09.05 נכון לעכשיו עם רפי רשף.
11.05 טעם של פעם עם אורלי יניב.
12.05 להיט לתאבון.
13.05 בסגנון ישראלי, עם אלי ישראלי.
15.05 מה יש עם ארז טל
16.05 ארבע אחרי הצהריים — שירים עבריים
16.55 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור
17.00 יומן גלי־צה"ל
17.30 כוונת — מגאזין גלי־צה"ל לעניני צבא ובטחון.
17.50 יומן ספורט.
18.05 שעה קלה על כלכלה
18.35 כוכב הערב.
19.05 „רדיו במקום", עם דני קרפל.
20.05 „לא רק רוק"
21.00 מבט לחדשות
21.30 אוניברסיטה משודרת: בקרה הורמונלית של הפריון (ש.ח.)
22.05 על הדבש ועל העוקץ — שירים שהחבר'ה אוהבים.
23.05 ציפורי ערב קלאסיות עם רם עברון.
00.05 ציפורי לילה עם יובל מסקין.
02.05 לא רוצים לישון
05.05 צלילי בוקר

רביעי רדיו

5.2.1986

קול המוסיקה

06.02 „צלילי בוקר".
07.07 „בוקר טוב". רספיגי: סוויטה שלישית המבוססת על מנגינות עתיקות, שוברט: מנואט במי במול מג'ור.
07.30 „שחרית מוסיקלית". שוברט: המוסיקה ל„רוזמונדה", פורה: סונטה בלה, או' 13, לכנור ופסנתר. סיבליוס: סימפוניה מס' 2, ברה.
09.30 „קונצרט בוקר". סקרלטי: סונטה במי מג'ור, שוברט: שמיניה בפה מג'ור, חצ'טוריאן: קונצ'רטו לכנור ותז', פרוקופייב: הסוויטה לבלט „סינדרלה".
11.57 „מגישים שיר".
12.05 „אמנים באולפן". אלכסנדר כגנובסקי (צ'לו) נטשה קוסוב (פסנתר) הינדמית: סונטה מס' 1, פרוקופייב: סונטה.
13.00 „קונצרט צהרים". היידן: סימפוניה מס' 98 בסי במול מג'ור, מוצרט: רביעית פסנתר במי במול מג'ור, ק' 493, סלכרור בקרים: קונצ'רטו בלה מינור לגיטרה ותז' מלקולם ארנולד: שלשה שירי יין, מינקוס/לנצ'ברי: „הבידרה", מוסיקה לבלט.
15.00 „מילון מוסיקלי"
15.05 מוסיקה כאן ועכשיו. סטוצ'בסקי: אינטרדה — פרלוד ופוגה לכלי נשיפה של מתכת, מרדכי סתר: סינה נומינה, פטר מקסוול דייוויס: נקודות ומחולות — מתוך טברנר, מייקל קילנרס: „הארמה היא תפוח אפוי" למקהלה ותז'.
16.00 „קונצרט מנחה". מוצרט:

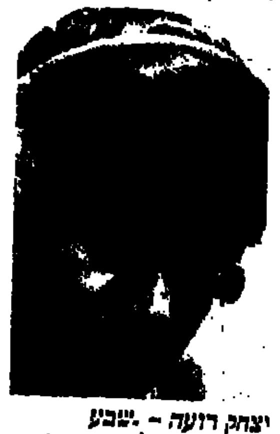

יצחק רועה – „שבע אפס שבע" (גל"צ, 07.07)

רביעיה ברה מינור, ק' 421, לכלי־קשת, מוצרט: סונטה בדו מג'ור, ק' 521, לפסנתר ב־4 ידיים, היידן: קונצ'רטו לצ'לו בדו מג'ור, גבריאל פורה: „שיילוק", מוסיקה אינצידנטלית, 5 קטעים, סטרווינסקי: אדיפוס המלך.
18.30 „מאולמי הקונצרטים בעולם". פנדרצקי: פרשת הסבל לפי לוקאס.
20.05 „עשה לך רב": הגבר אריק פרידמן — חיקוי של החכמות.
20.58 „מגישים שיר".
21.00 „אופרה של יום רביעי". היידן: הרוקח.
23.00 „צלילי לילה". ויואלדי: קונצ'רטו לחלילית, תז' כלי־מיתר וקונטינואו, בנריקה: „קרנבל של ונציה", והקלטה משנת 1909, שוברט: אמפרומפטו לפסנתר בדו מינור, נס' 1, המוסיקה לבלט. טוסטי: „אפריל" והקלטה משנת 1909.

רשת א'

07.30 „היו שירים" — פזמונים ישנים ואהובים.
08.05 „חוגה", עם בני הנדל.
09.05 „השיר לא תם" — שירים עבריים.
09.30 „מפגש" — מגזין בשידור חי.
10.30 „רדיו קל".
11.10 השידור היומי לבתיה"ס. „אלה תולדות" — סדרת תכניות בנושאים יהודיים והפעם: „דרכו לדמוקרטיה".
11.30 „השכלה ודעת לכל", „משה מונטיפיורי"
12.05 „פעמי המזרח"
14.06 „לבת ולבן ולכל המתעניין" — תכניות לילדים „מי ישר" — מגיש: דורית גרוסמן א) „משה בין הגולים" — מאת ספי מיכאלי: ב) „אור הלבנה" — ספר המשפחה מאת יצחק נוי [illegible] ג) פינות שונות.
15.00 „תחולופון" — כוכבים באולפן.
15.55 „מאוצר הספרים".
16.05 „מועדון שעון הזהב" — מעולמו של האדם המבוגר.
17.12 „מגישים שיר".
17.20 „האוניברסיטה הפתוחה": „אספרנטו".
18.06 „מנחת ערב" — משדר יומי.
19.05 סיכום ההלכה היומית.
19.30 שידורים לעולים.
22.05 „חבר מאותו כוכב" — תכנית היכרויות רדיופונית בשידור חי.

רשת ב'

08.05 „סעו לשלום".
09.05 „ביקור בית" עם רבקה מיכאלי.
10.10 „כל צבעי הרשת" — מגזין יומי.
12.10 „גל פתוח" — חדשות ופזמונים.
13.00 „בחצי היום".
14.06 „יש ענין" עם גבי גזית.
15.10 „סעו לשלום" — מנחה: גדעון הוד.
16.05 „שירים ושעורים".
17.10 „יומן כלכלה".
17.30 „על מספרים ואנשים" — מגזין המשק והחברה.
18.06 „זרקור" — עורך ומנחה: יצחק גולן.
18.45 היום בספורט.
19.00 „היום הזה".
19.35 „מוסף לעניני צבא ובטחון".
20.05 „מבט לפולקלור". והפעם: „יום בעיירת פיתוח" — קרית־גת.
20.05 „מבט לפולקלור". והפעם: „יום בעיירת פיתוח" — קרית־גת.
21.05 „שיר לדרך".
22.05 „בימה ומסך" — קטעים מתוך מחזות מוסיקליים וסרטים.
23.05 „תמונות בשחור לבן" (ש.ח.)
00.10 „הוי ארצי מולדתי" — שירים עבריים.

רשת ג'

14.06 „לי ולך" — שיר וברכה"
15.05 „חרש, חריש ומחודש", עם שוש עטרי
16.05 „מוסיקה לענין"
17.05 „הצגה יומית", עם אורלי מורג
18.06 „היה היו" — מצעד להיטים ישנים
20.05 „עם כל ועכשיו", עם משה מורד
22.05 „משלנו" — שירים עבריים
23.05 „הלילה הוא שירים".

גלי צה"ל

06.00 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור
06.10 צלילי בוקר — שירים עבריים
06.30 אוניברסיטה משודרת: בין ספרות למציאות בארץ־ישראל שלפני מלחמת העולם הראשונה. מרצה: פרופ' נורית גוברין
07.07 שבע אפס שבע, עם יצחק רועה
08.05 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית
09.05 נכון לעכשיו, עם רפי רשף
11.05 טעם של פעם, עם אורלי יניב
12.05 להיט לתאבון
13.05 בסגנון ישראלי, עם אלי ישראלי
15.05 מה יש, עם ארז טל
16.05 ארבע אחרי הצהריים — שירים עבריים
16.55 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור
17.00 יומן גלי־צה"ל
18.05 שלום ארבע לעבודה
19.05 „רדיו במקום", עם דני קרפל
20.05 מצעד הפזמונים הלועזיים
21.00 מבט לחדשות
21.30 אוניברסיטה משודרת: בין ספרות למציאות בארץ־ישראל שלפני מלחמת העולם הראשונה (ש.ח.)
22.05 על הדבש ועל העוקץ — שירים שהחבר'ה אוהבים
23.05 הוא היה ענק — שלושים שנה לנפילתו של סרן יצחק בן נעום ז"ל — „גוליבר". (ש.ח.)
00.05 ציפורי לילה עם [illegible]
02.05 לא רוצים לישון
05.05 צלילי בוקר

חמישי רדיו

6.2.1986

קול המוסיקה

06.02 „צלילי בוקר".
07.07 „בוקר טוב". מאסנה: פרש. וורדי: „אותלו", קטעי בלט. צ'ייקובסקי: נעליים אדומות.
07.30 „שחרית מוסיקלית". ליסט: ולס מפיסטו, מס' 2. קריין: רישומים יהודיים, דיפארק: 3 שירים. בארת: דיברטימנטו בסול. פפינו קוכירו: פרק תהלים, היידן: וריאציות על ההמנון הלאומי. היידן: קונצ'רטו לקרן מס' 1. סאטי: 12 כוראלים זעירים. לנדיני: 3 בלדות. יואב תלמי: פתיחה על נושאים מקסיקניים.
09.30 א.ת.א. הופמן: סימפוניה במי במול מג'ור, שוברט: „פרננרד". קפלה: סיפור פנטסטי, ינאצ'ק: אידיליה. כן סאנס: קונצ'רטו לכנור מס' 1, סיבליוס: „טפיולה".
11.57 „מגישים שיר".
12.05 „באוצר הסרטיה": הפילהרמוניה הגרמנית הצעירה. חיה שוארץ: צפרים. היידן: קונצ'רטו לצ'לו ותז', בדו מג'ור. מוצרט: סימפוניה בפה מג'ור, ק' 75.
13.00 „קונצרט צהרים": באך: קונצ'רטו בלה מינור, לחליל, כנור, צ'מבלו וכלי־קשת, מוצרט: „מוסיקת ליל זעירה", ק' 525. שומאן: קונצ'רטו בלה מינור, לפסנתר ותז', צ'ייקובסקי: סוויטה מתוך „אגם הברבורים".
15.00 „מילון מוסיקלי".
15.05 „פנינים מוסיקליים".
16.00 „אתנחתא". באך: טריו סונטה בסול מג'ור. בטהובן: סונטה מס' 4, בלה מינור. רופלר: „שלישיה". מורכן: סונטה לחליל ופסנתר. כריסינה: פרומנדות.

הזמר אינטאלו קאלווי – (קול המוסיקה, 21.20)

17.30 „קונצרט מנחה". בריטן: קונצ'רטו לכנור ותז', פורה: שלישיה ברה לפסנתר, כנור וצ'לו, שוברט: סונטה בלה מינור לצ'לו ופסנתר „ארפג'ונה". פרסל: „דידו ואנאס", אופרה ב־3 מערכות.
20.05 „קונצרט התז' הסימפ' י־ם". באך: מגניפיקאט. צבי אבני: מטמורפוזות על כוראל מתוך הקנטטה ה־38 של באך. היידן: מיסה בסי במול מג'ור „מיסת ההרמוניה".
22.55 „מילון מוסיקלי".
23.00 „זהו הזהב" — אמנים גדולים בהקלטות היסטוריות. „[illegible]" — תכנית ראשונה. בטהובן: סימפוניה מס' 1, בדו מג'ור (תז' הבי.בי.סי.), בטהובן: סימפוניה מס' 4, בסי במול מג'ור (תז' הבי.בי.סי.).

רשת א'

07.30 „היו שירים" — פזמונים ישנים ואהובים.
08.05 „חוגה", עם בני הנדל.
09.05 „השיר לא תם" — שירים עבריים.
09.30 „מפגש" — מגזין בשידור חי.
10.30 „רדיו קל".
11.10 השידור היומי לבתיה"ס. „הבעה ולשון".
11.30 „השכלה ודעת לכל" — [illegible] 1906".
12.05 „חדש בשעה טובה".
14.06 „לבת ולבן ולכל המתעניין" — תכניות לילדים. א) „בליבריקט" — מגזין לצעירים: ב) „ידידי מרחוב ארנון" — מאת לאה גולדברג.
14.45 לילדים הגדולים: „התלקט" — מבחר תכניות „חתול בשק".
15.25 עוזריה אלון מספר על נוף הארץ (שידור חוזר).
15.30 „סטודיו" — [illegible] — והפעם: [illegible] — „מוטיב הבן" — „הדיבוק" 1922. „הוא הלך בשדות" — 1948. „שיר" — 1971.
15.53 „ספר חדש".
16.05 „[illegible]".
17.12 „מגישים שיר".
17.20 „האוניברסיטה הפתוחה": „צרפתית למתחילים".
18.06 „מנחת ערב" — משדר יומי.
18.47 פרקי היום בתנ"ך.
19.05 „שעור בתניא".
19.30 שידורים לעולים.
22.05 „לכל אדם כוכב" — עם האסטרולוג אילן פקר. והפעם: מזל „דלי" — לכתבי מאזינים וטלפונים.

רשת ב'

08.05 „סעו לשלום".
09.05 „ביקור בית", עם רבקה מיכאלי.
10.10 „כל צבעי הרשת". מגזין יומי.
12.10 „גל פתוח" — חדשות ופזמונים.
13.00 „בחצי היום".
14.06 „יש ענין", עם גבי גזית.
15.10 „סעו לשלום" — מנחה: גדעון הוד.
16.05 „שירים ושעורים".
17.10 „יומן כלכלה".
17.30 „על מספרים ואנשים" — מגזין המשק והחברה.
18.06 „יש שאלות", עם יצחק אלון.
18.51 היום בספורט.
19.00 „היום הזה".
19.35 השבוע בכנסת.
20.05 „שורשים" — שבועון לעניני פולקלור ועדות.
22.05 „צמוקים ושקדים" — שירים ביידיש, והפעם: לקט שירים על כלי נגינה.
23.05 „בינינו לבין עצמנו" — שיחות עם מאזינים בשידור חי. מנחה: רעיה גניאל.

רשת ג'

14.06 „לי ולך — שיר וברכה".
15.05 „חרש, חריש ומחודש", עם שוש עטרי.
16.05 „מוסיקה לענין".
17.05 „הצגה יומית", עם יגאל רביד.
18.06 „קליט" — שבועון פופ.
20.05 „מיפע רוק" — עם דליה כהן.
22.05 „משלנו" — שירים עבריים.
23.05 „הלילה הוא שירים".

גלי צה"ל

06.00 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור.
06.10 צלילי בוקר — שירים עבריים.
06.30 אוניברסיטה משודרת: אלברט איינשטיין — אישיות והגות. מרצה: פרופ' יוסף אגסי.
07.07 שבע אפס שבע, עם יצחק רועה.
08.05 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית.
09.05 נכון לעכשיו, עם רן שילון.
11.05 טעם של פעם — עם אורלי יניב.
12.05 להיט לתאבון.
13.05 בסגנון ישראלי — עם אלי ישראלי.
15.05 מה יש — עם ארז טל.
16.05 ארבע אחרי הצהריים — שירים עבריים.
16.55 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור.
17.00 יומן גלי־צה"ל.
17.30 כוונת — מגאזין גלי־צה"ל לעניני צבא ובטחון.
17.50 יומן ספורט.
18.05 שעה קלה על כלכלה.
18.35 כוכב הערב.
19.05 „רדיו במקום", עם דני קרפל.
20.05 „רוח ישראלית".
21.00 מבט לחדשות.
21.30 אוניברסיטה משודרת: אלברט איינשטיין — אישיות והגות (ש.ח.)
22.05 על הדבש ועל העוקץ — שירים שהחבר'ה אוהבים.
23.05 „חגורה", עם חנוך דן.
00.05 ציפורי לילה — עם דני תורן.
02.05 לא רוצים לישון.
05.05 צלילי בוקר.

חידות השבוע

תשבץ 119

(מ) – כתיב מלא.

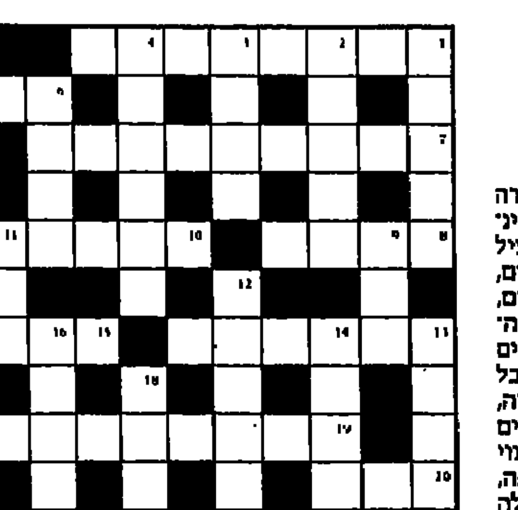

אפקי:
1. עיר ביאוה, שימשה בירה זמנית של הרפובליקה האינדונסית העצמאית, 6. מעיל גברים עליון המהודק למתניים, 7. בירת אונדוראס, 8. חמום, 10. צמח בר ממשפחת ה־שפתניים בעל פרחים צהובים גדולים, 13. בירת חבל אברודיצי ומוליזה שבאיטליה, 15. כנוי לאיש צעיר בשנים הראשונות לנישואיו, 19. כמוי לחלק האחורי של חלל הפה, 20. לבד מ... 21. הגדולה בשמורותיה הגדורות של קנדה, במרכז אלברטה.

אנכי:
1. צייר ומספר ישראלי, 2. נדוניה, 3. תוחלת, 4. חסר טעם, 5. תרכובת של מתכות, 6. מין מטבע, 9. מין חרק, 11. קטע בעגול, 12. בטוי לכל העולם, 13. פרופ' לספרות התלמודית וחכמת ישראל. זכה בפרס ישראל 1955, 14. מין קנגרו בעל קומה נמוכה, 16. צרפתי בעל כתב המבוסס על 6 נקודות (כ"מ), 17. חלק מן הגוף העליון, 18. מין מטוס.

אגוזן 119

אפקי:
1. שקע עמוק מכיל מקום גבוה, וכולו מקום גבוה בברזיל (8), 6. בלש על העץ (3), 7. לא מקור לבשם אלא עול על הצואר (4, 5), 8. אפשר לראותו ברבים ולשמעו בקול האלהים (4), 10. ידוע, זה צלילו או דרגת צליליםו (6), 13. בתיאטורן אני בור, אבל בחזרה הכרתיה (6), 15. קשוט המתאים לזמן אינפלציה (4), 19. זמרת ג'ז בירדן ומלכה במצרים (9), 20 הדוגמה לקותה מרשות אחרים (3), 21. למי נביא הנחשו לכהן (4, 4).

אנכי:
1. במבוא הכאוב – התשובהו (5), 2. רקוד עם שירה לשנים (5), 3. ימת ותיקי המלחמה בשודיהו (4), 4. הקשר אליה נוצר בלחץ רב ובקצור נמרץ (6), 5. התרופה דרושה בגלל הצאצא (5), 6. מתאים לפטום בחלב (4), 9. צריך לברר את חציו השני של העכבר (3), 11. ערוץ אחד ורב בו (3), 12. מי בנה יקב בירושלים (3, 3), 13. עזר כנגדו (5), 14. בליבי לא קשה למצוא מקום לומר היהודי (4), 16. לראות בגיל צעיר מאפשר תקוה (5)? 17. הלל - דן בהמשך (5), 18. א.ל. כפול בחשיבותו מכל תכונה (4) (כ"מ).

פתרונות:

תשבץ רגיל 116

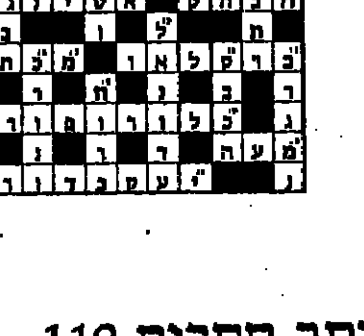

אגוזן 116

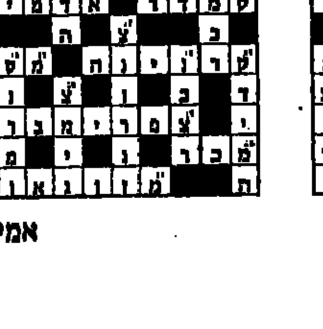

אמיר בן אור

כתב סתרים 119

בפעולת החילוק להלן, הוחלפו הספרות באותיות. כל אות מייצגת תמיד את אותה הספרה, אבל ספרה יכולה להיות מיוצגת על־ידי אות אחת או על־ידי שתי אותיות.

```
ד ר ל ו פ   | א ת
  נ מ .      | ל ש ג ע
  ס ט
  ה ד
  א ל ו
  י ל ב
    כ פ
    ל ר
    ע
```

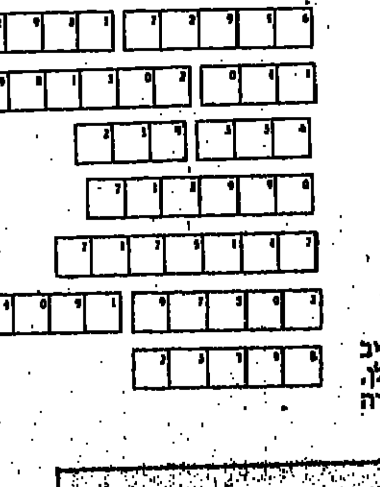

עליך למצוא את ערכה של כל אות ולהציב את האותיות המתאימות בריבועים להלן, המסומנים על־ידי ספרות. אם כן תעשו, אימרה ושם מחברה תקבלו.

פתרון תשבץ סמויים 116
(שורה אחת שורה)

89; 1689; 2183; 8 — 39; 32147; 45872
75849; 13868; 985 — 2316; 23891; 154
9372; 2369817; 94 — 67398; 13735; 31
214; 3124; 72341 — 1; 28391; 13; 981
426395; 8594176 — 85; 8789; 36512

מתתיהו ודינה עומר

פופ

צריך וידיאו בחיים...

נורווגיה. נפט. מה עוד מתקשר למדינה הצפונית הזאתו ודאי שלא פופ. למעשה, עד לשנה האחרונה היה הפופ הנורווגי בגדר בדיחה קבועה, בכל תחרות ארוויזיון. הם התרגלו למקום האחרון, לפעמים אפס נקודות, לצד שם המדינה על הלוח האלקטרוני. עד לשנה האחרונה, כאמור, שאז זכו שתי נערות שמנמנות במקום הראשון. קראו להן, מי ששכח, „בוביסוקס". את השיר, איש אינו זוכר. אבל את להקת „אהה הנורווגית" ואת להיטה „השתלטי עלי", לא ישכחו כל־כך מהר,. לפחות לא בשנה הקרובה.

„אהה", שלושה חברים: פאל וקאטאר, מגנה פורוהולמן ומורטון הרקט. להקה שעשתה היסטוריה בהיותה להקת הפופ הראשונה מסקנדינביה שהגיעה למקום הראשון במצעד הפזמונים האמריקני, אחר־כך בבריטניה. „השתלטי עלי", הלהיט, עשה את זה לא מעט ובעצם, כתוצאה ישירה של סרטון הווידיאו שצילמו ללהיט הזה. „השתלטי עלי", הווידיאו, היה שילוב אנימציה ודמויות בשר־ודם, הנגררות לתוך עולם מצויר, דמיוני. רשת ה„אמ.טי.וי" גילתה את סרט הווידיאו הזה, ששידרה אותו בתדירות גבוהה, הקהל נהנה ורץ לקנות את התקליטון והמשך ידוע. שוב הוכח הקשר בין אמצעי קידום־מכירות ראוי לשמו (במקרה זה, הווידיאו) לבין הצלחת להיט. הכשרון, רמת השיר והביצוע, אינם הפרטים החשובים. לא ש„אהה" נטולי כשרון לחלוטין ולא שהשיר משעמם ודל. יש בו, בשיר חן מסוים והדברים אמורים גם לגבי שלושת החברים מנורווגיה. אבל אלמלא הווידיאו המוצלח, להיט לא היה. בסוף השנה שעברה זכה הסרטון הזה בכמה וכמה פרסים בתחרות סרטי הווידיאו השנתית מטעם שבועון תעשיית המוסיקה באמריקה „בילבורד". בין היתר, פרס סרטון הווידיאו הטוב ביותר, על הבימוי המצטיין (של סיימון פילדס), העריכה והאפקטים המיוחדים. „אהה" וליתר דיוק, חברת התקליטים שלה, למדה את הלקח והשקיעה הרבה גם בסרטון הווידיאו לתקליטון הבא של הלהקה „השמש תמיד זורחת בטלוויזיה", שהצליח פחות מן הלהיט הראשון. הסרטון הזה צולם בקתדרלת סט. אלבין ברדינגטון, אנגליה. מחלקת יחסי־הציבור של החברה ציינה בגאווה שזו פעם ראשונה שניתן היותר לצלם בתוך הכנסייה העתיקה. הניצבים היו... 1185 מנקיינים. קנטור היה נהנה מזה.

שני הלהיטים כלולים בתקליטה של הלהקה הנקרא HUNTING HIGH AND LOW שכבר זיכה אותה בתקליט זהב באמריקה ופלטינה בקנדה. במולדת הסקנדינבית, מכרו

להקת „אהה"

150 אלף עותקים וזה, ביחס לכמות האוכלוסיה בנורווגיה, .כמעט כמו בישראל, הרבה מאוד. אפשר להניח שגם בחלומות הכי ורודים שלהם, לא ציפו להצלחה שכזו.

ההתחלה היתה באוסלו, בסוף שנות ה־70, כאשר פאל ומגנה החלו לעבוד יחד, ואף הוציאו תקליט אחד. נורווגיה אינה המקום המתאים לצמד בחורים עם אמביציה והם יצאו ללונדון, לנסות את מזלם. מזל לא היה, גם כסף לא. הם שבו הביתה, מצאו את מורטון הזמר, שבו ללונדון בכוונות מחודשים, ולאחר שכבר הגיעו – שוב – לסף ייאוש, עקב הדחיות החוזרות־ונשנות מצד חברות תקליטים, החליטו להמר ולהקליט כמה שירים בעצמם. מנהלת האולפן בו הקליטו שמע, הציע להם חוזה כמנהל־אישי, ומשך אחריו את מנהלי חברת התקליטים שהחליטו להמר על הלהקה הנורווגית. עכשיו, גם הם על המפה.

עופר ניר

ברידג'

„טופ אבסולוטי"

בתחרות זוגות „טופ" הינה התוצאה הטובה ביותר שהושגה באותה יד בכל השולחנות בה שוחקה. ולכן חלומו של כל שחקן הוא להשיג מה שיותר „טופים". היד הבאה שוחקה על ידי בלדונה בתחרות זוגות. בלדונה, האיטלקי, הינו אחד השחקנים הטובים ביותר בכל הזמנים.

מחלק: מזרח
פגיעים: כולם
ההכרזה:

מזרח	דרום	מערב	צפון
1 ספייד	—	—	כפל
—	2 בלי שליט	—	3 בלי שליט
—	—	—	

צפון:
♠ A 5
♥ A Q J
♦ Q 6 5 3
♣ K 10 9 4

מערב:
♠ 7 6 2
♥ 7 6 5 3 2
♦ J 9 8
♣ 3 2

מזרח:
♠ Q J 10 9 4
♥ K 8 4
♦ A 7
♣ Q J 6

דרום:
♠ K 8 3
♥ 10 9
♦ K 10 4 2
♣ A 8 7 5

מערב הוביל בשישית ספייד, הכרוז זכה עם האלוף בדומם, המשיך בדיאמונד קטן, שביעית ממזרח, מלך מהכרוז שזכה בלקיחה, הכרוז המשיך בדיאמונד קטן מידו, ולאחר שהנסיך לא הופיע במערב שיחק דיאמונד קטן מהדומם ומזרח זכה באלוף. זו הדרך הנכונה לשחק את הדיאמונד (מבחינה הסברותית) לאור ההכרזה (כשברור שהאלוף בידי מזרח). המקרים בהם יזכה הכרוז הם כשבידי מזרח A9; A8; A7; A9 8; A9 7; A87 סה"כ שישה מקרים. לעומתם המקרים לרעת הכרוז הם שבידי מזרח יהיו; AJ9; AJ8; AJ7 סה"כ שלושה מקרים. למרות שלא לקחנו בחשבון את המקרה של נסיך בודד בידי מערב, עדי היתרון הוא של 2:1 לטובת משחקו של בלדונה. מזרח זכה באלוף דיאמונד וחזר בנסיך ספייד בלדונה זכה עם המלך והמשיך בשתי לקיחות בדיאמונד, מזרח השליך שני הארטים קטנים ושמר מלך בודד בהארט, בלדונה לא נבהל אלא קרא את מצב הקלפים ובקור רוח שיחק את האלוף הארט ואח"כ את הנסיך והמלכה, המצב עתה היו כזה:

צפון:
♠ —
♥ —
♦ —
♣ K 10 9 4

מערב:
♠ 2
♥ 7
♦ —
♣ 3 2

מזרח:
♠ J
♥ —
♦ —
♣ Q J 6

דרום:
♠ 8
♥ —
♦ —
♣ A 8 7

בלדונה המשיך ב־10 קלאב, מזרח כוסה בנסיך, הכרוז זכה עם האלוף ועדיין היתה לו החוצפה לשחק את השמינית ספייד. מזרח זכה ונאלץ לחזור למזלג של K10 בדומם וכך ביצע בלדונה חוזה של 3 בלי שליט + שתי לקיחות והשיג „טופ" מוחלט.

ארנונה שפאו

מתחבות הקולנוע

חדש בשטח

רוקי 4

פעם עשו סרט שנקרא „רוקי" שפרסם אחד סילווסטר סטלונה, שהיה עד אז נער־שכונות אלמוני. „רוקי" וסטלונה היו לסיפור הצלחה נוסח סינדרלה, אלא שבמקום נסיך קיבלה הוליווד בורוועות מתוחות את הגברתן האיטלקי בעל עיני־העגל. מאז לא נרגע סטלונה מריח ההצלחה, ואף שמצא עניין חדש ב„רמבו" לא זנח את רוקי שעשה אותו. הוא מתעקש לעשות חלק אחר חלק וגם לביים, והפעם הגענו לרוקי 4. כנראה ששריריו של סטלונה הבמאי־שחקן מתנפחים ביחס ישיר להצטמקות מוחו – וכך גם נראה הסרט: הנה קרבות־זירה, והעלילה, כרגיל בשנה האחרונה באמריקה הפטריוטית, סובבת סביב המאבק בין בריה"מ לארה"ב. גם סטלונה למד את הפטנט: הוא כמו דוד, מתאבק, אמריקני שלוטש בנו מבט מטופש ו„גומר" על גולית, הלא הוא מתאבק רוסי ענק ובלתי־מנוצח בעל עיני־פלדה. הסרט רק מעורר געגועים לרוקי הראשון, שלפחות היו בו כמה רגעים יפים ואותנטיים. כיאה לבעל נאמן, שיתף סטלונה בסרט את אשתו הטריה, הדוגמנית בריג'יט נילסן.

בחר בי

טוב

חיי האהבה הסוערים של לוס־אנג'לס, הוללות, רווקים, תכניות־רדיו לייעוץ באהבה, פגישות עיוורות, והרבה הכרויות מכל מיני סוגים של נשואים ורווקים. הרבה לחץ, מירוץ מטורף לשום מקום, אנשים בודדים בג'ונגל הכרך, מחפשים אחר טיפת אהבה; והרי את זה מחפשים כולם, לאו נגסי (ג'נבייב בוזולד), יועצת לאהבה ומין בתכנית־רדיו, מייעצת גם לאיב (לסלי ואן־זארן) – בעלת בר וסוונינגרית ידועה – שהבר־מן שלה מאוהב בה, אך היא מפלרטטת עם ג'ק הסדיסט – שנשוי לפרל – שמתאהבת במייקי (קית קארדין) – הגבר הזר שהגיע לבר, שמעורר את מיניותה המודחקת של נוסי הפריג'ידית – שהופכת לירובתה של איב – שעוזבת את ג'ק לטובת מייקי – ותוזר חלילה, כשציר כל האירועים החמים הללו הוא הבר של איב. כל החיפושים הללו מתרחשים בסרטו של אלן רודולף, במאי ותסריטאי שעבד בעבר לצד רוברט אלטמן.

הרופא חולה אהבה

מספיק

אין זה חדש שעל אמריקה עובר גל של שמרנות, ואפילו את הפמיניזם הוא מרכך עד שזה נראה כתשדיר־שירות של הכנסייה לנשים קתוליות, יחד עם קורטוב אנטישמיות. בסרט מתח זה, המתובל בהומור קלוש, של הבמאי פרנק פרי, מתעטת עקרת־הבית המתוסכלת סוזן סרנדון בפרשת הרצח של רופא השיניים שלה. עלילת המתח שימשה בסיס לדרמה פמיניסטית חבוטה, ואף שסרנדון מצליחה לגלות את הרוצח, למגינת לבו של בעלה האנוכי, אין היא נוטלת בו – ובכך שומרת על הקודים המוסריים שהקולנוע האמריקני מטפטף באחרונה בדלת האחורית – כנראה כסגולה נגד איידס. יש בסרט הסתה נגד יהודים: אנטישמית, שבאה בצורת רופא השיניים היהודי המושחת והמגעיל, שנראה כאילו יצא הרגע מסרטי ההסברה של גבלס. סוזן סרנדון, שחקנית כשרונית, יחודית ובעלת־חן, לא העילה בהופעתה את מה שנראה כבדיחה עגומה, אם לא כהסתה אנטישמית מסוכנת.

● שני סרטים בכרטיס אחד היו מקובלים בראשית המאה באמריקה. מועדון בית־לסין אימץ את השיטה והשבוע יקרין שני סרטים בכרטיס אחד: הגרסה המקורית של „פנטום האופרה" (1925), ו„ביל המלח" (1928) עם בסטר קיטון. שניהם שייכים לקלסיקה של הסרט האילם. בימים א,ב,ג, ב־19.00 ו־21.00. מומלץ ביותר.

מטורה

כמעט טוב

דרמת־מתח־ורגול של הבמאי האמריקני הוותיק ארתור פן, הזכור מסרטי המתח „חקירה באפלה" ו„בוני וקלייד". עלילת הסרט קונוונציונלית למדי ומוכרת מסרטים אחרים: אשתו של אקס־מרגל מהסי.איי.אי. נחטפת בעת טיול באירופה. המרגל (ג'ין הקמן) ובנו המורדן (מאט דילון) יוצאים ממסתורם בדאלאס לפאריס ומשם לברלין, עיר המרגלים – כדי למצוא את האם. כמו פאזל הם משפים פיסת מידע אחר פיסת מידע, וקלעים למרדפי יריות, ומגלים שחיותות וחפרפרת בצמרת הביון המקומית. העלילה החיצונית של פן שימשה אותו לעיסוק בנושא בו הוא אוהב לטפל: יחסי הורים־בנים; וגם ב„מטורה" מגלה הבן שבעצם יש לו אבא נפלא ופער הדורות נפתר תוך שעה ומחצה של הסרט. יופי להם, אבל לא כל־כך לנו, כי „מטורה" אינו מסרטיו המובחרים של פן.

מסע העסקים של אבא

טוב מאוד

סוף סוף סרט יוגוסלבי חדש ומרענן. הבמאי הצעיר אמיר קוסטוריצה עשה קומדיה אנושית, שמסתכלת בהומור, אירוניה דקה, סלחנות ואיר.ק, על חולשות אנוש, ומתייחסת בכבוד לר.עים, קטנים כגדולים, שבחיים. העלילה ,מתרחשת בסאריבו של שנות ה־50, בתקופה בה התנתק טיטו מההשפעה הסטליניסטית. והסרט מסופר דרך עיניו של ילד חכם, בן שש, הצופה בפני משפחתו ובאביו שנשלח „לחינוך מחדש" (במחנה הסגר, בשל דעותיו הפוליטיות הלא מקובלות. קוסטוריצה חושף פיסת מציאות ראליסטית, פסיפס אנושי חי, נושם וחביב של דמויות, ואף שאהבת האדם ניכרת בסרטו, אין הוא גולש לסנטימנטליות־יתר. גם המחאה פוליטית היא מרומזת שבמרומזות.

עד סוף הלילה

כמעט טוב

כאבי גידול של גבר שהולך לאיבוד, בעצם של שני גברים: אב ובנו, שבועטים בסביבה ומלקקים את הפצעים של עצמם; תעודת־עניות לגבר הישראלי המאצ'ו, הפייטר של המלחמות, שלא יודע להסתדר עם עצמו ועם משפחתו, כפי שהוא מתגלה בסרטו של איתן גרין („לנה"). על־פי גרין, הגבר הישראלי משול לתינוק מגודל ונבוך, שלא מסוגל לחיות במציאות, אולי הוא רומנטיקן אבוד וחסר־תקנה, בצד פרגמטיסט שרודף אחר החיים אך לא משיגם: אסי דיין, הבן הצבר, ויוסף מילוא האב האירופאי, מנסים למזג ולגשר על הפער התרבותי כדי להתקרב קצת. אין כאן דיון בסוגיית פער הדורות בדרך הקונוונציונלית, ובאמת הסרט נראה יותר כעוד עיסוק חבוט בשברון החלום הצברי, והמשל הוא שבנים אכלו בוסר ושיני אבות תקהינה. בסרטיו של גרין הבסיס הדרמטי חזק, ניכר בו שהוא מיטיב לספר סיפור, אך בין זה לבין העברתו לקולנוע – רחוקה הדרך. התסריט והדיאלוגים בנויים טוב, אך התוצאה הוויזואלית דלה, משעממת ובנויה כדרמה טלוויזיונית. הסרט נבחר לייצג את ישראל בתחרות האוסקר '86.

ראן

מצויין

סרט חדש של אקירה קורוסאבה. תגיגה לחובבי קולנוע. בגיל 75 שב הגאון היפני עם סרט, עליו עבד 8 שנים, לאחר חמש שנות היעדרות. ובסרט אין הוא חוזר על עצמו לרגע. „ראן", שמשמעותו קאוס, תוהו ובוהו הוא אדפטציה של קורוסאבה ל„מלך ליר" של שייקספיר. כמו „קאגמושה" גם „ראן" מתרחש במאה ה־16 ביפן הפיאודלית: בעל אחוזה זקן מחלק את אדמותיו לשלושת בניו. שני הבנים המבוגרים והאכזרים מנשלים אותו מהכבוד, ואף מהבגדים שעל גופו, עד שהוא משתגע ונאלץ לשוטט, עני ואביון, כשלצדו רק הליצן השוטה והמשרת הנאמן. שייקספיר לא יכול היה לקוות לגרסה כה נפלאה למחזה שלו. ב„ראן" שילב קורוסאבה את ארבעים שנות יצירתו הגאונית בקולנוע. הסרט נראה כפסגת יצירתו: סרט קלאסי, עוק, מרהיב, סוחף, מקברי ואכזרי, אנושי וציורי, עצוב ומפוכח, שילוב של סצנות ליריות ופלאות, בצד קרבות־ענק מסוגננים היטב. אולי זה „הגרנד פינאלה" של הבמאי הקשיש, שזו דרכו להיפרד ביצירת־מופת טראגית העוסקת בימיו האחרונים של איש זקן שנושל מנכסיו על־ידי בשר מבשרו; אבל זהו גם יאוש עצום מהטבע האנושי הרע.

שנת הדרקון

כמעט טוב

מייקל צ'ימינו שעשה כבר שני סרטים גדולים: „צייד הצבאים" ו„שערי החופש" עושה כאן אופרה סינית עקובת־מדם. גיבור סרטו, קצין־משטרה המופקד על צ'יינה־טאון הוא מאצ'ו גזעני ממוצא פולני שנדמה כאילו יצא מ„צייד הצבאים". בדון־קישוט נרתם המפקד לביעור הפשע ברובע הסיני המושחת, אך מתברר לו ששדה הקרב בשכונה הניו־יורקית מסוכן אף יותר משדות הירק בווייטנאם. הוא נסחף לרומן עם כתבת סינית, חורש את עצמו ונודד אלימות באובססיה שלו לנצח את המאפיה הסינית. בכלל, האלימות, ההתעללות, הדם והגופות ממלאים את הסרט המפואר, המרשים והאלים הזה, שדמיונו רב ל„צייד הצבאים" והמסר השוביניסטי־לאומני שלו הם מגעותיו הבולטות. למיקי רורק מגיעים שבחים על עצמת הרגש והטירוף שדחס בדמות המפקד.

עדיין בשטח

שושנת קהיר הסגולה – טוב מאוד
נערה ונער – מספיק
הכבוד של פריצי – טוב מאוד
גורל – מספיק
מי מפחד מהשכן המזל – מספיק

יגאל ישראל

שחמט

קרבות ותחרויות

קרב מכריע בליגה

קבוצת באר שבע, אלופת ישראל בשנים 1981–1984, תארח בשבת את האלופה, אס"א אוניברסיטת תל אביב למשחק המרכזי של הסיבוב השלישי בליגה הלאומית. לתוצאת מפגש זה תהיה השפעה רבה לגבי המקום הראשון באליפות־השנה. מה עוד שאס"א אוניברסיטת ת"א מוליכה בראש עם 8.5 נקודות בעוד שלבאר שבע – 6 נקודות. מפגש מרתק צפוי גם לאס"א טכניון חיפה, שתארח את הפועל רמת גן/חדרה.

שני מנצחים בירושלים

האמנים יוחנן אפק ויצחק ויינגר סיימו במקום ראשון־שני משותף בתחרות סוף שבוע שנערכה מטעם הפועל ירושלים. כל אחד משני המנצחים צבר – 4.5 נקודות בחמישה משחקים בהקדימם את לובה קריסטול, משה גל, דני ביטון ואוסיאס ויסמן – 4 כ"א. 36 שחמטאים השתתפו בתחרות.

יוסופוב השווה התוצאה

ארתור יוסופוב מבריה"מ, השווה את התוצאה בדו קרב המועמדים עם יאן טימן מהולנד – בסבוב החמישי. יוסופוב, שנוצח במשחק הראשון, ניצח במשחק החמישי. המשחקים 2–4 הסתיימו בתיקו. בדו קרב במינסק הוליך אנדריי סוקולוב 1.5:4.5 לאחר תוצאות תיקו במשחקים החמישי והששי.

דו קרב הגמלון על אליפות העולם ייערך באוגוסט הקרוב, אם יאושר על ידי הפיד"א הסכם בודון שהושג בין קספרוב לקרפוב.

מפגן של עצמה

במחצית השניה של ספטמבר האחרון נערכה, בנאאסטבד שבדנמרק, תחרות חזקה מאוד בהשתתפות 11 רבי אמנים ואמן בינלאומי אחד – כולם בעלי מד כושר גבוה מ־2500 נקודות. התחרות הוקדשה לזכרו של השחמטאי היהודי הנודע אהרון נימצוביץ' (1886–1935) שחי באחרית ימיו בדנמרק. ניצחו במשותף: לרסן, ואוניאן ובראון – 6.5 כ"א בהקדימם את ניקוליץ', טל ושורט – 6 כ"א. אנדרסון, נאן ופטאצ'ניק – 5.5 כ"א. אנדרסטיין – 4.5, צ'נדלר – 4, הנסן – 3.5. בתחרות זו מביאים אנו מפגן רב עוצמה של רב האמן הדני בן ה־50, בנט לרסן שגבר על הכוכב האנגלי בן ה־20 נייג'ל שורט.

הגנה סיציליאנית

לבן: שורט שחור: לרסן
נאאסטבד 1985

1. ה4, ג5; 2. פ־ו3, פ־ג6; 3. ד4, ג:ד4; 4. פ:ד4, ה5; 5. פ־ו5?!, ד5. עובר לגמבט מארשל...; 6. ר־ה3, פ־ו6; 7. פ־ג3, ס־ו8; 8. ר־ה2, ד6; 9. ס־ו5, צ־ה6; 10. א־ג8, המשחק: אנדרסון־לרסן באותה תחרות, נמשך: 10. ...א־ג3, 11. פ־ד7; מה־א5; 13. צ־א־ב1, 27. פ־ג5; 12. צ־ו־ד1, מה־א5; 13. צ־א־ב1, ובהמשך וכש הלבן יוזמה שלא הספיקה לו כדי לנצח. 10. ...ר־ד7; 11. 31, א8; 12. ב4, צ־ג8; 13. צ־ג1; ה־ה4; 14. ר־ה4, ר־ה7; 15. צ־ג2, ר־ה6; 16. פ־ד5, מעניין: 16. פ־ב3, ולדוגמא: 16. ... פ־ד7; 17. 41, פ־ב6; 18. פ־ד2, ר־ד7; 19. צ־ג1, ר־א4; 20. מה־ה1, פ־ד7; ומבין מיתקפת נגד על ידי 21... ג5; או ה5; 16. ...פ־ד5; 17. ה:ד5, עדיף: 17. ג:ד5, ועל כך בא: 17... ר־ד7; 18. 41, צ:ג3; 19. מה:ג3, מה־ב3: 17. ...ר־ד7; 18. צ־ג3, ה5; 19. ה:ד6, צ־ה5: 20. ב6, נחוץ. 20. ר־ד5.

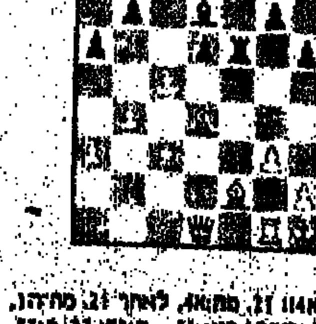

20. ... ר־א4!! 21. מה:א4, לאחר 21. מה־ה1, 21. מה־ד3, ר־ב5; בא: 21... ד:א5; 22. ר:ג3, ג6; וזוכה בכלי. 21. ...ד:א5; 22. ב:ג3, צ:ג3; מצב הלבן נחות, אך מסעו הבא גורר המפלה מיידית. 23. מה־א4? בא והלבן נכנע, על 23. צ־ג2, היה בא 23... ב:ג3 על 23, 31, בא 23... ר־ג3 ועל 23. ר־ג2, בא 23... מה־ד2, (בכל מקרה לשחור יתרון).

אבי אמיר

בעיות וסיומים

5266 היא ספית איכותי מן התחרות היוונית הגדולה. לפנינו שינויים טובים בין המעמד לבין הפתרון עם התעיות תואמות.

5267 חוברה לתחרות המהירה (ראה להלן) ואלמלא ליקוי כלשהו, שתוקן בינתיים, היתה זוכה בה להערכה הראויה.

5266. א. ואטילנקו
פרס 2, התחרות האולימפית, 1984

10+8 מט בשני מסעים

5267. יוסי רז, פתח־תקוה
מקורית

7+7 מט־עזר בשני מסעים
שני פתרונות

פתרונות אל העורך, הרב צירלסון 36, ת"א 62302.

חיבור מהיר

האירוע המרכזי בכנס השנתי של אוהדי הבעיה השחמטית בישראל היהה תחרות החיבור המהירה (3 שעות). במחלקת הדו־מסעיות דרש הנושא חזרתם של איומי ההתעיות כמטים בפתרון.

אריה גרינבלט, אשדוד
תל־אביב, 1986
ציון־כבוד

8+7 מט בשני מסעים

התעיות: 1. מהד8?, (מאיים 2.צ נוסע עד א4×) צד6!; 1. מהח1? (מאיים 2.צ נוסע עד ד1×) צ13!; 1. מהח7? 21. מה:ו5×) צו מסע 2. צד3/ צד6/ צד1× אבל 1...ר:ו7! פתרון: 1. מהו8! (2. מה:ה6×) צ נוסע 2. צב4/ צב6/ צבא×.

ציון־שבח: שלמה זיידר, חיפה. שפט: יוסי רטר.

במחלקת מט־העזר „הרצפה" גם אם מרבית היצירות נפסלו מחמת ליקויים. הנושא דרש שהמסע הראשון יפנה עוגנה למלך השחור והלבן יתחסם כלי השולט עליה.

אלכס אטינגר, חיפה
תל־אביב, 1986
פרס ראשון

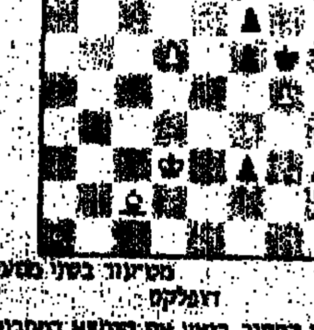

5+7 מט־עזר בשני מסעים
דופלקס

פותרנו הסוגר, ביצע את הנושא במתכונת דופלקס בפתרון הלבן. האחור הלבן מתחיל מט ובשני הוא קופא מט. א) 1. ו3, מד4, 2. מו6, מד5; ב) לבן מתחיל 1. רב4, 21, 2. מג2, ו3.

פרס שני: עופר קומאי, תל אביב; שני ציון־לשבח: 1. אורי אבנר, רמתיים, 2. ד"ר זאב הרמן, רחובות. ציון־שבח: יוחנן אפק, תל־אביב. שפט: מו עיטה.

יוחנן אפק